



LA VILLE
DE STAD

BXL FEMINIST

Actieplan voor de Gelijkheid van
Vrouwen en Mannen

2020
> 2022



ACTIEPLAN VOOR DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN 2020-2022

INHOUDSTAFEL

| | |
|--|-----|
| INLEIDING | 3 |
| GENDERMAINSTREAMING | 5 |
| GELIJKE KANSEN | 11 |
| PARTICIPATIE IN HET OPENBARE LEVEN | 22 |
| INTERNATIONALE SOLIDARITEIT | 32 |
| HUMAN RESOURCES | 36 |
| OPENBAAR ONDERWIJS | 47 |
| ONDERWIJS | 48 |
| DE BIBLIOTHEKEN | 58 |
| HUISVESTING | 61 |
| CULTUUR-JEUGD-VRIJE TIJD & SPORT | 65 |
| CULTUUR | 65 |
| JEUGD | 74 |
| SPORT | 77 |
| DE WERKCENTRALE & DE LOKALE MISSIE VAN DE STAD BRUSSEL | 84 |
| DEMOGRAFIE | 88 |
| BRAVVO | 92 |
| STEDENBOUW | 100 |
| HET OPENBARE CENTRUM VOOR MAATSCHAPPELIJK WELZIJN | 110 |
| BAPA BXL vzw | 116 |
| DE BUURTHUIZEN | 120 |
| POLITIE | 125 |

INLEIDING

Gelijkheid tussen vrouwen en mannen is een fundamenteel recht voor iedereen. Om deze gelijkheid volledig te kunnen bereiken, moet dit recht niet alleen wettelijk worden erkend, maar moet het ook uitgeoefend worden in alle politieke, economische, sociale en culturele aspecten van het leven. Ondanks de inspanningen is de gelijkheid tussen vrouwen en mannen in het dagelijks leven echter nog niet gegarandeerd.

De Raad van Europese Gemeenten en Regio's (CEMR) heeft een Europees Handvest voor de gelijkheid van vrouwen en mannen in het lokale leven opgesteld om gemeenschappen aan te moedigen een sterk politiek engagement aan te gaan. Het is opgesteld in samenwerking met de projectpartners en de nationale verenigingen en bundelt de verschillende visies op gelijkheid in Europa.

De gemeenteraad van de Stad Brussel heeft het handvest in 2011 aangenomen en heeft in 2014 een eerste *“Actieplan voor de gelijkheid van vrouwen en mannen”* goedgekeurd om de verbintenissen om te zetten in meetbare doelstellingen. Het college heeft zich ertoe verbonden om elke twee jaar een evaluatie van de vooruitgang voor te leggen. Bijgevolg zijn we nu toe aan de vierde versie van het actieplan na de evaluaties van 2016 en 2018.

Het nieuwe actieplan 2020-2022 heeft tot doel een nieuwe structuur voor het document voor te stellen, een nieuwe lay-out en nieuwe doelstellingen voor diensten die nog geen gendergelijkheidsdoelstelling hadden vastgesteld. Dit actieplan was immers van meet af aan ontworpen om in de loop van de tijd te evolueren, in overeenstemming met de realiteit, de prioriteiten van het moment, de feedback van degenen die op het terrein werkzaam zijn en het besef dat het streven naar gelijkheid tussen vrouwen en mannen een werk van lange adem is, dat niet binnen enkele jaren zal worden verwezenlijkt. Aangezien er inmiddels een actieplan voor de inclusie van en de strijd tegen discriminatie van LGBTQI+ personen is ontwikkeld in de Stad, werden de acties en doelstellingen betreffende transidentiteiten, opgenomen in de versie 2018-2020 van het actieplan voor de gelijkheid tussen vrouwen en mannen, in deze versie geschrapt. Dit gezegd zijnde, willen we duidelijk maken dat als we het over vrouwen hebben, we iedereen bedoelen die zich als vrouw identificeert.

De actoren op het terrein zijn de pijlers voor de uitvoering van de verrijking en de evolutie van het actieplan. Toen de vertaling van de doelstellingen van het Europees handvest op het niveau van de Stad Brussel werd uitgewerkt, drong de transversale en multidisciplinaire aanpak zich meteen op. Het vertrouwen op experts in hun vakgebied, zowel intern als bij onze externe partners, heeft de afgelopen zes jaar zijn effectiviteit bewezen.

Net als bij de vorige versies is het belangrijk om twee elementen in herinnering te brengen die cruciaal zijn om dit actieplan te begrijpen.

Het eerste betreft het verzamelen van gegevens. In sommige situaties zijn er altijd al genderspecifieke gegevens geweest waardoor ze direct gebruikt kunnen worden voor analyse en het opstellen van corrigerende maatregelen. Maar productie van deze gegevens vereist in verschillende andere situaties vaak het ontwerpen van nieuwe software (moeilijk te financieren) of een grote verandering in de bestaande procedures, die moeilijk te implementeren is naast de andere veranderingen die nodig zijn in het kader van de digitalisering. De uitvoering van een genderanalyse van de begroting heeft de departementen en diensten al in staat gesteld te begrijpen welke genderspecifieke gegevens van belang zijn om een zicht te hebben op de impact van de uitgaven op het publiek naargelang het geslacht. Het zijn in grote lijnen dezelfde gegevens die nuttig zijn voor de uitvoering van de in het plan beschreven doelstellingen.

Het tweede element betreft de vrij wijdverbreide moeilijkheid om het effect van de bewustmakingsactiviteiten op het doelpubliek te meten. Voor een echte evaluatie van het effect van bijvoorbeeld bewustmakingscampagnes zouden aanzienlijke financiële middelen van de diensten nodig zijn, die er in sommige gevallen een aanzienlijk deel van hun budget aan zouden besteden, ten nadele van de directe acties voor de bevolking.

GENDERMAINSTREAMING

Gendermainstreaming (of de geïntegreerde benadering van gender) is een strategie die tot doel heeft de gelijkheid van vrouwen en mannen in de samenleving te versterken door de genderdimensie in de inhoud van het overheidsbeleid te integreren.

Dit bestaat uit het (her)organiseren, verbeteren, ontwikkelen en evalueren van besluitvormingsprocessen door het gendergelijkheidsperspectief te integreren in alle gebieden en op alle niveaus, door de actoren die betrokken zijn bij de uitvoering van het beleid. Het idee is om een beleid te voeren waarin het genderspectief is geïntegreerd door de situatie van de betrokken vrouwen en mannen systematisch te vergelijken om mogelijke ongelijkheden tussen mannen en vrouwen vast te stellen. Als deze ongelijkheden eenmaal zijn vastgesteld, is het de bedoeling ze te verminderen of weg te werken.

Gendermainstreaming is van toepassing op alle fasen van de “beleidscyclus”: voorbereiding, besluitvorming, uitvoering, evaluatie. Het controleren van de potentieel verschillende impact op vrouwen en mannen van elke overwogen beleidsmaatregel zou een reflex moeten worden voor elke ambtenaar die betrokken is bij de verschillende fasen van de beleidscyclus. Zo wordt gendermainstreaming een *preventieve aanpak*; ze voorkomt dat de overheid een beleid voert dat ongelijkheden tussen mannen en vrouwen creëert of benadrukt¹.

Gender Budgeting, of een gendergevoelige begroting, is een praktische toepassing van gendermainstreaming in het begrotingsproces. Concreet betekent dit een evaluatie van de bestaande begrotingen met een genderperspectief op alle niveaus van het begrotingsproces, en een herstructurering van de inkomsten en uitgaven met het oog op de bevordering van de gelijkheid van vrouwen en mannen².

Gendermainstreaming bij overheidsopdrachten kan een andere interessante hefboom zijn om de gelijkheid tussen vrouwen en mannen te bevorderen. Vanuit hetzelfde perspectief als gender budgeting maakt de integratie van een genderdimensie in de inhoud van overheidsopdrachten en de bevordering van deze gelijkheid onder opdrachtnemers het mogelijk de juiste vragen te stellen bij het opstellen van het bestek en de selectie van de dienstverleners en zo controle- en correctiemechanismen te ontwikkelen om het ontstaan of de reproductie van ongelijkheden ten opzichte van de uiteindelijke begunstigden van de geleverde werken, leveringen of diensten te voorkomen.

¹ https://igvm-iefh.belgium.be/nl/activiteiten/gender_mainstreaming

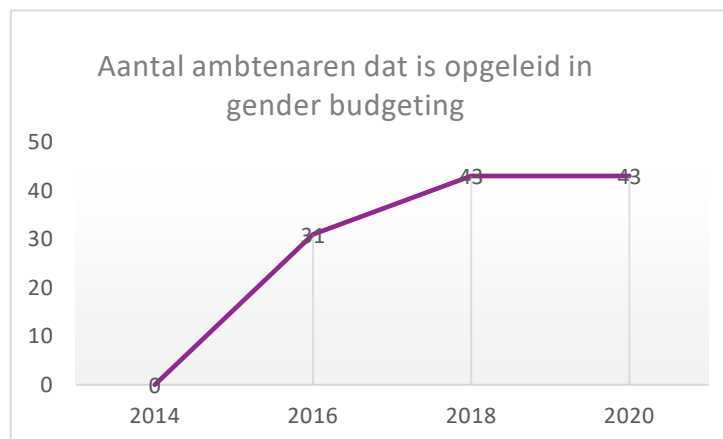
² https://igvm-iefh.belgium.be/nl/activiteiten/gender_mainstreaming/uitvoering_van_de_wet/gender_budgeting

DOELSTELLING 1: DE STAD BRUSSEL ANALYSEERT HAAR UITGAVEN VANUIT EEN PERSPECTIEF VAN GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN.

ACTIE 1. De stadsambtenaren opleiden en begeleiden in gender budgeting.

Voortgang:

- In 2014 kon ten minste één ambtenaar per departement deelnemen aan een interne presentatie over het gender budgeting-project en zo een minimale opleiding krijgen.
- In 2015 heeft 1 ambtenaar van de cel Gelijke Kansen, 1 ambtenaar van het departement Financiën, 1 medewerkster van het kabinet belast met Gelijke Kansen en 1 medewerkster van het kabinet belast met Financiën deelgenomen aan een 3-daagse studiereis naar Wenen, georganiseerd door Brussel Plaatselijke Besturen. Het doel was het observeren en uitwisselen van goede praktijken in de Oostenrijkse hoofdstad, een pionier op dit gebied, aangezien ze sinds 1995 een genderanalyse op haar begroting toepast.
- In 2017 namen 2 leden van de cel Gelijke Kansen en 2 ambtenaren van het departement Financiën deel aan een symposium voor Brusselse gemeenten dat door de GOB in het stadhuis werd georganiseerd. De vooruitgang op dit gebied in verschillende gemeenten, waaronder de Stad, werd gepresenteerd.
- Sinds 2018 zijn er geen nieuwe opleidings- of bewustmakingsinitiatieven meer gepland.



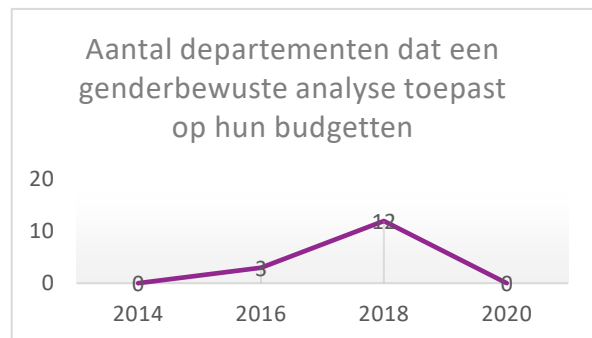
Verbintenis voor 2022:

- Ambtenaren van departementen die geacht worden een genderbudget te herontwikkelen, worden individueel (opnieuw) opgeleid en begeleid bij de uitvoering van gender budgeting.

ACTIE 2. De begrotingslijnen indelen per gendercategorie³.

Voortgang:

- Vanaf 2014 hebben verschillende diensten van het gemeentebestuur deelgenomen aan een genderanalyse van hun begroting. In eerste instantie door de uitgaven van categorie 3 te identificeren, d.w.z. de kredieten die gevolgen hebben of kunnen hebben voor de respectieve situatie van vrouwen en mannen in de samenleving.
- Dit werk werd voortgezet van 2015 tot 2017 en resulteerde uiteindelijk in 2018, toen alle departementen werden uitgenodigd om deel te nemen aan de analyse van het genderbudget, in een genderbudget voor de hele Stad.
- In het boekjaar 2018 werd duidelijk dat het gebrek aan bruikbare gegevens nadelig was voor sommige uitgavenanalyses, wat voorzien was. Zonder voorafgaande studies is het immers moeilijk te begrijpen of een uitgave al dan niet een gendergerelateerd effect heeft en in feite tot categorie 1 of 3 behoort.
- Sinds 2019 ligt het project stil, vooral door een gebrek aan personeel om het werk te controleren en te coördineren. Ondanks verschillende interne opleidingen is het ingewikkeld om op elke dienst expertise te ontwikkelen - een nauwgezette opvolging door meer opgeleide mensen is daarom noodzakelijk. Bovendien is de genderanalyse van een begroting zonder een concrete follow-up weinig relevant (zie actie 3).
- Na de zomer 2020 werd besloten dat, zodra de begrotingen voor 2021 waren gevalideerd, elk departement een genderbegroting zou opstellen door de eerste fase van deze oefening uit te voeren, namelijk de categorisering van de uitgaven.



Verbintenis voor 2022:

- Alle departementen van het gemeentebestuur voeren een categorisering van hun uitgaven voor de begroting 2021 en 2022 uit.

³ De uitgaven kunnen worden onderverdeeld in drie hoofdcategorieën:

- 1) Kredieten inzake dossiers die betrekking hebben op de interne werking of die geen genderdimensie hebben;
- 2) Kredieten inzake acties ter bevordering van de gelijkheid van vrouwen en mannen;
- 3) Kredieten inzake dossiers die betrekking hebben op een overheidsbeleid met een genderdimensie, d.w.z. die een invloed hebben of kunnen hebben op de respectieve situatie van vrouwen en mannen in de samenleving.

ACTIE 3. De genderuitgaven omzetten in corrigerende maatregelen.

Voortgang:

- Genderanalyse is een instrument om de reflectie te stimuleren in de richting van een volledige integratie van een genderdimensie op het besluitvormingsniveau van een bestuur.

Idealiter moeten voor elke uitgave in categorie 3 middelen worden vastgesteld om het reële effect van een uitgave op de situatie van vrouwen en mannen te meten en om, in functie van de resultaten, corrigerende maatregelen voor te stellen.

In het boekjaar 2018 was het de bedoeling dat de gendernota's die voor de kredieten van categorie 3 waren opgesteld, deze reflectie op gang zouden brengen. Alle departementen van het gemeentebestuur waren uitgenodigd om dit werk uit te voeren. Het is echter duidelijk geworden dat de uitvoering van de acties nauwer moet worden gevolgd, dat er nauwer moet worden samengewerkt met de cel Gelijke Kansen en dat er intern praktijken moeten worden uitgewisseld om de vaardigheden van de verschillende betrokken diensten te versterken.

✳ Het lijkt zinvoller om de oefening in eerste instantie met een kleiner aantal departementen te herhalen om in een tweede fase lessen te trekken die in andere (zelfs alle) departementen kunnen worden herhaald.

Verbindenissen voor 2022:

- Er is een werkgroep opgericht om de departementen die in een proeffase aan de uitvoering van het genderbudget zullen werken, samen te brengen.
- De departementen *Openbaar Onderwijs*, *Openbaar Patrimonium* en *Cultuur, Jeugd, Ontspanning en Sport* en de cel Gelijke Kansen definiëren en voeren overeenkomstig het actieplan voor de gelijkheid van vrouwen en mannen corrigerende maatregelen uit om de vastgestelde ongelijkheden bij de uitgaven van categorie 3 te meten en, indien deze bewezen zijn, te corrigeren.

DOELSTELLING 2: DE DOOR DE STAD BRUSSEL UITGESCHREVEN OVERHEIDSOPDRACHTEN BEVATTEN CRITERIA TER BEVORDERING VAN DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN.

ACTIE 1. Bewustmaking van het personeel van de Stad over de genderkwestie bij overheidsopdrachten.

Voortgang:

- *In 2016* heeft de Stad Brussel (via vertegenwoordigers van de cel Overheidsopdrachten van de Aankoopcentrale en de cel Gelijke Kansen) deelgenomen aan een project van de GOB Brussel Plaatselijke Besturen, dat tot doel had na te denken over de integratie van de vereisten rond gendergelijkheid in de overheidsopdrachten. Twee ambtenaren zijn in dit verband opgeleid. Een van hen heeft de Stad inmiddels verlaten.

Het project kreeg geen vervolg op gewestelijk niveau. Daarom werd het ook op het niveau van de Stad stilgelegd.

Verbintenis voor 2022:

- De ambtenaren van de Stad die betrokken zijn bij het opstellen van bestekken voor departementen of diensten die een genderspecifieke analyse van hun begroting toepassen, krijgen een opleiding over de genderproblematiek bij overheidsopdrachten.

ACTIE 2. Een genderbewustmakingsnota opnemen in het vademecum van de Aankoopcentrale.

Voortgang:

- Op basis van een genderanalyse van de begroting van een dienst is het mogelijk om opdrachten te identificeren die een genderdimensie kunnen hebben, afhankelijk van de categorie waarin de overeenkomstige begrotingslijn is ingedeeld. Van alle overheidsopdrachten voor uitgaven van categorie 2 of 3 wordt dan ook verwacht dat zij een genderdimensie bevatten.

- De dienst Gelijke Kansen heeft zich sterk laten inspireren door de handleiding⁴ en de checklist⁵ “*gender en overheidsopdrachten*” die door het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen is ontwikkeld om een genderbewustmakingsnota te ontwikkelen die in het vademecum van de Aankoopcentrale moet worden opgenomen.

Verbintenis voor 2022:

- De richtlijnen in de gendernota in het vademecum van de Aankoopcentrale worden systematisch toegepast op elke overheidsopdracht die uitgaven van categorie 2 of 3 met zich meebrengt.

⁴ https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/113_-_handleiding_integratie_genderdimensie_en_bevordering_gelijkheid_vrouwen_en_mannen.pdf

⁵ https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/114_-_checklist_integratie_genderdimensie_en_bevordering_gelijkheid_vrouwen_en_mannen.pdf

GELIJKE KANSEN

De cel Gelijke Kansen van de Stad Brussel strijdt al bijna 20 jaar tegen discriminatie en bevordert gelijke rechten voor iedereen, ongeacht geslacht, gender, seksuele geaardheid, handicap of afkomst.

Om discriminatie te bestrijden, wil de cel stereotypen doorprikken door verschillende informatiemedia te ontwikkelen en bewustmakings- en educatieve activiteiten te organiseren die gericht zijn op de Brusselse burgers, partners en het stadspersoneel. Dit werk wordt uitgevoerd in samenwerking met lokale verenigingen die zich inzetten voor de rechten van de doelgroepen en met andere actoren in de samenleving (burgers, handelaars, gewestelijke overheden, enz.). De communicatiekanalen zijn gevarieerd: visuele campagnes die zowel in de openbare ruimte van de Stad als op sociale netwerken worden getoond; onderhoud van een Facebook-pagina met nuttige informatie, artikels en evenementen in verband met de interventiegebieden van de cel; publicatie van artikels in de media van de Stad (Brusseleir en website); creatie van brochures, flyers, enz.

Hoewel de cel Gelijke Kansen via haar medewerkers al over een zekere expertise beschikt, zijn de realiteiten op het terrein soms minder tastbaar en evolueren ze snel. De raadpleging van lokale actoren en burgers is daarom essentieel om snel en op een relevante manier te kunnen reageren op de behoeften. De cel coördineert daarom drie adviesraden, waaronder de Adviesraad voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen⁶. Bovendien ondersteunt de Stad via haar jaarlijkse oproepen tot het indienen van projecten lokale verenigingen die actief zijn op het gebied van gelijke kansen en die dichterbij het publiek staan dan een lokale overheidsdienst kan zijn.

⁶ <https://www.brussel.be/stedelijke-adviesraad-voor-gelijkheid-tussen-vrouwen-en-mannen>

DOELSTELLING 1: DE STAD BRUSSEL INFORMEERT EN MAAKT HAAR BURGERS BEWUST OVER DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN.

ACTIE 1. Informatie- en bewustmakingscampagnes en -activiteiten ontwikkelen die gericht zijn op de Brusselse burgers om genderstereotypen te doorprikken en de ongelijkheden tussen vrouwen en mannen op de verschillende niveaus van de samenleving te belichten.

Voortgang:

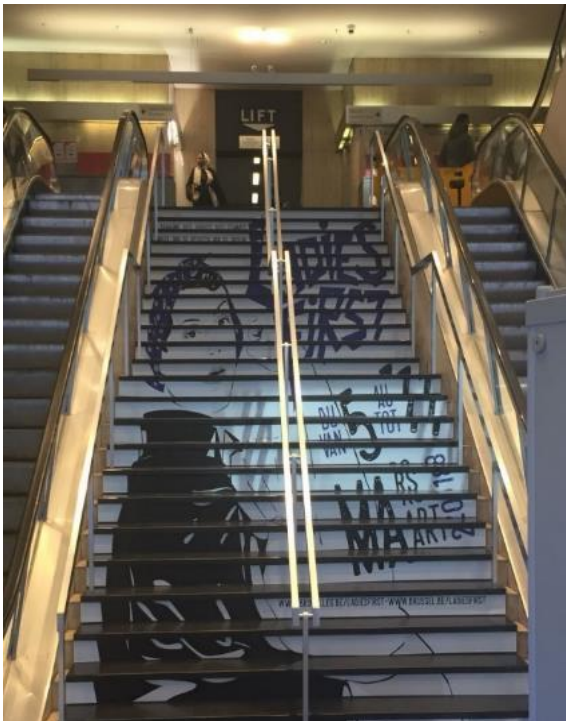
- Sinds 2014 organiseert de cel Gelijke Kansen (CGK) een Week van de Vrouwenrechten (WVR)⁷ ter gelegenheid van 8 maart in samenwerking met lokale verenigingen die worden uitgenodigd om activiteiten voor te stellen in het kader van een oproep tot het indienen van projecten. De edities van 2014 tot 2017 trokken gemiddeld 500 deelnemers en behandelden meerdere thema's die verband houden met de feministische strijd. Om het programma aan te kondigen wordt voor elke editie een nieuwe visual ontwikkeld die beschikbaar is in de vorm van posters en brochures.



Opmerking: Affiches van de WRV-campagnes van 2014 tot 2017

⁷ Voorheen “Vrouwenweek” en in 2018 omgedoopt tot “Vrouwenrechtenweek”. De eerste editie van de Week rond 8 maart vond plaats in 2014 en dit concept werd voorafgegaan door de “Veertiendaagse van de Vrouw”, georganiseerd rond 11 en 25 november tussen 2003 en 2012.

- In 2018 was het de ambitie van de WRV om haar programmering te richten op één thema in het bijzonder door de kwestie van de onzichtbaarheid van vrouwen in de wereld en meer bepaald de onzichtbaarheid van vrouwen die het slachtoffer zijn van “meervoudige discriminatie” aan de orde te stellen. De “*Ladies First*”-communicatiecampagne belichtte verschillende vrouwen met zeer uiteenlopende achtergronden die hun stempel hebben gedrukt op de geschiedenis of het heden op verschillende gebieden. De communicatie om de WRV aan te kondigen werd versterkt om een breder publiek aan te trekken. De beelden van de campagne werden op grote schaal verspreid in de hele Stad: op dekzeilen en loodsen rond bouwplaatsen in de openbare ruimte, als stickers op trappen en liften in het administratieve centrum van de stad, op iconic- en City Play-schermen, via sociale netwerken, de Brusselseir en in de vorm van brochures die het programma van de week aankondigden.



Op 8 maart werd ook een bewustmakingsactie gevoerd op het Muntplein: voorbijgangers werden uitgenodigd om een foto van zichzelf te maken voor een Sharing Box en om de foto te delen op sociale netwerken. Het was een gelegenheid om met het publiek van gedachten te wisselen over de ongelijkheden tussen vrouwen en mannen en om het verband met de programmering van de week op grote schaal te verspreiden. Van 5 tot en met 11 maart werden in verschillende openbare plaatsen in de Stad (waaronder het Administratief Centrum, theaters, bars, enz.) tien sharing boxes met de visuals van de campagne geïnstalleerd om de burgers van de stad op een ludieke manier bij de campagne te betrekken.

De 12 activiteiten die in het kader van WRV2018 werden georganiseerd, hadden betrekking op thema's als geweld tegen vrouwen met een handicap, zwangerschapsmonitoring van dove en slechthorende vrouwen, het vinden van een evenwicht tussen gezin en carrière voor vrouwen met een migratieachtergrond, enz. In totaal namen meer dan 750 mensen deel aan de verschillende voorstellingen en workshops, waarvan 25 % mannen.



- In 2019 was het doel van de WRV om het fenomeen van de “objectivering van vrouwen” op verschillende gebieden aan de kaak te stellen. De communicatiecampagne bij deze editie van de WRV werd onder meer geïnspireerd door het schandaal dat eind 2018 in Ierland plaatsvond en dat leidde tot de mobilisatie van vrouwen uit de hele wereld op sociale netwerken met behulp van de hashtag #ThisIsNotConsent⁸. De door de stad ontwikkelde schokcampagne omvatte vijf soorten slipjes, die in



verband werden gebracht met beledigingen die gewoonlijk door meisjes en vrouwen in verschillende contexten van gendergerelateerd geweld werden gemeld, om de reductie van het lichaam of de kleding van een vrouw tot een louter seksueel object aan de kaak te stellen. In totaal werden 18 activiteiten (film,

tentoonstelling, theater, enz.) georganiseerd, die opnieuw meer dan 750 deelnemers trokken, waarvan 25 % mannen. Op initiatief van de cel Gelijke Kansen werd op 8 maart een conferentie georganiseerd in samenwerking met de Europese Vrouwenlobby, de Vrouwenuniversiteit en de vzw isala over de objectivering en hyperseksualisering van meisjes en vrouwen. 150 mensen hebben de conferentie bijgewoond. Er werd ook een conferentie over gynaecologische mishandeling georganiseerd in samenwerking met de Femmes Prévoyantes Socialistes en ten slotte werd de tentoonstelling “Wat

⁸ Een man die van verkrachting wordt beschuldigd, is door het Hof van Justitie in Cork, Ierland, vrijgesproken op grond van het feit dat het slachtoffer op dat moment een kanten g-string droeg en er dus mee instemde. Het vonnis heeft een golf van woede ontketend onder vrouwen over de hele wereld, ze mobiliseerden onder de hashtag #ThisIsNotConsent en het slipje werd het symbool van de mobilisatie.

droeg je die dag” gereproduceerd in samenwerking met het departement Openbaar Onderwijs, SOS Viol, 320 Rue Haute en Amnesty.

- Vertrekkende vanuit de vaststelling dat het moeilijk was om een mannelijk publiek te betrekken bij evenementen over vrouwenrechten en ongelijkheden tussen vrouwen en mannen, wilde de WRV zich in 2020 richten op de rol van bondgenoten in de feministische strijd en in het bijzonder van mannelijke bondgenoten!

De activiteiten werden daarom ontworpen om te zorgen voor een betere gendermix en zo mannen en vrouwen in staat te stellen samen te komen om hun respectieve rollen te bespreken bij het doorprikken van stereotypen en het bestrijden van genderongelijkheden. De 12 geprogrammeerde activiteiten verwelkomden samen meer dan 800 deelnemers, waarvan 35 % mannen. Het doel om meer mannen te kunnen bereiken werd dus bereikt! De communicatiecampagne die deze editie van de WRV begeleidde, was uitsluitend opgebouwd rond de deelname van mannelijke bondgenoten: het mannelijke personeel van de stad droeg zijn steentje bij door voor de camera te poseren om de clichés van de verdeling van de huishoudelijke taken te doorprikken⁹ met het symbool van de WRV, de schort, trots in de hand.

Er werden ook 1.000 exemplaren van deze schort,



speciaal voor de gelegenheid op maat gemaakt, uitgedeeld aan het personeel van het gemeentebestuur, het College en de Raad en aan de collega's van het OCMW. Tot slot werd het emblematische Manneken Pis voor deze gelegenheid een miniatuurversie van de schort aangemeten. De visuals van de campagne werden, zoals elk jaar, via affiches, brochures en digitale dragers voor sociale netwerken verspreid.

⁹ Op basis van de vaststelling dat vrouwen nog steeds meer tijd besteden aan huishoudelijke taken dan mannen in heteroseksuele koppels: https://igym-iefh.belgium.be/sites/default/files/95_-_gender_en_tijdsbesteding_nl.pdf, wordt deze ongelijkheid in stand gehouden door stereotypen die huishoudelijke taken associëren met vrouwelijkheid en die mogelijk afbreuk doen aan de viriliteit.

- Het schepenampt voor gelijke kansen en de cel GK informeren en maken de bevolking voortdurend bewust via de sociale netwerken en andere communicatiemiddelen die ze ter beschikking hebben (Brusseleir, persberichten,...). Sinds begin 2020¹⁰ is er sterk ingezet op de facebookpagina van de cel:
 - visuals werden in samenwerking met de cel externe communicatie van de Stad ontwikkeld om de pagina te professionaliseren.
 - Hashtags werden ontworpen om een link te leggen tussen de verschillende activiteiten van de Stad op het gebied van gelijke kansen per thema (diversiteit, gendergelijkheid, handicap en LGBTQI+): alle activiteiten en publicaties met betrekking tot gendergelijkheid dragen de hashtag #BXLFEMINIST.
 - De publicaties van de pagina worden regelmatig doorgestuurd naar de pagina's van de Stad Brussel en die van de leden van het Gemeentecollege.



Door zich te richten op meer volgers maakt dit communicatiemiddel het mogelijk om te informeren en het debat over verschillende onderwerpen met betrekking tot gelijke kansen op gang te brengen.

Nieuws, wetenschappelijke artikelen, nuttige informatie, evenementen, enz. worden dagelijks gedeeld.



Opmerking: Facebook insight-statistieken over de evolutie van het aantal volgers van januari tot oktober 2020.

¹⁰ <https://www.facebook.com/egalite.des.chances.bxl/>



Opmerking: Banner van de Facebook-pagina die in maart 2020 door de cel communicatie werd gecreëerd.

Verbindenissen voor 2022:

- Elk jaar, ter gelegenheid van 8 maart, betuigt de Stad haar steun aan de strijd voor vrouwenrechten met een visuele campagne en een reeks activiteiten.
- De communicatiekanalen worden uitgebreid en geëvalueerd om de doelgroep van de door de cel georganiseerde activiteiten te diversifiëren.

ACTIE 2. Informatie- en bewustmakingsactiviteiten organiseren om geweld tegen vrouwen te bestrijden.

Voortgang:

- Sinds 2014 worden er jaarlijks berichten en informatie verspreid op 25 november, de Internationale Dag voor de uitbanning van geweld tegen vrouwen.
Het doel is de bevolking bewust te maken van de problemen van geweld tegen vrouwen en te herinneren aan de nummers en adressen van opvangcentra voor slachtoffers van geweld. Hiertoe werden folders, goodies (met het witte lint), enz. gemaakt en/of verspreid in de openbare ruimte of via de diensten van de Stad die in rechtstreeks contact met de bevolking staan.
Een van de terugkerende acties is die van de verlichting van het Stadhuis. Deze actie werd sinds 2017 op de officiële lijst van verlichtingen van het Stadhuis opgenomen. Er is ook een webpagina op de website van de Stad gemaakt met een lijst van steun- en opvangstructuren voor vrouwelijke slachtoffers van geweld in al zijn vormen ¹¹.
- In 2018 werd een campagne op basis van getuigenissen van slachtoffers en getuigen van partnergeweld onder het personeel verspreid op sociale netwerken en op de website van de Stad om het grote publiek te bereiken van 19 tot 26 november.

¹¹ <https://www.brussel.be/onthaalplaatsen-voor-slachtoffers-van-geweld>

Dat jaar startte de Stad Brussel ook een samenwerking op met de vzw Touche pas à ma Pote (TPAMP) (*‘Handen af! Stop Seksisme’*) om het fenomeen van intimidatie op straat aan de kaak te stellen en te bestrijden¹². In de reeks acties die voortkomen uit deze samenwerking¹³, is de schokcampagne *“Vuile teef”*¹⁴ op grote schaal verspreid in de openbare ruimte en op het openbaar vervoer, alsook via de netwerken van de Stad. Deze campagne was erop gericht om in de eerste plaats de daders, maar ook getuigen van intimidatie op straat aan te pakken door beledigingen die vaak door slachtoffers worden gemeld, te doorprikken en door te herinneren aan de seksismewet van 2014. Dezelfde samenwerking met de vzw TPAMP maakte het ook mogelijk om een bewustmakingsactie te organiseren tijdens het Brussels Summer Festival: hostessen deelden goodies uit die vooral jongens en mannen aanspoorden om de actie als bondgenoot te steunen en om als getuige op te treden in gevallen van intimidatie in de openbare ruimte, onder meer in het kader van de festivals.



- In 2019, opnieuw ter gelegenheid van 25 november, werd de animatie, ontwikkeld in het kader van de campagne *“#houdatvooru”*¹⁵ van 2017, die met name strijdt tegen intimidatie op straat, opnieuw verspreid op sociale netwerken.

Tot slot werd in het kader van de samenwerking met de vzw TPAMP, die in 2018 van start ging, in het Cultureel Centrum Breugel in samenwerking met de Franstalige Improvisatieliga (Ligue Impro) een workshop over stratintimidatie georganiseerd, waaraan 15 jongeren deelnamen, waarvan de helft jongens en een paar volwassenen (o.a. animatoren/trices in jeugdcentra). Door middel van ensceneringen door de acteurs van de Ligue Impro en rollenspelen met de deelnemers konden de jongens zich bewust worden van de omvang en de impact van het fenomeen van intimidatie op straat en de verschillen tussen flirten en intimidatie begrijpen. Tegelijkertijd konden de meisjes reacties inoefenen om op verschillende situaties van straatintimidatie te kunnen reageren.

¹² De Stad Brussel heeft zich aangesloten bij het platform “Safe Cities” van UN Women en somt op dit platform alle initiatieven op om een veiligere Stad voor meisjes en vrouwen te creëren met het oog op het delen van goede praktijken tussen de aangesloten steden en gemeenten.

¹³ In het kader van deze samenwerking werd een reeks opleidingen georganiseerd voor gemeenschapswachten van de vzw BRAVVO en politieagenten van Brussel Hoofdstad Elsene. Deze acties zijn opgenomen in de hoofdstukken die betrekking hebben op deze twee instanties.

¹⁴ <https://www.brussel.be/campagne-tegen-seksistische-beledigingen>

¹⁵ <https://www.facebook.com/watch/?v=10154957735832882>

Verbintenissen voor 2022:

- De Cel Gelijke Kansen speelt een belangrijkere rol in de coördinatie van de verschillende actoren op gemeentelijk niveau in de strijd tegen geweld tegen vrouwen (OCMW, Politie, ...).
- Elk jaar, ter gelegenheid van 25 november, betuigt de Stad haar steun aan de strijd tegen geweld tegen vrouwen in de vorm van een visuele campagne en/of activiteit(en).

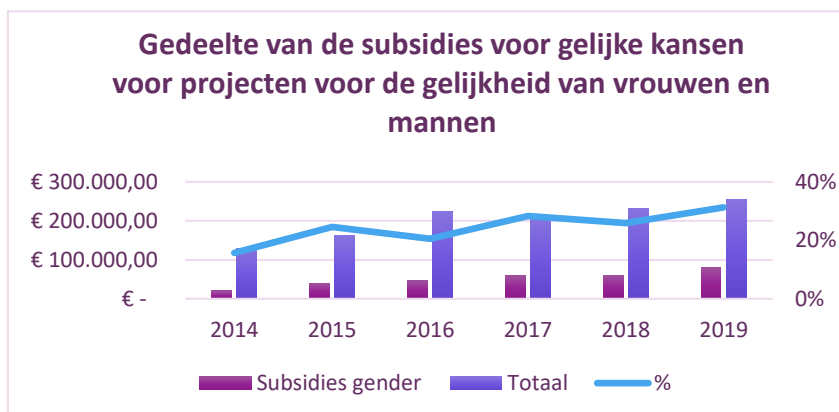
DOELSTELLING 2: DE STAD BRUSSEL STEUNT LOKALE VERENIGINGEN DIE STRIJDEN TEGEN GENDERDISCRIMINATIE EN -ONGELIJKHEID.

ACTIE 1. Lokale verenigingen die strijden tegen genderdiscriminatie en -ongelijkheid financieel steunen.

Voortgang:

- Elk jaar ondersteunt het schepenamtb voor gelijke kansen via zijn specifieke oproep tot projecten voor de Week van de Vrouwenrechten, de jaarlijkse oproep tot projecten voor gelijke kansen en nominatieve subsidies¹⁶, een hele reeks verenigingen die strijden tegen genderdiscriminatie en -ongelijkheden.

Het beschikbare budget wordt verdeeld over de 4 interventiegebieden van de cel. Aangezien vrouwen 50 % van de bevolking uitmaken, terwijl dit niet het geval is voor de LGBTQI+-gemeenschap of voor mensen met een handicap, is het gerechtvaardigd dat een groter deel van de begroting wordt besteed aan de bestrijding van genderdiscriminatie en -ongelijkheid. Dit geldt ook voor projecten die gericht zijn op het bevorderen van de culturele diversiteit en de inclusie van mensen van buitenlandse afkomst, die een grote meerderheid



¹⁶ Subsidie die jaarlijks aan verenigingen wordt toegekend om een deel van de structurele kosten te dragen.

van de Brusselse bevolking vertegenwoordigen. Sinds 2014 is het aandeel van de subsidies voor projecten op het gebied van gendergelijkheid dan ook met 6 % gestegen¹⁷. De begroting voor de ondersteuning van verenigingen die op dit gebied actief zijn, is de afgelopen vijf jaar bijna verviervoudigd, aangezien de totale enveloppe ook is verdubbeld.

Verbintenis voor 2022:

- Het aandeel van de subsidies voor gelijke kansen dat wordt toegekend aan projecten ter bestrijding van genderdiscriminatie en -ongelijkheid wordt gehandhaafd op 25 à 35 % van de totale begroting.

ACTIE 2. *De lokale verenigingen die strijden tegen genderdiscriminatie en -ongelijkheid logistiek ondersteunen.*

Voortgang:

- De cel GK ondersteunt, voor zover mogelijk, verenigingen die actief zijn op het grondgebied van de Stad en die evenementen willen organiseren voor het grote publiek in de openbare ruimte. Enerzijds is zij belast met het verkrijgen van de nodige administratieve goedkeuringen voor de organisatie van evenementen in de openbare ruimte en anderzijds creëert zij banden met de beheerders van de culturele centra van de Stad en met het protocol om de organisatie van evenementen in de zalen van de culturele centra en het Stadhuis te vergemakkelijken. Tot slot biedt de cel regelmatig ondersteuning bij de verspreiding van campagnes en aankondigingen van evenementen die door verenigingen worden georganiseerd op de schermen van de Stad, in de Brusselseir en op sociale netwerken.
- *In 2018* droeg de cel bij aan het project van UN Women om op 25 november een oranje pak aan Manneken Pis te schenken - een kleur die symbool staat voor de strijd tegen gendergerelateerd geweld. Dankzij deze actie werd de verlichting van het stadhuis van Brussel aangevuld met een oranje versie.
- *In 2019* faciliteerde de cel de organisatie van een persconferentie op initiatief van de vzw Adelphity om het boek *“Elles se rêv’elles, et ce n’est pas en attendant le prins charmant!”*¹⁸ op het Stadhuis voor te stellen. De *“Unsung*

¹⁷ Tussen 2014 (25 %) en 2019 (31 %) kan een globale groei worden waargenomen met schommelingen van jaar tot jaar. De cijfers zijn gebaseerd op de werkelijke uitgaven en niet op de begrotingsprognoses.

¹⁸ Dit boek van de auteur Cécile Maïchak heeft als doel de mannelijke en vrouwelijke lezers, maar ook de kinderen, vrouwelijke rolmodellen te bieden in beroepen die gewoonlijk door mannen worden uitgeoefend, om zo de leemte in de vertegenwoordiging van vrouwen op te vullen, in termen van culturele, professionele, enz. referenties.

Heroes"-campagne van Artsen van de Wereld, die moreel, fysiek en institutioneel geweld tegen miljoenen vrouwen aan de kaak stelt, werd ook verspreid op de schermen en de sociale netwerken van de Stad dankzij de tussenkomst van de cel en het kabinet dat belast is met gelijke kansen.

- *In 2020* kon de campagne "*Dansen tegen seksuele intimidatie*" van Plan International ¹⁹ ook worden uitgezonden op het Cityplay-scherm in het centrum van de stad. In de loop van de maand maart konden de duizenden voorbijgangers op het De Brouckèreplein niet naast de videocapsule kijken die door de Belgische afdeling van de NGO werd geproduceerd. Er werd ook een link naar het platform "Safer Cities" van de NGO verspreid op de sociale netwerken van de Stad.

Op 9 maart werd een zaal in het stadhuis ter beschikking gesteld van het Willy Peers Centrum om een conferentie te organiseren over "De gevolgen van de kolonisatie voor de gezondheid van vrouwen". Ter gelegenheid van de release van de film "La fémilangue: un nom à soi", gemaakt met unieke archiefbeelden uit de getuigenis van de Franse schrijfster Benoîte Groult, werd de vzw Irdecof in oktober ontvangen op het Stadhuis²⁰.

Verbintenissen voor 2022:

- De Stad Brussel blijft zoveel mogelijk positief reageren op verzoeken tot logistieke steun aan lokale vzw's die actief zijn op dit gebied.

¹⁹ <https://www.planinternational.be/nl/dansen-tegen-seksuele-intimidatie>

²⁰ Activiteit gepland in juni, maar uitgesteld vanwege COVID-19-gezondheidsmaatregelen.

PARTICIPATIE IN HET OPENBARE LEVEN

De Ordonnantie van 1 maart 2018 wijzigt de Nieuwe Gemeentewet²¹ om te zorgen voor een evenwichtige aanwezigheid van vrouwen en mannen binnen de gemeentelijke colleges. Ze stelt gendergelijkheid vast in de verdeling van de schepenenambten: er moeten evenveel mannelijke als vrouwelijke schepenen zijn. Als het aantal schepenen oneven is, wordt uiteraard een verschil van één eenheid aanvaard.

Deelname aan het openbare leven is niet beperkt tot politieke vertegenwoordiging. In participatieve organen (wijkenraden, burgerpanels, algemene vergaderingen, adviesraden, enz.) maar ook in meer specifieke burgerparticipatie-initiatieven moet worden gestreefd naar een mix van mannen en vrouwen, zodat het politieke niveau rekening kan houden met alle behoeften en meningen.

In 2019 werd door de Stad Brussel een Handvest voor Burgerparticipatie aangenomen met als doel de burgerparticipatie een nieuwe impuls te geven. Er zijn 3 belangrijke doelstellingen opgenomen:

1. Samen bouwen aan de Stad
2. Burgers betrekken
3. Sociale innovatie en burgerschap bevorderen

Een interne toolbox, waarvan het digitale platform “faireBXLsamen”²² deel uitmaakt, brengt een reeks mechanismen samen die helpen om meer burgers met verschillende profielen te betrekken en draagt bij tot deze transparante dialoog met de Brusselse burgers.

Om over het inclusieve karakter te waken van de nieuwe animatiemethoden en deze toolbox voor de diensten van de Stad om de samenwerking met de burgers te vergemakkelijken, werd een methodologische “diversiteitsaanpak” geïntegreerd in de werking van het departement, waarbij de diversiteit van het publiek tijdens de ontwikkeling van het project, de ontwikkeling van communicatiemiddelen, aanwervingsmechanismen (loting, enz.), de expressieformaten,... wordt verzekerd. Deze aanpak werd ontwikkeld met de steun van verschillende faciliterings- en inclusiviteitsdeskundigen, waarvan gender één van de componenten is waarmee rekening wordt gehouden.

²¹ Sinds de Ordonnantie van 17 februari 2005 (Belgisch Staatsblad, 09/03/2005, PRB, nr. 64/04-05), wordt een gelijke aanwezigheid van mannen en vrouwen op de kieslijsten gewaarborgd. De eerste twee kandidaten op elk van de lijsten moeten van verschillend geslacht zijn.

²² <https://www.brusselsamen.be/>

Uiteindelijk is het de bedoeling om te streven naar gendergelijkheid binnen de teams van buurtfacilitators en het mobiele participatiemechanisme die vanaf 2020 zullen worden opgezet. Er zijn aangepaste uren (zaterdagochtend) voorgesteld voor de huidige wijkraad en er is kinderopvang gepland voor de leden van de wijkraad die daar naar vragen.

Hoewel er in de stad een hele reeks instrumenten zijn ingevoerd om de dialoog met de burgers te bevorderen, zijn er nog steeds culturele belemmeringen die de toegang van vrouwen tot representatieve functies en hun deelname aan het openbare leven in de weg staan: te vaak twijfelen vrouwen aan hun vermogen om een politieke rol te spelen of hun stem te laten horen. Het verzoenen van werk-gezin-politiek vormt ook een groter obstakel voor vrouwen, die nog steeds meer tijd besteden aan huishoudelijk werk en de opvoeding van de kinderen dan mannen, terwijl ze een professionele carrière nastreven²³. Bovendien, zelfs als vrouwen in hetzelfde aantal als mannen aanwezig zijn op vergaderingen, adviescommissies, enz., is gelijke spreektijd niet gegarandeerd²⁴. Dit geldt vooral in gemengde omgevingen zoals vergaderingen, of in formele en publieke contexten (seminar, televisiedebat, discussie in de klas) waar de bijdragen de sociale status sterk verhogen²⁵.

²³ <http://www.femmesprevoyantes.be/wp-content/uploads/2017/11/Analyse2017-Parite.pdf>

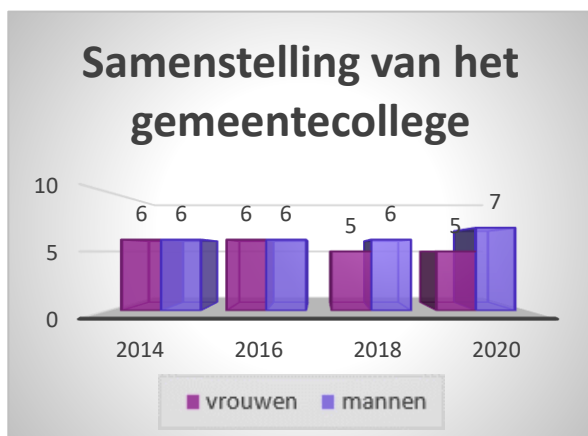
²⁴ Leaper C, Ayres MM. A Meta-Analytic Review of Gender Variations in Adults' Language Use: Talkativeness, Affiliative Speech, and Assertive Speech. *Pers Soc Psychol Rev.* 2007;11(4):328-363.

²⁵ Holmes J. Women's Talk in Public Contexts. *Discourse Society.* 1992;3(2):131-150.

DOELSTELLING 1: EEN EVENWICHTIGE VERTEGENWOORDIGING VAN VROUWEN EN MANNEN IN DE BESLUITVORMINGS- EN OVERLEGORGANEN VAN DE STAD WORDT GEWAARBORGD.

ACTIE 1. Zorgen voor een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in het gemeentecollege.²⁶

Voortgang:



Opmerking: De gegevens voor 2018 hebben betrekking op het gemeentecollege²⁷ voor de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2018. In de zomer van 2017 vond een reorganisatie van het College en de Gemeenteraad plaats, die de variabele cijfers aan het einde van de legislatuur 2012-2018 verklaart.

✳ Pariteit in aantallen in de besluitvormingsorganen is geen garantie voor pariteit in de macht. Het is nog steeds gebruikelijk dat zogenaamde “zachte” competentiegebieden (openbaar onderwijs, human resources, maatschappelijke welzijnsdienst, cultuur, enz.) of “minder kritieke” functies worden toegewezen aan vrouwen²⁸. Mannen blijven verantwoordelijk voor financiën, economische zaken, mobiliteit en openbare werken of veiligheid en wetshandhaving.

Verbintenis voor 2022:

- Indien een mannelijk lid van het Gemeentecollege wordt vervangen, wordt de functie aan een gekozen vrouwelijk lid aangeboden om de gendergelijkheid te herstellen.

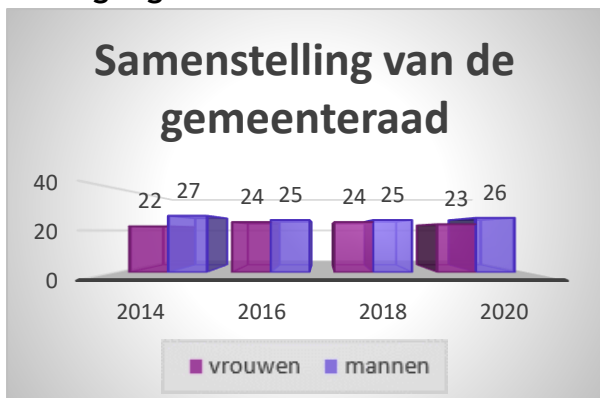
²⁶ De Ordonnantie van 1 maart 2018 wijzigt de Nieuwe Gemeentewet om een evenwichtige aanwezigheid van vrouwen en mannen binnen de gemeentelijke colleges te waarborgen. Ze stelt gendergelijkheid vast in de verdeling van de en publiek: er moeten evenveel mannelijke als vrouwelijke schepenen zijn. Als het aantal schepenen oneven is, wordt uiteraard een verschil van één eenheid geaccepteerd.

²⁷ Sinds de gemeenteraadsverkiezingen van 14 oktober 2018 telt het College van Burgemeester en Schepenen 11 leden en de voorzitter van het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn.

²⁸ <https://www.un.org/africarenewal/fr/magazine/avril-2019-juillet-2019/les-femmes-en-politique-un-long-chemin-avant-d%E2%80%99atteindre-la-parit%C3%A9>

ACTIE 2. Zorgen voor een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in de gemeenteraad.²⁹

Voortgang:



Opmerking: Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 werd de functie van Voorzitter van de Gemeenteraad aan een vrouw toegekend.

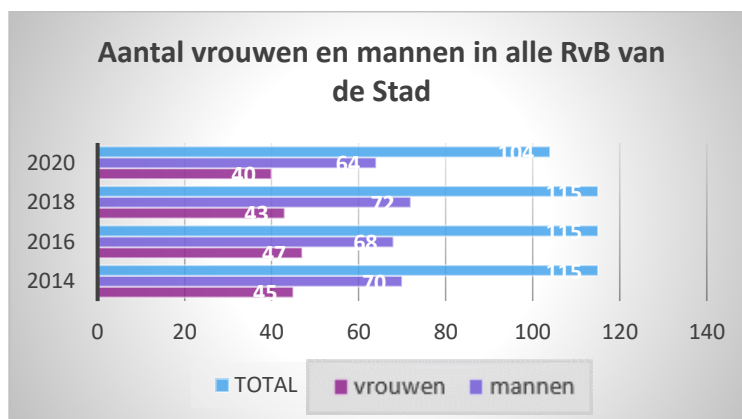
Verbintenis voor 2022:

- Indien een mannelijk lid van het Gemeenteraad wordt vervangen, wordt de functie aan een gekozen vrouwelijk lid aangeboden om de gendergelijkheid te herstellen.

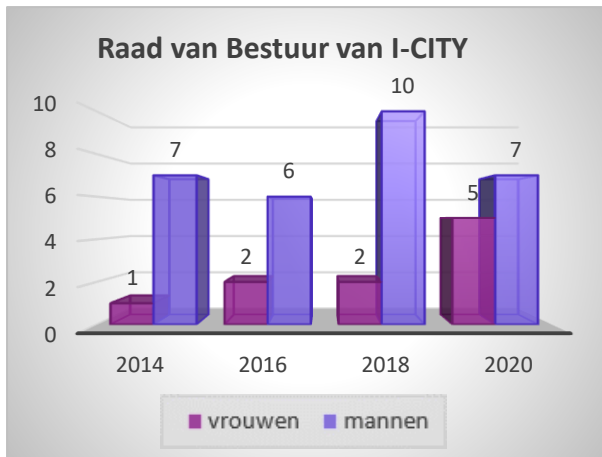
ACTIE 3. Zorgen voor een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in de verschillende raden van bestuur van de Stad.

Voortgang:

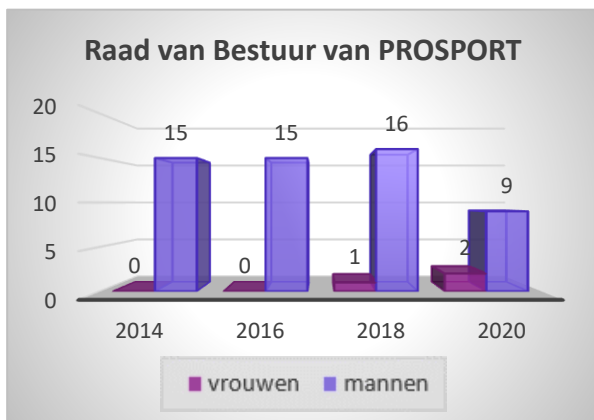
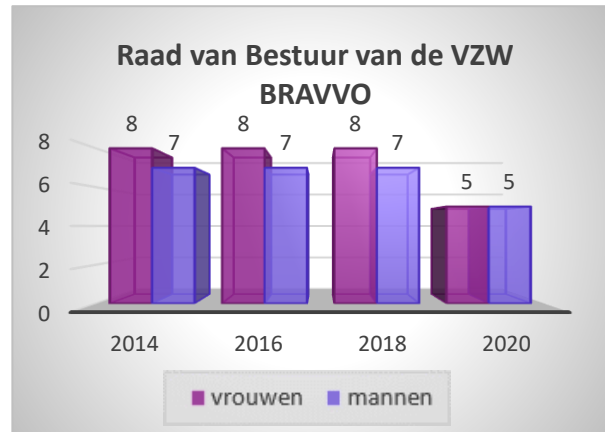
- Na de verkiezingen van eind 2018 en het opnieuw samenstellen van de raden van bestuur (RvB) van de verschillende satellietstructuren en vzw's van de Stad, konden afhankelijk van de structuur verschillende trends in termen van pariteit worden waargenomen.



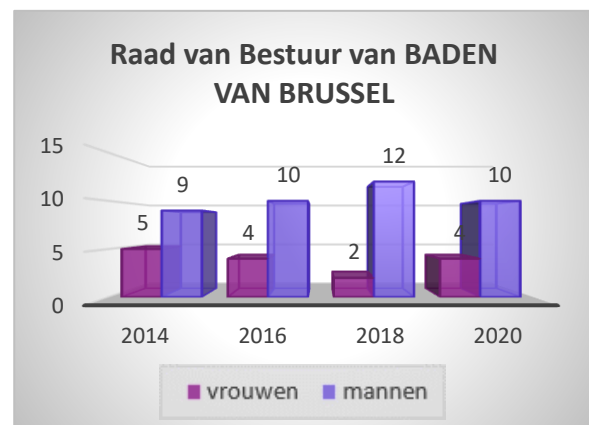
²⁹ De Gemeenteraad van de stad Brussel telt 49 gemeenteraadsleden, waaronder de 12 leden van het College van Burgemeester en Schepenen.



- Terwijl op het niveau van de RvB van de vzw BRAVVO en I-City ³⁰ de genderpariteit is bereikt of sterk is verbeterd...

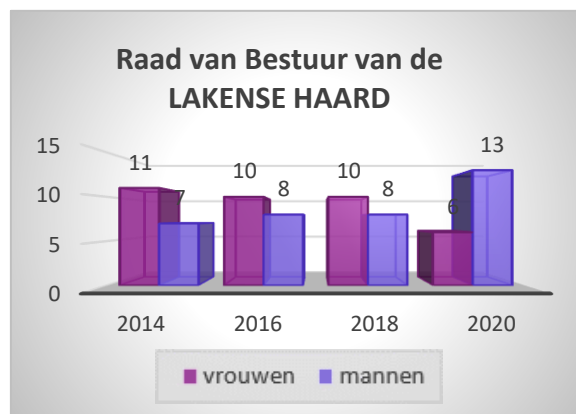
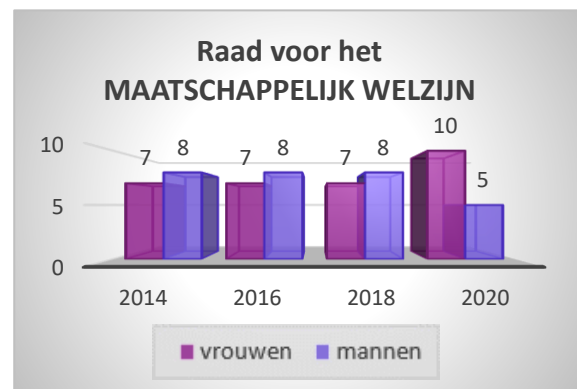
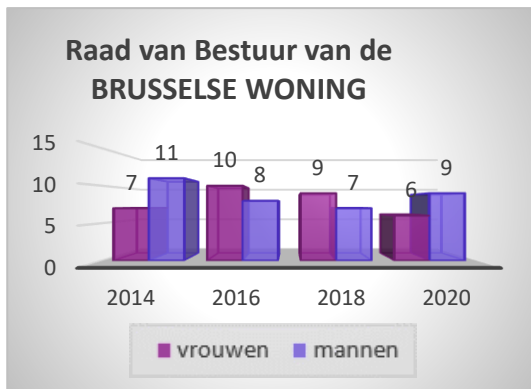


... is de trend voor andere structuren zoals Prosport en de Baden van Brussel positief of zelfs stabiel, maar is er nog veel ruimte voor verbetering.

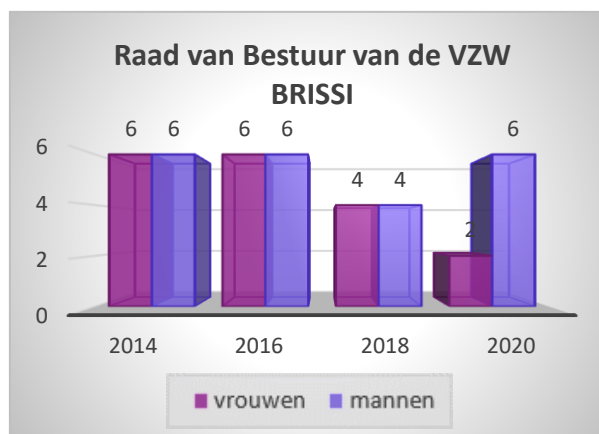


³⁰ Voorheen GIAL.

- De RvB van het OCMW, de Brusselse Woning en de Lakense Haard hebben het aandeel vrouwen en mannen zien omkeren.



- De RvB van de vzw BRISSI, die sinds 2014 pariteit had, heeft zijn vrouwelijke leden helaas sterk zien dalen.



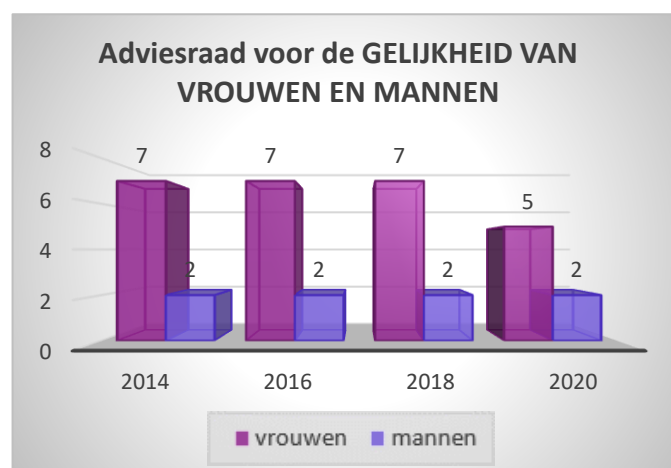
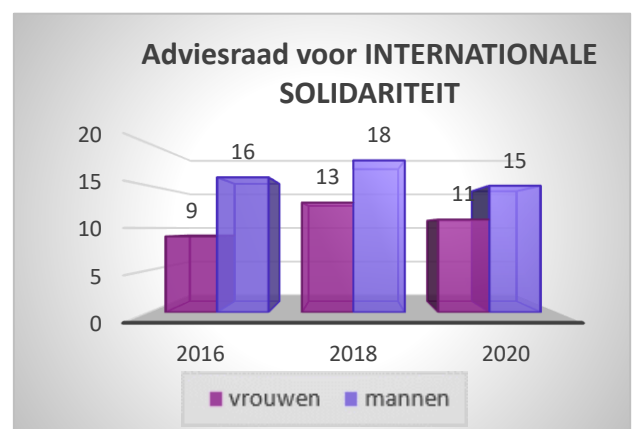
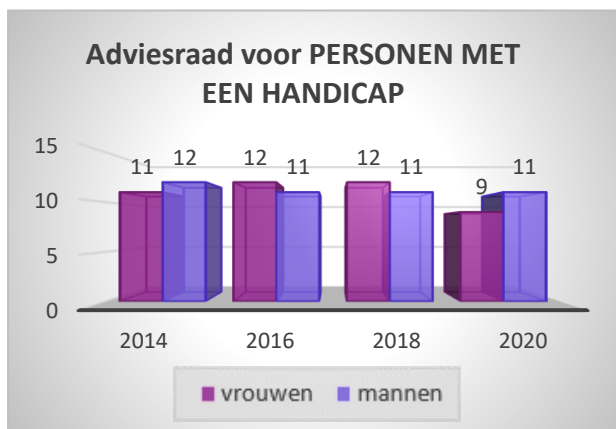
Verbintenis voor 2022:

- Bij vervanging van leden van de Raden van Bestuur wordt de voorkeur gegeven aan de kandidatuur van een nieuw lid van het genderdat in de minderheid is om de pariteit te herstellen.

ACTIE 4. Zorgen voor een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in de verschillende adviesraden van de Stad³¹.

Voortgang:

- Gendergelijkheid is nog niet bereikt in de adviesraden voor personen met een handicap en voor internationale solidariteit, maar de verschillen tussen het aantal mannen en vrouwen zijn nog steeds aanvaardbaar, aangezien de selectie van de kandidaten sterk afhankelijk is van de individuele bereidheid van de deelnemers om lid te worden van de raden.
- De Adviesraad voor de gelijkheid van vrouwen en mannen is een uitzondering op de regel vanwege zijn bijzondere roeping. Hoewel de deelname van mannen niet wordt ontmoedigd, is het logisch dat de meerderheid vrouwen zijn.



³¹ Aangezien de Adviesraden voor de Senioren en voor Culturele Diversiteit aan het begin van het schooljaar 2020, ingevolge diverse interne reorganisaties nog niet opnieuw zijn samengesteld, zijn de cijfers voor deze laatste nog niet opgenomen.

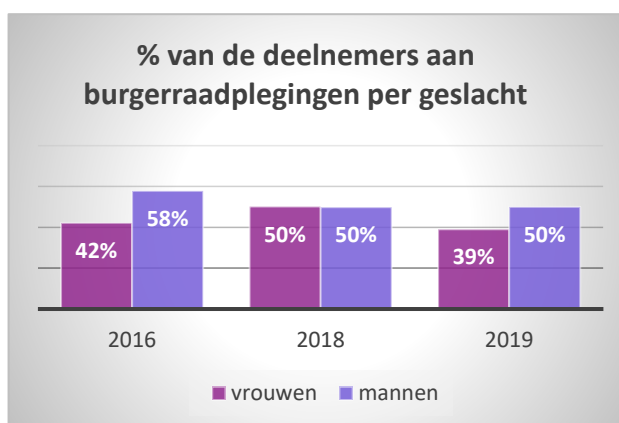
Verbindenissen voor 2022:

- Bij vervanging van leden van de adviesraden wordt voorrang gegeven aan de benoeming van een nieuw lid van het gender dat in de minderheid is om de pariteit te herstellen.
- In geval van vernieuwing van een adviesraad wordt gestreefd naar genderpariteit tussen de leden.

DOELSTELLING 2: EEN EVENWICHTIGE VERTEGENWOORDIGING VAN VROUWEN EN MANNEN WORDT GEWAARBORGD IN DE OPSTELLINGEN VOOR BURGERPARTICIPATIE IN DE STAD.

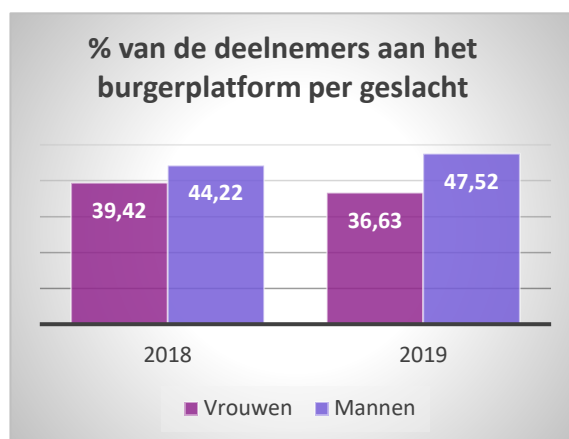
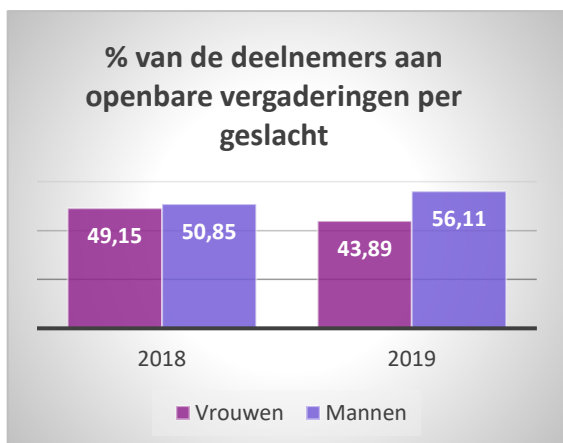
ACTIE 1. *Zorgen voor gendergelijkheid op openbare bijeenkomsten en op het burgerplatform.*

Voortgang:



- Sinds 2016 registreert Brussel Participatie het aantal mannen en vrouwen dat aanwezig is op openbare bijeenkomsten en actief is op het burgerplatform³². Terwijl de pariteit over het algemeen in 2018 leek te zijn bereikt, werd die in 2019 opnieuw uitgehold. Het is daarom noodzakelijk om alert te blijven voor mogelijke obstakels die vrouwen ervan weerhouden om in dezelfde mate als mannen deel te nemen aan burgerraadplegingen. In een eerste fase leek het alvast interessant om een onderscheid te maken tussen de twee indicatoren (openbare bijeenkomsten en burgerplatform).

³² Voor het platform zijn de gegevens beperkt omdat iedereen die zich registreert, vrij is om persoonlijke gegevens zoals geslacht, leeftijd, enz. al dan niet vrij te geven.



✳ We stellen vast dat de trends in de loop van de tijd iets meer uitgesproken zijn op het niveau van het burgerplatform waar mannen meer aanwezig lijken te zijn.

Tot op heden hebben we geen indicatoren om de redenen en omstandigheden te kennen voor de sterkere of minder sterke deelname van vrouwen op bepaalde tijdstippen of bij bepaalde soorten bijeenkomsten.

Verder wordt er geen onderscheid gemaakt naar de leeftijdsgroepen van de deelnemers. Het zou echter interessant zijn om de observatie te verbeteren om mogelijke obstakels voor vrouwen in bepaalde leeftijdsgroepen op te sporen. Gezien het feit dat vrouwen die jonge kinderen hebben gemiddeld minder vrije tijd hebben (meer tijd besteden aan huishoudelijke taken en het opvoeden van kinderen, parallel aan een professionele carrière)³³ zou het niet onlogisch zijn dat net zij minder goed vertegenwoordigd zouden zijn op openbare vergaderingen of via online raadpleging.

³³ Als de studies eenmaal zijn afgerond, verandert het verloop van de dag fundamenteel. Het aandeel van de vrije tijd en de slaap op een gemiddelde weekdag neemt af en het aandeel van betaald werk, huishoudelijk werk, kinderopvang en onderwijs neemt toe. Deze situatie duurt tot de leeftijd van 55 jaar. Vanaf deze leeftijd neemt de arbeidstijd aanzienlijk af, terwijl de vrije tijd, de slaap en de tijd die wordt besteed aan persoonlijke verzorging, eten en drinken aanzienlijk toenemen.
https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/95_-_gender_en_tijdsbesteding_nl.pdf

Verbintenissen voor 2022:

- Analyses (door middel van enquêtes of andere middelen) worden uitgevoerd om de obstakels te identificeren waarmee vrouwen worden geconfronteerd bij het registreren op en raadplegen van het burgerplatform.
- Bij het tellen van het percentage vrouwen dat aanwezig is op openbare bijeenkomsten en op het burgerplatform, wordt in de mate van het mogelijke in eerste instantie een onderscheid gemaakt twee verschillende leeftijdsgroepen (-55 en +55).

ACTIE 2. Zorgen voor gendergelijkheid in de wijkraden.

Voortgang:

- In navolging van de verbintenissen in het Handvest voor Burgerparticipatie werd begin 2020 in Neder-over-Heembeek de eerste van de 7 wijkraden opgericht. Om de leden van deze raden te selecteren, wordt een gelaagde loting opgezet - het eerste criterium is pariteit tussen vrouwen en mannen. In de loting voor de eerste wijkraad waren $\frac{3}{4}$ van de respondenten vrouwen. Het zou interessant zijn om een genderanalyse uit te voeren voor toekomstige lotingen en, als de trends worden bevestigd, te proberen de beperkingen van elk doelpubliek te identificeren bij het reageren op de oproep. Het zal ook belangrijk zijn dat de daadwerkelijke deelname (in eerste instantie aanwezigheid) van raadsleden wordt gemeten om ook op dit gebied trends te detecteren.

Ten slotte moet bij de analyse ook rekening worden gehouden met andere criteria zoals de leeftijd, het opleidingsniveau en de herkomst van de respondenten en de effectieve leden van de wijkraden, zodat trends kunnen worden opgespoord en adequaat kan worden gereageerd op eventueel geconstateerde belemmeringen.

Verbintenissen voor 2022:

- Genderstatistieken naar leeftijdscategorieën, opleidingsniveau en herkomst worden verzameld wat betreft de reacties op de lotingen en de deelname aan de verschillende vergaderingen van de wijkraden.
- Als er duidelijke trends worden waargenomen, worden er analyses (via enquêtes of andere middelen) uitgevoerd om de belemmeringen voor deelname aan de wijkraden door bepaalde doelgroepen in kaart te brengen, zodat deze kunnen worden aangepakt.

INTERNATIONALE SOLIDARITEIT

Sinds 2002 voert de Stad Brussel een actief beleid van internationale solidariteit in samenwerking met de verenigingssector en het maatschappelijk middenveld. Vandaag is dit beleid gestructureerd rond verschillende assen die zijn werking en impact op het terrein hebben versterkt, zowel in Brussel als in de partnerlanden. Brissi vzw werd in 2005 opgericht in opdracht van de Stad om projecten voor ontwikkelingssamenwerking en Noord-Zuidbetrekkingen, zowel lokaal als internationaal, te organiseren en uit te voeren. Het dagelijks beheer van de vereniging wordt verzorgd door de cel internationale solidariteit (IS) van de Stad.

Naast het bieden van financiële en logistieke steun aan lokale actoren van internationale solidariteit, organiseert de cel IS jaarlijks een Veertiendaagse van de Internationale Solidariteit. Tijdens deze twee weken worden conferenties, tentoonstellingen, filmclubs, creatieve workshops,... georganiseerd in samenwerking met lokale verenigingen met als doel de Brusselse bevolking te informeren en bewust te maken voor internationale solidariteit.

Ten slotte is de Stad Brussel betrokken bij partnerschappen met steden in het Zuiden. Deze steden worden geconfronteerd met soortgelijke problemen en kunnen dus ervaringen en goede praktijken uitwisselen. In 2002 besloot de Stad dus een rechtstreeks partnerschap aan te gaan met de Stad Kinshasa met het oog op de versterking van de capaciteiten van de stadsbesturen. In overeenstemming met de richtlijnen van het Programma voor Gemeentelijke Internationale Samenwerking (GIS)³⁴, omvat het gemeentelijk partnerschap met de Stad Kinshasa een genderdimensie in de opdracht betreffende de burgerlijke stand en de dienst bevolking. Het werk van volkstellingen maakt de erkenning van individuen mogelijk, en dit werk is des te belangrijker voor meisjes en vrouwen omdat het helpt om de discriminatie te verminderen van vrouwen uit culturen die van oudsher gewoonrecht in plaats van geschreven wetgeving gebruiken om kwesties met betrekking tot het overlijden, het huwelijk, enz. te behandelen. Bij de uitwisseling van goede praktijken wordt dan ook systematisch aandacht besteed aan de specifieke behoeften van vrouwen.

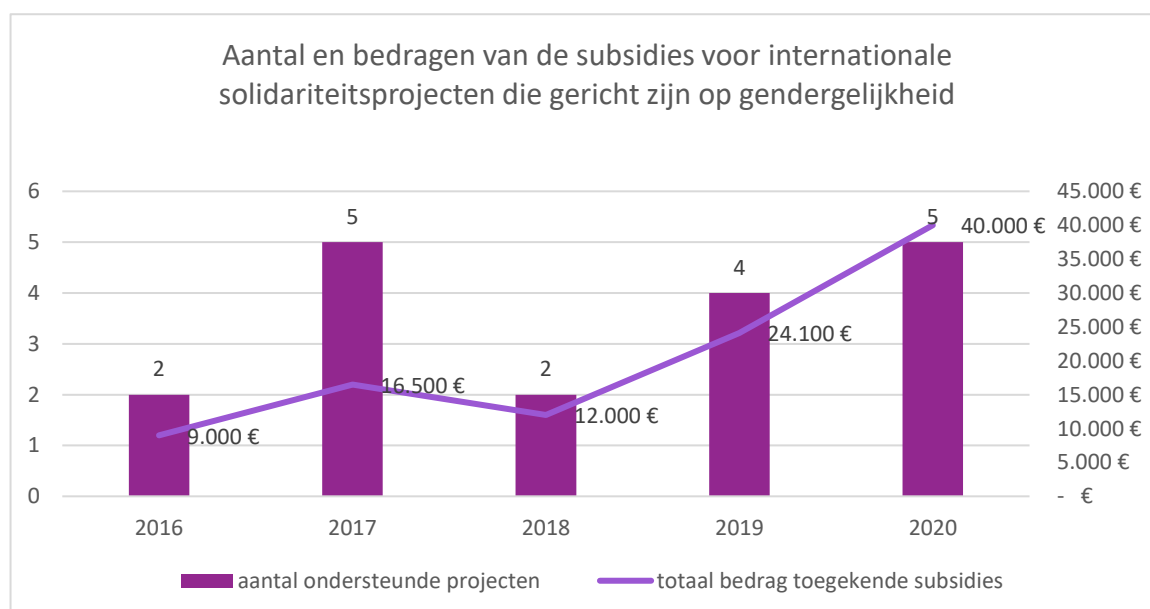
³⁴ Het Programma voor Gemeentelijke Internationale Samenwerking (GIS) is een instrument van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking dat uitgedacht en uitgevoerd wordt door de Vereniging van de Stad en de Gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (VSGB) en de Union des Villes et Communes de Wallonie (UVCW).

DOELSTELLING 1: DE STAD BRUSSEL STREEFT ERNAAR DE GENDERONGELIJKHEDEN TE VERMINDEREN DOOR MIDDEL VAN HAAR INTERNATIONALE SAMENWERKINGSINITIATIEVEN.

ACTIE 1. Financiële steun verlenen aan projecten die worden uitgevoerd door lokale verenigingen die gericht zijn op het verminderen van ongelijkheden of het bestrijden van gendergerelateerd geweld in landen in het Zuiden.

Voortgang:

- In 2015 en 2016 is een totaal bedrag van 10.000 euro toegekend in de vorm van subsidies voor verschillende projecten ter bestrijding van gendergerelateerd geweld in het kader van de internationale samenwerking voor projecten die in Brussel of in landen in het Zuiden worden uitgevoerd. In 2017 was dit 4.500 euro en in 2018 2.000 euro.
- Om een relevanter beeld te geven, werd besloten om in de monitoringindicator elk project op te nemen dat gericht is op de bestrijding van genderongelijkheden in een internationale context, maar dat alleen gericht is op projecten die in het buitenland worden uitgevoerd, om overlapping met projecten die door de cel Gelijke Kansen voor de Brusselse burgers worden gesteund, te voorkomen.



✳ Het aantal projecten in verband met genderongelijkheden dat in het kader van de jaarlijkse oproep tot het indienen van projecten van de dienst wordt gesubsidieerd, hangt sterk af van de bereidheid van de vzw's om hun projecten op dit onderwerp te richten. In het reglement betreffende de oproep tot het indienen

van voorstellen wordt verwezen naar de 17 doelstellingen voor duurzame ontwikkeling, waaronder het genderspect³⁵. In de toekomst zou de oproep zich kunnen richten op de ene of de andere doelstelling en zo op een bepaald moment kunnen aanzetten tot het voorstellen van meer projecten die gericht zijn op gendergelijkheid.

Verbintenissen voor 2022:

- De cel internationale solidariteit blijft via haar oproep tot het indienen van projecten, internationale samenwerkingsprojecten steunen die gericht zijn op de gelijkheid van mannen en vrouwen in de landen van het Zuiden.

ACTIE 2. Bijzondere aandacht besteden aan de genderongelijkheid in de programmering van de veertiendaagse van de Internationale Solidariteit.

Voortgang:

Het programma van de veertiendaagse van de Internationale Solidariteit richt zich elk jaar op een specifiek thema.

- De editie van 2018 behandelde de mensenrechten op een algemene manier, maar bevatte ook een as voor vrouwenrechten. Verschillende activiteiten op dit gebied werden gratis aan het Brusselse publiek aangeboden:
 - Filmvoorstellingen, conferentiedebatten en een fototentoonstelling over kinder- en volwassen slachtoffers van mensenhandel in Europa, georganiseerd in samenwerking met ECPAT België en de vzw PAG-ASA.
 - Een klankwandeling om te verwijzen naar de moeilijkheden die veel migrantenvrouwen ondervinden bij hun aankomst in België door een gebrek aan informatie en een gebrek aan kennis van de hulpstructuren, georganiseerd in samenwerking met de vzw BAPA BXL.
 - Een conferentie-debat over “De strijd tegen geweld tegen vrouwen en kinderen in Groot-Kasaï (D.R.C.) als een echt mensenrechtenvraagstuk in deze regio”, georganiseerd in samenwerking met de vzw Kasai Développement.
 - Een vertoning van de documentaire: “A Woman captured” van Bernadett Tuza-Ritter, in samenwerking met de vzw Diogenes in het kader van het Milleniu-festival.

³⁵ Doelstelling 5: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/fr/objectifs-de-developpement-durable/>

- *In 2019* heeft de veertiendaagse de ongelijkheden aangesneden en, meer specifiek - in navolging van de 17 doelstellingen voor duurzame ontwikkeling die door de VN-lidstaten zijn vastgesteld en in de Agenda 2030 zijn samengebracht - hoe deze ongelijkheden kunnen worden teruggedrongen. Aangezien gendergelijkheid (doel 5) is opgenomen in de 17 doelstellingen, is deze op een transversale manier aangesneden in verschillende activiteiten en in het bijzonder tijdens:
 - de show “Genres & inégalités de santé : ici et là-bas”, georganiseerd in samenwerking met Artsen van de Wereld, La Compagnie qui Pétille, RainbowHouse Brussels en de vzw Genres Pluriels;
 - de vertoning van de film “La vie d’une petite culotte et de celles qui la fabriquent”³⁶ in samenwerking met de vzw AchACT en van de vertoning van de film “By the Name of Tania”³⁷ in samenwerking met ECPAT BELGIUM.
- In 2020 kon de programmering van de Internationale Solidariteitsvereniging geen activiteiten voorstellen die specifiek gericht waren op gender.

Verbintenis voor 2022:

- De programmering van de Veertiendaagse van de Internationale Solidariteit blijft, voor zover mogelijk en afhankelijk van het gekozen thema, activiteiten omvatten die de genderongelijkheden aanpakken.

³⁶ Een film van Stéphanne Prijot. In “La vie d’une petite culotte” kruist het lot van 5 vrouwen zich tegen de achtergrond van de textielproductieketens.

³⁷ Een film van Mary Jiménez en Bénédicte Liénard. Gebaseerd op echte getuigenissen vertelt “By the name of Tania” het verhaal van een pubermeisje dat in de goudmijnstreek van Peru tot prostitutie werd gedwongen.

HUMAN RESOURCES

Het departement Human Resources (HR) omvat:

- De directie Administratie en Payroll (administratief, loon- en juridisch beheer)
- De directie Competenties (competenties, aanwerving en opleiding)
- De IDPBW (toezicht op gezondheid, psychosociale aspecten en risicobeheer)
- De Sociale Dienst, Interne Communicatie en IT & Financiën

Een lokaal bestuur dat de gelijkheid van vrouwen en mannen wenst te bevorderen, dient dit in de eerste plaats ook binnen haar eigen structuur toe te passen. Het personeelsbeleid speelt daarbij een belangrijke rol en kan worden vertaald in beleid inzake de aanwerving en bevordering van personeel, opleiding, conflictbeheersing, maatregelen om het welzijn van werknemers te waarborgen en, in het algemeen, door middel van een inclusieve organisatiecultuur die diversiteit bevordert.

De Stad Brussel is er trots op dat ze gelijke lonen voor vrouwen en mannen kan garanderen. De Stad is als werkgever echter niet immuun voor genderstereotypen die in onze samenleving aanwezig zijn en die een invloed hebben op de carrières en inkomens van vrouwen. Zo lijkt een aantal uitdagingen ons belangrijk; het waarborgen van genderpariteit in leidinggevende functies door het glazen plafond te doorbreken, het bevorderen van ouderschapsverlof op een egalitaire manier, kortere werktijden die een beter evenwicht tussen privé- en beroepsleven mogelijk maken.

Als werkgever van bijna 4.000 personen, bevindt de Stad zich ook in een bevoorrechte positie om boodschappen over te brengen om de mentaliteit met betrekking tot genderstereotypen te veranderen. Interne communicatie is een essentieel middel om dit doel te bereiken. Maar ook de cultuur van de organisatie en de diensten die zij in het leven roept om het doorprikken van stereotypen te versterken, is van belang.

DOELSTELLING 1: DE STAD BRUSSEL STREEFT NAAR GENDERGELIJKHEID IN AL HAAR BEROEPEN EN OP ALLE HIËRARCHISCHE NIVEAUS.

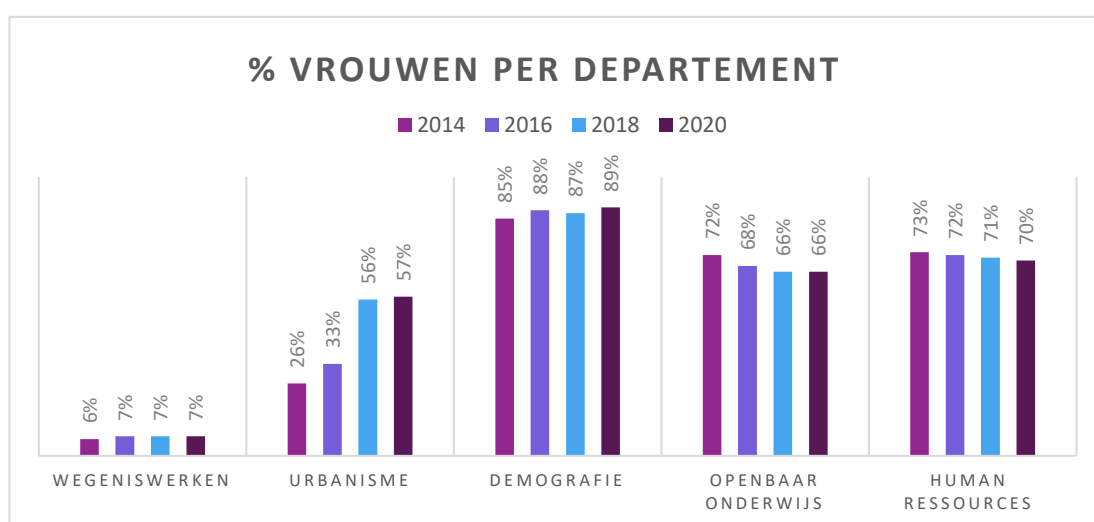
ACTIE 1. Geleidelijk aan het aantal vrouwelijke ambtenaren in niet-traditionele beroepen verhogen.

Voortgang:

- Sinds enkele jaren bevatten de door de Stad gepubliceerde werkaanbiedingen zonder uitzondering de vermelding “V/M/X”, waardoor personen ongeacht hun gender worden aangemoedigd om te solliciteren op elk van de vacatures. Inclusief schrijven maakt het ook mogelijk dat kandidaten zichzelf makkelijker herkennen.

Hoewel er min of meer sprake is van gendergelijkheid als we kijken naar al het personeel van de Stad, komt dit niet in alle departementen tot uiting. Tussen 2014 en begin 2020 kon een lichte trend naar een betere pariteit worden waargenomen in het departement Openbaar Onderwijs.

De situatie blijft vrijwel ongewijzigd voor de departementen Wegeniswerken, Demografie (inclusief het personeel van de crèches) en Human Resources. Op het niveau van het departement Stedenbouw verklaart een reorganisatie het verschil tussen 2016 en 2018: dit departement is immers opgesplitst en sinds 2018 is er een departement Stedenbouw en een departement Openbaar Patrimonium. Dit laatste heeft een grote meerderheid van mannen in dienst. Het zal daarom noodzakelijk zijn om de gegevens voor dit nieuwe departement in de toekomst op te volgen.



Verbintenis voor 2022:

- Er worden acties opgezet om het aantal vrouwen in zogenaamde “mannelijke” beroepen te verhogen en vice versa.

ACTIE 2. De namen van beroepen in het administratief beheer neutraal maken.

Voortgang:

- Het werk van de vervrouwelijking van functietitels in de Stad gaat terug tot 2004³⁸. Bij de installatie van het nieuwe IT-personeelsmanagementprogramma “HRa” *in 2008* was het om technische redenen³⁹ echter onmogelijk om dit werk voort te zetten.

Tegelijkertijd heeft de neiging om de namen van beroepen, graden, functies of titels in de Franse taal te “neutraliseren” inmiddels⁴⁰ de bovenhand gekregen. De dienst interne communicatie is daarom begonnen met een project om de beroepen neutraal te maken. Het werk is immens, want er zijn bijna 150 verschillende beroepen bij de Stad.

Verbintenis voor 2022:

- De haalbaarheid van het project van de werkzaamheden om de beroepen bij de Stad te neutraliseren, wordt bestudeerd in functie van de technische mogelijkheden en beperkingen.

ACTIE 3. Zorgen voor gendergelijkheid in kaderfuncties (A4 en hoger)

Voortgang:

- Sinds 2018 zien we een herstel van het evenwicht in het aandeel vrouwen en mannen in kaderfuncties (A4 komt overeen met de rang van diensthoofd en is de eerste mogelijke bevordering naar de graad A).

| Graad | 2017 | | 2018 | | 2019 | | 2020 | |
|--------|------|----|------|----|------|----|------|-----|
| | V | M | V | M | V | M | V | M |
| A4 | 28 | 32 | 33 | 32 | 34 | 28 | 36 | 33 |
| A5 | 2 | 3 | 1 | 5 | 0 | 4 | 1 | 3 |
| A6-A11 | 46 | 55 | 40 | 56 | 52 | 56 | 60 | 66 |
| | 76 | 89 | 74 | 93 | 86 | 88 | 97 | 102 |

³⁸ 10 jaar na het decreet betreffende de vervrouwelijking van de namen van beroep (aangenomen op 21 juni 1993 door de Raad van de Franse Gemeenschap van België), publiceerde de auteur Patricia Niedzwiecki de Gids voor de “Vervrouwelijking van de titels en functies van het personeel van de Stad Brussel” in samenwerking met het schepenambt belast met de gelijkheid van kansen in de Stad Brussel.

³⁹ Omdat het aantal karakters eenvoudigweg beperkt was, was het niet mogelijk om verschillende opties voor de mannelijke en vrouwelijke benamingen per beroep op te nemen, en heeft de mannelijke benaming het gehaald.

⁴⁰ <http://www.academie-francaise.fr/actualites/la-feminisation-des-noms-de-metiers-fonctions-grades-ou-titres-mise-au-point-de-lacademie>

Verbintenissen voor 2022:

- De pariteit tussen het aantal vrouwen en mannen in kaderfuncties (A4 en hoger) wordt gehandhaafd en op alle niveaus opnieuw in evenwicht gebracht.

DOELSTELLING 2: DE STAD BRUSSEL HEEFT EEN HR-BELEID DAT EROP GERICHT IS GENDERSTEREOTYPEN TE DOORPRIKKEN.

ACTIE 1. Het recht op ouderschapsverlof bij mannelijke ambtenaren bevorderen.

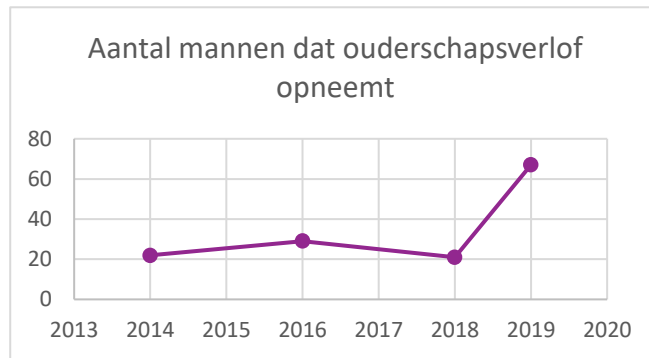
Voortgang:

- *In 2015* verspreidde de Stad een brochure⁴¹, gericht op vaders, met informatie over het recht op ouderschapsverlof. Dit initiatief, ontwikkeld door het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, lijkt helaas weinig effect te hebben gehad. De vaststelling is opvallend: vrouwen zijn nog vaak de eersten die voor familieleden (kinderen, ouders,...) zorgen.
- *Sinds 1 juni 2019* is het mogelijk om (met instemming van de werkgever) ouderschapsverlof aan te vragen voor 1/10de van de werktijd. Er zijn ook andere wijzigingen aangebracht voor meer flexibiliteit in voltijds en halftijds ouderschapsverlof en verlof voor medische bijstand. Deze informatie werd opgenomen in de HR-rubriek op de intranetsite van de Stad⁴² en een mededeling over dit onderwerp werd in 2019 op grote schaal verspreid via de interne krant PerBruNews en de nieuwsbrief voor het personeel.
- Op het intranet is een pagina “Family-friendly”⁴³ aangemaakt met reeds verschillende informatie voor het personeel over de voordelen voor kinderen en de te volgen procedures in geval van zwangerschap. Het zou nuttig zijn om deze pagina te promoten en te verrijken door er nuttige informatie in op te nemen met betrekking tot de afwezigheidsrechten voor personen ten laste.

⁴¹ <http://plaatselijke-besturen.brussels/themas/gelijke-kansen/brochure-voor-papas/view>

⁴² <https://intranet.brussel.be/deeltijds-werken-en-volledige-loopbaanonderbreking>

⁴³ <https://intranet.bruxelles.be/family-friendly>



✳ Hoewel het aantal mannen dat ouderschapsverlof neemt de laatste twee jaar positief lijkt te zijn geëvolueerd, vertegenwoordigen zij nog steeds slechts 22 % (tegenover 18 % in 2018) van de werknemers die ouderschapsverlof nemen bij de Stad. Er zijn dus nog steeds inspanningen nodig.

Verbintenis voor 2022:

- De informatie over afwezigheidsrechten met betrekking tot personen ten laste wordt toegankelijker gemaakt op de intranetpagina “Family-friendly” en de communicatie over dit onderwerp wordt versterkt via de personeelsnieuwsbrief, waarbij met name mannen worden uitgenodigd om gebruik te maken van deze rechten.

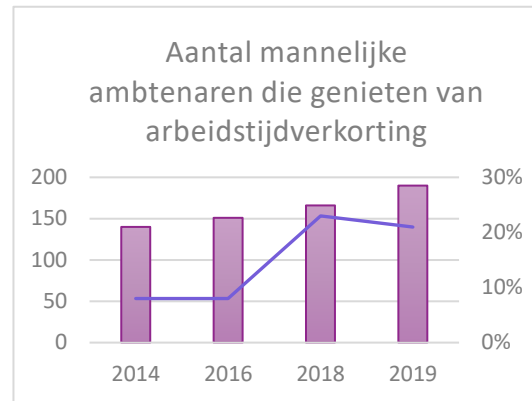
ACTIE 2. Arbeidstijdverkorting bij mannelijke ambtenaren bevorderen.

Voortgang:

- De bevinding van het personeel van de Stad weerspiegelt de algemene trends in België: vrouwen zijn meestal degenen die deeltijds werken. Er bestaan echter veel formules om te profiteren van een verkorting van de arbeidsduur (zie ook de hierboven vermelde wijzigingen sinds 1 juni 2019).
- In het kader van de campagne over de verdeling van de huishoudelijke taken die de cel GK in het kader van de Week van de Vrouwenrechten heeft ontwikkeld, heeft de nieuwsbrief voor het personeel van de Stad op 6 maart 2020 de cijfers over deeltijds werken vermeld om de kloof die tussen vrouwen en mannen blijft bestaan, te benadrukken. Voor mannen die willen overstappen op deeltijds werken werd een link naar de informatie op de intranetsite van de Stad opgenomen om hen te herinneren aan de mogelijkheden en procedures die zij moeten volgen.



Hoewel er een lichte wijziging in het aantal mannelijke ambtenaren dat geniet van arbeidstijdverkorting kan worden waargenomen, is dit niet overtuigend in het licht van de algemene toename van het totale aantal ambtenaren bij de Stad en het percentage dat dit vertegenwoordigt ten opzichte van de vrouwelijke ambtenaren die van deze regeling genieten.



Verbintenis voor 2022:

- De informatie over deeltijds werken wordt toegankelijker gemaakt op de intranetpagina “Family-friendly” en de communicatie over dit onderwerp wordt versterkt via de nieuwsbrief voor het personeel, waarbij met name mannen worden uitgenodigd om van deze rechten gebruik te maken.

DOELSTELLING 3: DE STAD BRUSSEL MAAKT HAAR PERSONEEL BEWUST VOOR DE STRIJD TEGEN GENDERSTEREOTYPEN EN -ONGELIJKHEDEN.

ACTIE 1. Bewustmakingscampagnes organiseren.

Voortgang:

- Elk jaar, ter gelegenheid van 8 maart en 25 november, betreft de Stad Brussel haar personeel bij de voorlichting over vrouwenrechten, genderstereotypen en -ongelijkheden en geweld tegen vrouwen, of maakt de Stad het personeel bewust via interne communicatie (nieuwsbrief, interne krant, intranet). In het kader van de Week van de Vrouwenrechten ontmoeten de schepenen die belast zijn met gelijke kansen en human resources meestal op 8 maart het personeel en verspreiden ze bij die gelegenheid goodies in verband met de campagne van de week om bewustmakings- en informatieboodschappen door te geven.
- Met name *in 2018* was het personeel betrokken bij de campagne tegen huiselijk geweld, die op 25 november van start ging met een oproep tot het delen van getuigenissen door slachtoffers en getuigen.

- In 2020 werd het mannelijke personeel van de stad zelfs uitgenodigd om deel te nemen aan de creatie van de visuals voor de campagne van de WRV. Aan de vooravond van 8 maart werden het personeel van het Administratief Centrum en het personeel in de lokalen aan het Zaterdagplein, alsook het personeel van het OCMW, uitgenodigd om een schort op te halen ter ondersteuning van de campagne.



Opmerking: Het personeel van de Stad in het gezelschap van de schepen van human resources en de schepen van gelijke kansen.

De schorten werden vergezeld van flyers met enkele cijfers over de verdeling van de huishoudelijke taken, waarbij mannen werden uitgenodigd om hun deel van het werk thuis op zich te nemen en vrouwen werden uitgenodigd om hun metgezellen, zonen en andere mannen in hun omgeving te stimuleren om hetzelfde te doen.

Verbintenissen voor 2022:

- In het kader van de acties van de cel GK ter gelegenheid van 8 maart of 25 november wordt ten minste één actie per jaar ontwikkeld die gericht is op het personeel.

ACTIE 2. *Kiezen voor genderbewuste interne communicatie.*

Voortgang:

- In 2017 zijn door de cel GK drie genderbewuste communicatie-instrumenten ontwikkeld en verspreid, waaronder: een verklarende nota over egalitair schrijven, een checklist met tien zelfbeoordelvragen voor niet-seksistische communicatie en een checklist om te zorgen voor een keuze van niet-seksistische illustraties in de communicatie.

Verbintenissen voor 2022:

- Ambtenaren van de cel Interne communicatie worden opgeleid in niet-seksistische communicatie.

ACTIE 3. In de catalogus van online opleidingen, opleidingen opnemen met betrekking tot het deconstrueren van genderstereotypen en het bestrijden van genderongelijkheden.

Voortgang:

- Dit actieplan omvat een reeks opleidingsdoelstellingen op verschillende interventieniveaus en in verschillende diensten van het gemeentebestuur. Aangezien de opleidingsdienst de komende jaren e-learningmodules wil ontwikkelen, zouden deze - voor zover mogelijk - opleidingen kunnen omvatten voor het deconstrueren van genderstereotypen en het bestrijden van genderongelijkheden, zolang hiervoor geen directe interactie met externe deskundigen enz. nodig is.⁴⁴.

Verbintenissen voor 2022:

- De opleidingsafdeling ontwikkelt, in coördinatie met de cel gelijke kansen, online opleidingsmodules om zoveel mogelijk in te spelen op de opleidingsbehoeften bij het deconstrueren van genderstereotypen en het bestrijden van genderongelijkheden die binnen de verschillende diensten van de Stad zijn vastgesteld.

DOELSTELLING 4: DE STAD BRUSSEL VECHT TEGEN SEKSUELE INTIMIDATIE OP HET WERK EN IS GEVOELIG VOOR DE GEVOLGEN VAN HUISELIJK GEWELD WAARAAN HAAR PERSONEELSLEDEN KUNNEN WORDEN BLOOTGESTELD.

ACTIE 1. Het aantal gemelde gevallen van seksistische intimidatie en geweld onder het gemeentepersoneel opvolgen.

Voortgang:


- Het aantal zaken dat bij de cel psychosociale aspecten van de IDPBW wordt geopend voor gevallen van seksistische intimidatie en geweld wordt systematisch geregistreerd en geanalyseerd, met name in het kader van de jaarverslagen. Dit maakt het mogelijk om trends te observeren en, indien nodig, na te denken over passende preventiemaatregelen. Bovendien stelt de cel voor om in deze situaties de werknemer of werkneemster die ermee geconfronteerd zou worden, te horen in verband met het probleem, hem of haar te adviseren en in te grijpen als hij of zij dat wenst. In het kader van het

⁴⁴ Zie het hoofdstuk "Gender Mainstreaming": Doelstelling 1 - actie 1; doelstelling 2 - actie 1; hoofdstuk "Human Resources": Doelstelling 3 - actie 2; Hoofdstuk "Jeugd": Doelstelling 1 - actie 1; hoofdstuk "Demografie": Doelstelling 1 - actie 1 en doelstelling 2 - actie 1; hoofdstuk "Stedenbouw": Doelstelling 2 - actie 2

register van incidenten bij derden⁴⁵ volgt de cel situaties op waarin een medewerker van de Stad het slachtoffer is van (o.a. seksistische) intimidatie in de uitoefening van zijn of haar functie door een persoon van buiten de Stad. Ten slotte biedt de cel, hoewel ze bevoegd is voor psychosociale situaties die verband houden met het werk, ook de mogelijkheid voor werknemers die het slachtoffer zijn van privéproblemen (huiselijk geweld, enz.) om contact op te nemen met de cel. Dit maakt het mogelijk om, na analyse van de situatie, ervoor te zorgen dat er geen impact is van of op de werkplek en om acties voor te stellen. De cel psychosociale aspecten kan, naast het bieden van een luisterend oor, slachtoffers ook doorverwijzen naar de juiste externe instanties.

- In 2018 had de cel psychosociale aspecten, naar aanleiding van de campagne die de cel GK in samenwerking met en gericht op het personeel over huiselijk geweld had ontwikkeld, zich voorbereid op een mogelijke toename van de hulpverzoeken, maar dit werd uiteindelijk niet waargenomen.
- Sinds 2014 zijn de volgende gevallen gemeld:

| | Aantal informele gesprekken ⁴⁶ | Aantal meldingen van daden van geweld |
|------|---|---------------------------------------|
| 2014 | 3 | 1 |
| 2015 | 4 | 5 |
| 2016 | 3 | 0 |
| 2017 | 5 | 1 |
| 2018 | 5 | 0 |
| 2019 | 6 | 1 |

 In het algemeen lijkt het aantal gemelde gevallen van seksistische intimidatie of geweld relatief laag te zijn in vergelijking met andere soorten gemelde problemen. Het is echter belangrijk om het bewustzijn van het personeel te blijven vergroten, want onderrapportage is altijd mogelijk en moet worden vermeden.

⁴⁵ Voorheen bekend als het “Register van feiten van geweld”.

⁴⁶ Gevallen waarin een personeelslid meldt het slachtoffer te zijn geweest van seksistische intimidatie of geweld, maar zonder een gemotiveerde klacht of een verzoek om formele psychosociale tussenkomst door de werkgever. Deze zaken worden meestal gevolgd door advies, een tussenkomst of een verzoening met de betrokkene. Voor hetzelfde dossier kunnen meerdere gesprekken plaatsvinden. Wat geteld wordt, is het aantal gesprekken. In 2017 werden bijvoorbeeld 5 gesprekken gehouden voor één enkel dossier.

Verbintenissen voor 2022:

- De gevallen van seksistische intimidatie of geweld onder het gemeentepersoneel blijven gerapporteerd worden.
- Een thematische fiche om de werknemers van de Stad bewust te maken van seksistische intimidatie en geweld op de werkplek is opgenomen onder de rubriek “Psychosociale aspecten” op het intranet. Er is een link naar de GK-pagina op de website van de Stad, die een lijst bevat van alle instanties die hulp bieden aan slachtoffers van geweld.

ACTIE 2. Het management opleiden op het gebied van seksistische intimidatie of geweld.

Voortgang:

- De opleiding, die tot doel heeft de diensten van de cel psychosociale aspecten te introduceren bij onder andere het management, omvat ook informatie over de nieuwe wet inzake intimidatie en de bestaande mechanismen om hiermee om te gaan. Deze opleiding is echter niet verplicht en wordt op verzoek georganiseerd.

Om deze opleiding aan te vullen en op grotere schaal te verspreiden, zou het interessant zijn om een module in de vorm van e-learning⁴⁷ te ontwikkelen, niet alleen om de mensen te herinneren aan het wettelijke kader en de verantwoordelijkheden van elke persoon, maar ook om te leren hoe men seksistische intimidatie en tekenen van geweld kan herkennen en om de beschikbare interne en externe mechanismen in herinnering te brengen.

Verbintenis voor 2022:

- Afhankelijk van de voortgang van het project voor e-learningplatform, wordt in samenwerking met de cel gelijke kansen een opleidingsmodule voor managers over seksistische intimidatie en geweld ontwikkeld.

⁴⁷ De Stad Brussel wil tegen 2021 een e-learningplatform ontwikkelen waar opleidingsmodules worden aangeboden volgens de beroepen. In eerste instantie zal een HR-team werken aan de ontwikkeling van de eerste opleidingsmodules. Vervolgens zullen andere departementen worden uitgenodigd om hun behoeften voor het ontwikkelen van aanvullende opleidingen in te dienen.

ACTIE 3. Vertrouwenspersonen opleiden op het vlak van seksistische intimidatie en geweld.

Voortgang:

- Sinds 2019 heeft de Stad een netwerk van vertrouwenspersonen onder haar personeel opgericht. Tijdens de basisopleiding, in overeenstemming met de Codex over het welzijn op het werk, leren vertrouwenspersonen te adviseren en in te grijpen in situaties van geweld, intimidatie en andere gevoelige kwesties. Seksistische intimidatie en seksistisch geweld komen echter niet specifiek aan de orde dan de andere thema's.

Verbintenis voor 2022:

- Naar het voorbeeld van de preventieadviseurs op het gebied van psychosociale aspecten worden de vertrouwenspersonen van de Stad opgeleid en hun kennis op peil gehouden, met name inzake seksistische intimidatie en geweld, hetzij in het kader van een interne of externe opleiding, hetzij via een e-learningmodule die wordt ontwikkeld in functie van de voortgang van het platform.

OPENBAAR ONDERWIJS

Als autonome inrichtende macht breidt de Stad Brussel haar educatieve actie uit tot het kleuter, lager, middelbaar en hoger onderwijs, het onderwijs voor sociale promotie en het kunstonderwijs met beperkt uurrooster. Het onderwijs van de Stad behoort tot het gesubsidieerde, officiële net en heeft een vrijzinnig karakter.

De Stad Brussel erkent de primordiale rol van het onderwijs in de opbouw van een democratische, rechtvaardige, solidaire en respectvolle samenleving. De school heeft de plicht om personen op te leiden tot de architecten van hun eigen ontwikkeling en van een rechtvaardige, open en harmonieuze samenleving. Om dit maatschappelijke project te realiseren is het essentieel dat het onderwijs gebaseerd is op de grondbeginselen van een democratische samenleving.

Het departement Openbaar onderwijs (OO) beheert tevens een vijftiental bibliotheken verspreid over de Stad. Een reeks gezondheidscentra en ondersteunende diensten maken het pakket compleet. In totaal worden meer dan honderd Franstalige en Nederlandstalige vestigingen door het departement beheerd.

ONDERWIJS

Jongeren, vanaf de voorschoolse leeftijd tot het einde van de beroepsopleiding, zijn een cruciale doelgroep voor de vooruitgang op het gebied van gelijkheid, het uitbannen van stereotypen en de strijd tegen seksistisch geweld.

Er zijn verschillende studies over genderstereotypen op scholen, en hun impact op de individuele carrièretrajecten; het zelfvertrouwen dat jongens en meisjes tijdens hun opleiding al dan niet verwerven; het respect tussen de geslachten; de evenwichtige deelname van vrouwen en mannen aan het sociaaleconomisch leven en de besluitvorming, enz. Op een aantal punten komen die allemaal overeen: *“Het is noodzakelijk om een reeks gendermythes te ontcrachten die in het schoolsysteem verankerd zitten ... door onderwijsprogramma's te ontwikkelen die zowel jongens als meisjes ten goede komen”* (CFWB, 2010)⁴⁸. Zo hebben de leerkrachten een essentiële rol te spelen in het socialisatieproces. Inderdaad, ook al ontsnappen scholen, als sociale instellingen die beïnvloed worden door dezelfde structurerende principes als instellingen zoals het gezin of het werk niet aan stereotypen, toch kunnen ze deelnemen aan het deconstrueren van die stereotypen.

Via haar uitgebreid netwerk integreert de Stad Brussel sinds vele jaren permanente of eenmalige activiteiten voor kinderen, jongeren en volwassenen om genderstereotypen en discriminatie te bestrijden. Deze initiatieven maken deel uit van het onderwijsproject van het departement OO, dat in 2014 werd herzien en van toepassing is op alle scholen, waarin gelijkheid wordt gedefinieerd als een van de waarden van het onderwijs in de Stad. Deze waarde is bovendien omgezet in verschillende strategische doelstellingen in het PULSAR-plan, het strategisch plan van het departement en een management- en sturingsinstrument voor alle schoolinstellingen. Dit wordt binnen elke school uitgevoerd, wat ervoor zorgt dat deze doelstellingen worden bereikt door het organiseren van verschillende projecten binnen de scholen. Alle acties en initiatieven van het openbaar onderwijs op het gebied van de genderproblematiek worden openlijk weergegeven op de website van het departement⁴⁹.

De Stad Brussel is, via haar departement Openbaar Onderwijs, ook lid van de Commissie “Gender en Onderwijs” die wordt voorgezeten door de Raad van Franstalige vrouwen en van de werkgroep “Gender en niet-universitair onderwijs”. Deze werkgroep werkt momenteel aan een handvest voor niet-universitaire hogescholen (NUHS) over gender in het onderwijs. Het doel is om het bestaan van

⁴⁸ Faits et Gestes nr. 33: Filles et garçons, égaux dans l'enseignement ? 2010, Dienst Onderzoek van het Secretariaat-generaal van het Ministerie van de Franse Gemeenschap. ISSN: 1376 - 697X.

⁴⁹ <https://instructionpublique.bruxelles.be/fr/projets/des-actions-et-des-initiatives-sur-la-question-du-genre>

gendercontactpersonen te formaliseren en om cellen voor diversiteit en gender te creëren in de NUHS⁵⁰.

Bovendien, een - niet louter - symbolisch element: verschillende van de scholen van de Stad dragen de naam van Belgische vrouwen of vrouwen die in België hebben gewoond:

- *Het lyceum Henriette Dachsbeck*, die samen met *Isabelle Gatti de Gamond* werkte aan de ontwikkeling van het vrouwelijk onderwijs.
- *Het atheneum Marguerite Yourcenar*, de eerste vrouw die op 6 maart 1980 werd verkozen tot lid van de Académie française.
- *De school Agnès Varda*, die in 2002 de René-Clair-prijs van de Académie française heeft ontvangen.
- *Het instituut Jeanne Toussaint*, directrice juwelen van Louis Cartier in 1933, vriendin van Gabrielle Chanel, die de mode van de jaren dertig van de vorige eeuw vervrouwelijkte.
- *Het instituut Marguerite Massart*, de eerste vrouwelijke ingenieur in België, afgestudeerd aan de ULB, die nadat ze met haar man had gewerkt haar eigen bedrijf, de Cupro-gieterij, heeft opgericht, dat ze met succes heeft geleid.
- *Het centrum Elisabeth Carter*, directrice van de Middenschool van de Stad Brussel in 1908. Introduceerde de Decroly-methode.

⁵⁰ In maart 2021 wordt een studiedag over dit onderwerp gehouden.

DOELSTELLING 1: DE SCHOLEN EN PMS-CENTRA VAN DE STAD BRUSSEL STRIJDEN TEGEN GENDERSTEREOTYPEN EN -DISCRIMINATIE.

ACTIE 1. Verschillende activiteiten organiseren voor leerlingen in de scholen van de Stad om stereotypen te doorprikken en genderdiscriminatie te bestrijden.

Voortgang:

- In samenwerking met de vzw Gender at Work werden in 2014 en 2015 vier sessies van de “I’m”-workshops over de opbouw van de mannelijke identiteit georganiseerd in verschillende secundaire klassen van het Instituut voor Kunsten en Ambachten.
- In 2014 waren de “Girls Day, Boys Day”-dagen in de scholen van de Stad een ander initiatief dat gericht is op het doorprikken van genderstereotypen in de beroepswereld. In deze context worden activiteiten voor leerlingen in de 1ste en 2de graad van het secundair onderwijs georganiseerd om leerlingen de kans te geven kennis te maken met professionals die werken in beroepen die “atypisch” zijn voor hun gender. Elk jaar schrijft ongeveer een derde van de middelbare scholen van de Stad ten minste twee van hun klassen in om deel te nemen aan deze activiteit.
- Sinds 2016 nemen een twaalftal middelbare scholen van de Stad deel aan de “Sport Experience”: Deze sportdagen, die zich richten op genderstereotypen in de sport, zijn een kans voor meisjes en jongens in de derde graad van het secundair onderwijs om samen en zonder onderscheid van gender, verschillende sportdisciplines uit te proberen die bekend staan als typisch mannelijk of vrouwelijk. Dit project is een unieke manier om genderstereotypen in de sport te belichten en op een speelse en pittige manier aan te pakken. De sportdagen gaan gepaard met sessies van filosofische workshops over genderstereotypen. Het in 2016-2017 geïntroduceerde initiatief werd in de schooljaren 2018-2019 en 2019-2020 gedurende twee dagen herhaald. In 2019-2020 werd ook een derde dag van de “Sport Experience”, gericht op het basisonderwijs, gepland.
- Sinds 2017 organiseren verschillende scholen van de Stad in samenwerking met onder andere de vzw BRAVVO dagen tegen pesten in scholen. De organisatie van wandelingen en tentoonstellingen of het maken van een fresco met de leerlingen zijn slechts enkele voorbeelden van activiteiten die tijdens en rond deze dagen worden gevoerd. Hoewel intimidatie op scholen vanuit verschillende invalshoeken wordt benaderd, wordt er ook bijzondere aandacht besteed aan intimidatie op basis van gender. Het symbolische handvest dat in 2017-2018 met de 300 middelbare scholieren van de Stad werd

opgesteld, omvat specifiek het recht van elk individu op zelfrespect, genderidentiteit en seksuele geaardheid.

- In 2018 zijn in vier scholen voor sociale promotie en in de twee Centra voor Geavanceerde Technologieën van de Campus Kunsten en Ambachten open dagen georganiseerd die gewijd zijn aan de plaats van vrouwen in de gekwalificeerde beroepen, om de inschrijving van meisjes in de zogenaamde mannelijke trajecten en tegelijkertijd de inschrijving van jongens in de zogenaamde vrouwelijke trajecten aan te moedigen.
- Het doorprikken van stereotypen wordt ook aangepakt via film en theater: geëngageerde filmclubs worden in verschillende scholen van de Stad georganiseerd en behandelen onder meer de problematiek van de ongelijkheden tussen mannen en vrouwen, met name in het kader van een deelname die met het festival “Dames Draaien”⁵¹ is opgezet. Naar aanleiding van de 50ste verjaardag van het vrouwenstemrecht in België heeft een samenwerking met de vzw Dames Draaien en het collectief “Elles font des Films” de leerlingen van verschillende klassen van de Stad de kans geboden om hun kennis over het recht van iedereen om vertegenwoordigd te zijn, uit te diepen door middel van filosofische en artistieke workshops en ontmoetingen met deskundigen⁵².
- In 2019 en 2020 werd het toneelstuk “Nous sommes les petites filles des sorcières que vous n’avez pas pu brûler”⁵³ bij vier gelegenheden voorgesteld aan de leerlingen van 8 middelbare scholen van de Stad. Deze voorstelling, telkens gevolgd door een rondetafelgesprek onder leiding van een van de actrices, een historicus van de feministische bewegingen en een professor in de psychologie die gespecialiseerd is in de genderproblematiek, behandelt de rechten van de vrouw doorheen de geschiedenis.
- In 2019 en 2020 werden twee kleurboekjes “Kleuren voor gelijkheid” en “Inclusie” op grote schaal verspreid. De papieren versie van het kleurboek werd aan het begin van het schooljaar 2019 in 6 scholen verspreid⁵⁴. Tijdens de lockdown in het voorjaar van 2020 werden de boekjes ter beschikking gesteld van de onderwijsteams om te downloaden. Ze werden 250 keer gedownload.

⁵¹ Het “Dames Draaien”-festival is een [internationaal filmfestival](#) dat hulde brengt aan het werk van [vrouwelijke regisseurs](#) van over de hele wereld. Het presenteert fictiefilms en documentaires gemaakt door vrouwen die het publiek uitnodigen om een andere blik op de wereld te werpen.

⁵² Project gerealiseerd dankzij de steun van de Federatie Wallonië-Brussel in het kader van de projectoproep van Alter Egoles.

⁵³ Theaterstuk geregisseerd door Christine Delmotte en gepresenteerd door het theatergezelschap Biloxi.

⁵⁴ basisschool Catteau Aurore, kleuterschool Reine Astrid, basisschool Les Pagodes, kleuterschool Bockstael, kleuter- en basisschool Emile Jacquemain en basisschool Robert Catteau.

- In het begin van het schooljaar 2020 heeft een samenwerking met PLAN International Belgium het mogelijk gemaakt om leerlingen van de scholen van de Stad bewust te maken van het gebrek aan toegang tot onderwijs voor meisjes in het kader van de campagne “Nooit meer school”⁵⁵. Jongeren van 15 tot 24 jaar werden uitgenodigd om een gratis sms te sturen met het woord “SCHOOL” naar 8810 om stemmen te verzamelen om het beleid voor de financiering van het onderwijs te beïnvloeden.
- Leerlingen van de verschillende scholen van de Stad worden regelmatig uitgenodigd om tentoonstellingen te ontdekken met betrekking tot ongelijkheid tussen vrouwen en mannen, de plaats van vrouwen in de geschiedenis, geweld tegen vrouwen, enz.

| | |
|------|---|
| 2015 | <ul style="list-style-type: none"> ✓ “Jongens en meisjes... bestemming bekend? België 1830-2000.”⁵⁶: De rijk geïllustreerde tentoonstelling toont de evolutie van voorstellingen van vrouwelijkheid en mannelijkheid over twee eeuwen in België. Door middel van speelgoed of kleding, vader- en moederrollen, school of de wereld van het werk laat ze zien hoe deze ideeën het leven van vrouwen en mannen hebben getekend en nog steeds tekenen. De tentoonstelling gaat vergezeld van een catalogus en pedagogische instrumenten. Ze liep van 23 maart tot 03 april 2015 in de Hogeschool Francisco Ferrer (HEFF), en verwelkomde bijna 1.000 bezoekers, waaronder verschillende klassen van de scholen van de Stad. |
| 2016 | <ul style="list-style-type: none"> ✓ “Recht in de Ogen”⁵⁷: deze fototentoonstelling heeft als doel het publiek bewust te maken van de mensenrechten, de schending van deze rechten en de mensen die ze dagelijks verdedigen, over de hele wereld. ✓ “Salaire Vital” (“Leefloon”): de tentoonstelling heeft de vorm van een reisdagboek. Dat van Sophie, een Belgische arbeidster uit de kledingsector die besloot om de arbeidsters te gaan ontmoeten die, aan de andere kant van de wereld, onze kleren maken. Onder onaanvaardbare omstandigheden. |
| 2017 | <ul style="list-style-type: none"> ✓ “RESPECT!”; Deze educatieve tentoonstelling biedt een reeks foto's met bijschriften, genomen tijdens de “mars van vrouwen tegen ghetto's en voor gelijkheid” in 2003, vergezeld van getuigenissen verzameld door de vereniging “Ni Putes Ni Soumises” en antwoorden uit de gids voor respect, geproduceerd door de beweging. De panelen behandelen de belangrijkste thema's die tijdens de mars met het |

⁵⁵ <https://www.planinternational.be/nl/nooit-meer-school>

⁵⁶ http://www.avg-carhif.be/cms/represent_hf_nl.php

⁵⁷ <https://www.amnesty.be/infos/expos/droits-dans-les-yeux/droitsdanslesyeux>

| | |
|------|--|
| | <p>publiek worden besproken, met name de toestand van de meisjes in de wijken.</p> |
| 2018 | <p>✓ “Salope !’ et autres noms d’oiselles”. Door middel van voorbeelden van beroemde of mediavrouwen, van de literatuur tot de politiek, van boeken tot sociale netwerken, ontleedt de tentoonstelling het mechanisme van beledigingen. Installaties met lijsten van geattesteerde beledigingen in het Frans en Nederlands (het corpus - dat door de bezoekers kan worden ingevuld) en historische panelen over enkele belangrijke gebeurtenissen die verband houden met de geschiedenis van vrouwen en hun publieke uitlatingen voor het wetenschappelijke aspect.</p> |
| 2019 | <p>✓ “Wat droeg je die dag?” ⁵⁸: de tentoonstelling wil met enkele schokkende getuigenissen en eenvoudige scenografie (een gedicht, een vijftiental korte getuigenissen en enkele kleren die aan hangers hangen) strijden tegen het wijdverbreide en foutieve idee dat slachtoffers van seksueel geweld deels verantwoordelijk zijn afhankelijk van de kleren die ze “die dag” droegen.</p> <p>De tentoonstelling werd gepresenteerd aan de Economische afdeling en, in een tweede fase, aan de Paramedische afdeling van de Hogeschool Francisco Ferrer. Ze ging vergezeld van een pedagogische fiche met aandachtspunten voor leerkrachten die groepen leerlingen begeleiden, activiteiten die Amnesty International organiseert over het recht op het eigen lichaam en filosofische workshops in de klassen na het bezoek van de tentoonstelling.</p> |
| 2020 | <p>✓ “Gelijkheid tussen meisjes en jongens is goed voor de rechten van het kind en ook voor het respect!”; In het kader van de 30ste verjaardag van de Internationale Dag van de Rechten van het Kind hebben de leerlingen van de Baron Steens-school de tentoonstelling “Gelijkheid tussen meisjes en jongens is goed voor de rechten van het kind, ook voor het respect!” voor de leerlingen van de naburige Emile André-scholen tijdens de laatste twee weken van november 2019 onderdak geboden en gegidst. De tentoonstelling werd vervolgens in maart 2020 in de bibliotheek van Laken geïnstalleerd.</p> <p>De tentoonstelling stelt voor om de inhoud van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind te benaderen vanuit een GENDER-perspectief. Het doel is om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kinderen bewust te maken van het feit dat ze veel rechten hebben die volwassenen moeten respecteren, - eraan te herinneren dat, om van hetzelfde recht te kunnen genieten, meisjes en jongens soms verschillende moeilijkheden ondervinden, - de specifieke obstakels te benadrukken waarmee meisjes en jongens worden geconfronteerd bij het uitoefenen van hun rechten. |

⁵⁸ <https://sapec.ku.edu/what-were-you-wearing>

Verbintenis voor 2022:

- In alle scholen van de Stad worden initiatieven voor leerlingen genomen om stereotypen te doorprikken en genderdiscriminatie te bestrijden.

ACTIE 2. Verschillende activiteiten organiseren in de scholen van de Stad om leerlingen op te voeden in het relationele, emotionele en seksuele leven (EVRAS).

Voortgang:

- De dienst “Gezondheidspromotie op School” organiseert elk jaar EVRAS-activiteiten in alle 6de leerjaren van de basisscholen van de Stad en in de meeste middelbare scholen, in samenwerking met de PMS-centra en de centra voor gezinsplanning.

De ontwikkeling en uitvoering van EVRAS heeft onder meer tot doel de gelijkheid in de liefdesrelaties en seksuele praktijken van jongeren te bevorderen en seksistische en homofobe stereotypen te doorprikken.

Onder de thema's die tijdens de EVRAS-animaties aan bod komen, probeert de SPOS (Dienst voor Preventie en Oriëntering, Gezondheid) ook het begrip "respect" aan de orde te stellen: hoe leren we elkaar beter te respecteren tussen meisjes, tussen jongens, tussen meisjes en jongens.



Voor het schooljaar 2017-2018:

- NIVEAU KLEUTERSCHOLEN: 42 % van de scholen heeft minstens één EVRAS-animatie gehad.
 - NIVEAU BASISCHOLEN: 93 % van de scholen heeft minstens één EVRAS-animatie gehad.
 - NIVEAU MIDDELBARE SCHOLEN: 33 % van de scholen heeft minstens één EVRAS-animatie gehad.
- Van 26 tot 30 maart 2018 nodigde de Dienst Gezondheidsbevordering op School (SPSE) samen met de Bibliotheek van Laken en O'Yes 500 jongeren van middelbare scholen van de Stad Brussel uit voor een preventief en informatief traject rond opvoeding in het relationele, emotionele en seksuele leven (EVRAS).

Professionals uit de gezondheidszorg (PSE, gezinsplanning en O'Yes) leidden pedagogische workshops waarin met de leerlingen waarden werden besproken zoals zelfrespect en respect voor anderen binnen de relatie, tolerantie en verwelkomen van verschillen als bron van verrijking, en het stimuleren van gedrag om de overdracht van soa's (seksueel overdraagbare aandoeningen) te verminderen.

De belangrijkste doelstellingen van deze EVRAS-week waren om jongeren aan te moedigen en te betrekken om actoren van hun gezondheid en welzijn te worden, maar ook om hen op een aangepaste manier te informeren over de kwesties van emotionele en seksuele relaties en over de referentie-actoren op dit gebied.

- Van maandag 10 tot vrijdag 14 februari 2020 werd het project door de bibliotheek van Laken en de vzw O'Yes herhaald: Zo werden 700 jongeren tijdens deze week vol uitwisselingen bewust gemaakt van het thema.

Verbintenis voor 2022:

- Het aantal EVRAS-animaties in de scholen van de Stad wordt op zijn minst op alle niveaus van het onderwijs gehandhaafd.

ACTIE 3. *Leerkrachten en toekomstige leerkrachten bewust maken en opleiden op het gebied van de genderproblematiek.*

Voortgang:

- De opleidingscatalogus van de CPEONS⁵⁹ voor leerkrachten in de scholen van de Stad bevat een reeks opleidingen over gender. De opleidingen “*Seks, geslacht en seksuele geaardheid begrijpen om stereotypen en clichés te overwinnen*” en “*Gendergelijkheid: meisjes - jongens, wanneer de school elke persoon zijn eigen weg laat kiezen*” zijn sinds 2017 aan verschillende leerkrachten van de Stad gegeven.

Elk jaar worden er ook door CEMEA (Opleidingscentra voor actieve onderwijsmethoden) opleidingen voor gendergelijkheid in het onderwijs aangeboden aan de leerkrachten van de Stad.

- Sinds 2014 is een cursus over de “*Theoretische benadering van culturele diversiteit en gender*” geïntegreerd in het opleidingsprogramma voor toekomstige leerkrachten van de Pedagogische Afdeling aan de Hogeschool Francisco Ferrer (HEFF). In deze cursus wordt ingegaan op de kwesties die verband houden met de menselijke diversiteit in termen van cultuur en gender, en de impact die deze hebben in onze samenlevingen en in de onderwijspraktijk. De module is bedoeld om toekomstige leerkrachten gedrag te laten decoderen, om er rekening mee te houden in hun attitudes en in het ontwerp van het onderwijs- en leerproces waarvoor ze verantwoordelijk zullen zijn.

⁵⁹ Raad van de inrichtende machten van het gesubsidieerd neutraal officieel onderwijs.

- Op de HEFF worden regelmatig studiedagen voor toekomstige leerkrachten georganiseerd:
 - *In 2015*: “Gender in het onderwijs of hoe kan men stereotypen bestrijden? ”
 - *In 2017*: De Ferrer-dag richtte zich op gendergelijkheid. De vzw Dames Draaien organiseerde een workshop over de promotie en waardering van het werk van vrouwen in de artistieke en culturele wereld, en in het bijzonder in de audiovisuele sector. Daarna werd een workshop geleid door de vzw Le Monde Selon les Femmes over de genderbenadering en de methodologische instrumenten voor het begrijpen van maatschappelijke verhoudingen.
 - *In 2018* werd het symposium “EVRAS en schoolomgeving” georganiseerd door de Hogeschool Francisco Ferrer voor toekomstige leerkrachten en onderwijsteams. Voor de gelegenheid gaf Laetitia VIGNAUD, coördinatrice van de vzw Crible, een presentatie met als titel “Het geslacht van de school”.

- *In 2015* werd het colloquium “*De genderdimensie in het onderwijs. Hoe kunnen ongelijkheden worden verminderd? Denkpijstes en voorstellen van instrumenten voor leerkrachten.*” georganiseerd voor de onderwijsteams van de Stad.

- *In 2019*, als onderdeel van de tentoonstelling “Wat droeg je die dag?”, werden vier opleidingssessies voor onderwijsteams georganiseerd in samenwerking met de vzw SOS Viol.

- *In februari 2020* konden de directies van het basisonderwijs van de Stad deelnemen aan de conferentie “L'aménagement égalitaire, l'exemple de la cour de récré” tijdens het colloquium “Les espaces récré sont repensés”. Deze actie maakt deel uit van een meer globale reflectie van de inspectie van het basisonderwijs tijdens het jaar 2019-2020 met betrekking tot recreatieve schoolruimtes en de opleiding van onderwijshulpverleners op het gebied van gelijkheid tussen meisjes en jongens op school.

Verbindenissen voor 2022:

- Toekomstige leerkrachten, opgeleid in de structuren van de Stad, worden systematisch bewust gemaakt en opgeleid rond de genderproblematiek in het kader van hun studies.
- Elk jaar wordt minstens één opleiding of bewustmakingsinitiatief voor leerkrachten in de lagere en middelbare scholen van de Stad georganiseerd rond gendervraagstukken.

ACTIE 4. Ontwikkelen van een beschermingsmechanisme tegen vrouwelijke genitale verminking (VGV) op scholen.

Voortgang:

- Na te hebben vastgesteld dat er een vrij grote instroom is van gezinnen uit regio's in Afrika waar excisie wordt toegepast, wilden de PSE-artsen worden opgeleid op dit gebied en hebben ze contact opgenomen met de vzw GAMS. Vervolgens bleven de PSE-leden deelnemen aan gezamenlijke strategiegroepen om hun werkkader te presenteren en hun praktijken uit te werken met de relevante partners. Uit deze bijeenkomsten is een inter-PSE-werkgroep ontstaan die artsen en verpleegkundigen samenbrengt die hun praktijk willen verdiepen en ervaringen willen delen.

De Stad heeft momenteel, via haar PSE, een strategie voor bescherming tegen VGV:

- Elke keer dat een nieuw meisje uit een risicoland een controle heeft, kan een document worden bijgevoegd door de schoolarts, die aanbeveelt om voorzichtig te zijn bij het reizen naar het land van herkomst en die nuttige documenten aanbiedt om niet-verminking te eisen van de familie die er voorstander van zou zijn.
- De schooldirecties worden op de hoogte gebracht van het probleem en worden aangemoedigd om contact op te nemen met de schoolverpleegkundige of -arts in geval van verdacht gedrag in het toilet en verdachte vakanties (bv. de broers gaan niet mee...).
- Afhankelijk van de beschikbaarheid van de teams vraagt de arts en/of verpleegkundige om een afspraak met de families die bevestigen dat ze met hun dochters zullen vertrekken, worden de documenten ondertekend en wordt een afspraak met GAMS voorgesteld.
- Als er een vermoeden bestaat dat er een risico op VGV bestaat, wordt er aangifte gedaan bij de Dienst Jeugdhulp (DJH).

Verbintenissen voor 2022:

- De bestaande procedure voor het opsporen van en reageren op VGV-risico's blijft van toepassing en de jaarlijkse monitoring van de gevallen wordt gehandhaafd.

DE BIBLIOTHEKEN

Het openbare bibliotheeknetwerk van de Stad Brussel biedt een waaier van activiteiten en diensten aan in een twintigtal instellingen verspreid over de Stad.

Deze structuren, rijk aan ontdekkingen en ontmoetingen, zijn ruimtes die openstaan voor iedereen. Bibliotheken zijn ook plaatsen van culturele animatie waar conferenties, tentoonstellingen, symposia, lees- en schrijfworkshops, literaire bijeenkomsten, verhaalspektakels, enz. worden gehouden.

De belangrijkste vector voor stereotypen bij jongeren is de literatuur. Bibliotheken kunnen daarom een belangrijke rol spelen bij het doorprikken ervan door niet-stereotiepe werken beschikbaar te stellen aan het publiek. Daarnaast kunnen schoolactiviteiten, creatieve workshops en andere activiteiten ook bewustwordingsmomenten zijn met betrekking tot de genderproblematiek.

DOELSTELLING 1: DE BIBLIOTHEKEN VAN DE STAD BRUSSEL VECHTEN TEGEN GENDERSTEREOTYPEN.

ACTIE 1. *Verschillende activiteiten organiseren in de bibliotheken van de Stad, gericht op de leerlingen van de scholen van de Stad en het grote publiek, om stereotypen te doorprikken en genderdiscriminatie te bestrijden.*

Voortgang:

- De bibliotheken van de Stad Brussel nemen deel aan het project “*Rose ou bleu. Seulement si je veux*”⁶⁰. Deze tentoonstelling voor kinderen tussen 3 en 8 jaar oud in groep of met het gezin, gecreëerd door Latitude Junior in samenwerking met de Federatie Wallonië-Brussel, nodigt kinderen uit om boeken te ontdekken en genderstereotypen te doorbreken door middel van een speels en interactief parcours. Voor volwassenen belicht de tentoonstelling de genderkwestie in kinderboeken door het aanmoedigen van de reflectie over de boodschappen die in de kinderboeken worden opgenomen.
- Sinds enkele jaren worden er in bibliotheken filosofische conferenties georganiseerd over de genderproblematiek. Tussen 2014 en 2018 zijn er verschillende conferenties georganiseerd voor het publiek van de bibliotheken en de onderwijsteams van de scholen van de Stad:
 - ✓ Ontmoeting met Marguerite De Riemacker-Legot, eerste vrouwelijke minister in België;
 - ✓ Ontmoeting met Fatou Diome, georganiseerd in de Espace Magh met medewerking van de Femmes Prévoyantes Socialistes;
 - ✓ “Labo sexo: bonnes nouvelles du plaisir féminin”, conferentie over de vrouwelijke seksualiteit;
 - ✓ “La question de l’enseignement artistique des femmes à Bruxelles depuis l’exil de Louis David à Bruxelles jusqu’au début du 20ème siècle”;
 - ✓ “Belgische vrouwen en kunstenaressen in de 19de eeuw”;
 - ✓ “Olympe de Gouges et la Déclaration des droits de la femme et de la citoyenne”.
 - ✓ In 2017, “Sex-E-Galité? Ou Égalité de genre ?”, een conferentie in samenwerking met de vzw GAMS⁶¹ die genitale verminking vanuit verschillende invalshoeken bekijkt. Meer dan 200 leerlingen uit verschillende categorieën namen deel aan deze activiteit.

⁶⁰ Voorheen het project “Bibliothèques en tous genre”.

⁶¹ Groupe pour l’Abolition des Mutilations Sexuelles (Groep voor de Afschaffing van Genitale Verminkingen).

- In 2019 werd in de bibliotheek van Laken de gebarenconferentie “Ma petite robe rose et mes nibars” georganiseerd.
- In 2020 zijn er twee conferenties georganiseerd:
 - ✓ “Retour sur la grève des femmes du 08 mars 2019” in de bibliotheek van Neder-Over-Heembeek.
 - ✓ “Femmes de lettre oubliées” in de Bibliotheek van de Rijke Klaren.
- Bibliotheken organiseren tentoonstellingen over genderkwesties; in 2019 was de bibliotheek in Laken gastheer van de tentoonstelling “Que portais-tu ce jour-là ? ”

In 2020 ontving ze de tentoonstelling “L’égalité filles-garçons c’est bon pour les droits de l’enfant et pour le respect aussi ! ”

- Het bibliotheektijdschrift, de Bibeleur, stelde in zijn editie van januari tot maart 2020 een focus op vrouwenrechten voor (bijvoorbeeld focus op de boeken van Margaret Atwood en het verhaal van Marie Curie).
- De bibliotheek van de Rijke Klaren heeft in april 2020 een selectie van boeken over het thema verkrachting voorgesteld. De actie was getiteld “Verkrachting: de stilte doorbreken”.

Verbintenis voor 2022:

- Elk jaar organiseren ten minste twee bibliotheken van de Stad een tentoonstelling of conferentie over gendervraagstukken voor scholen en/of het grote publiek.

HUISVESTING

De Grondregie van de Stad Brussel beheert en ontwikkelt het privé-erfgoed van de Stad Brussel. Als belangrijkste vastgoedoperator van de Stad wil de Regie op de vastgoedmarkt optreden met een specifieke rol, die verschilt van die van de sociale huisvestingsoperatoren. Haar actie is voornamelijk gericht op de gemiddelde huisvesting, terwijl ze een regulerende aanpak heeft ten aanzien van de particuliere markt. Met een portefeuille van meer dan 3.500 woningen werkt de Regie aan de optimalisering en de groei van dit erfgoed om de Brusselaars kwaliteitsvolle en waardige woningen aan te bieden tegen een competitieve prijs. 68 % van de woningen wordt aan elke kandidaat aangeboden zonder specifieke inkomensvoorwaarden. Daarnaast bestaat 32 % van de huisvesting uit woningen met gereguleerde huurprijzen en inkomens.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt 63.568 eenoudergezinnen⁶²; gezinnen waarin één ouder voor het grootste deel verantwoordelijk is voor de dagelijkse economische en opvoedkundige verzorging van het (de) kind(eren), ongeacht of hij of zij al dan niet recht heeft op een alimentatietoelage⁶³. Dit soort gezinnen is bijzonder kwetsbaar en heeft meer kans op preciaire huisvestingsomstandigheden. Aangezien 86 procent van de eenoudergezinnen in Brussel ten laste is van een vrouw en deze vrouwen op de arbeidsmarkt en in het sociale netwerk worden gediscrimineerd, is de kwestie van de huisvesting des te belangrijker.

Vrouwen zijn nog steeds het vaakst slachtoffer van intra-familiaal geweld. Wanneer zij erin slagen de situatie te ontvluchten, blijven zij bijzonder kwetsbaar en riskeren zij, o.a., vaker om met preciaire huisvestingsomstandigheden geconfronteerd te worden. Op het grondgebied van de stad Brussel en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er verschillende opvangcentra, schuilplaatsen en centra voor slachtoffers van geweld en meer in het bijzonder voor slachtoffers van huiselijk geweld. Informatie hieromtrent is al enkele jaren beschikbaar op de website van de stad⁶⁴.

Helaas is het aantal noodopvangplaatsen onvoldoende om aan de eisen te voldoen, vooral in tijden van crisis (zoals in het voorjaar van 2020, tijdens de COVID-19 pandemie). Tijdens deze crisis raakten de telefoonlijnen voor het melden van huiselijk geweld en geweld binnen de familiale kring snel verzadigd en verdubbelde het aantal oproepen die binnen kwamen op het nummer 0800/30.030 (Hulplijn

⁶² <http://www.pourlasolidarite.eu/fr/project/monop-la-monoparentalite-bruxelles>

⁶³ Definitie uit de studie “*Monoparentalité à Bruxelles, état des lieux et Perspectives*”, uitgevoerd in 2013 door het Technisch Platform voor de Monoparentaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die dit situeert op sociaal-economisch niveau. Het nieuw samengesteld gezin valt niet onder deze definitie, net zo min als gescheiden koppels die zorgen voor een evenwichtige gezamenlijke voogdij over de kinderen.

⁶⁴ <https://www.brussel.be/onthaalplaatsen-voor-slachtoffers-van-geweld>

partnergeweld)⁶⁵. Om dit aan te pakken werd een task force “Partnergeweld en lockdown” opgericht om samenwerking tussen de Federatie Wallonië-Brussel, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te bevorderen. Een van de doelstellingen was het vergroten van het aantal beschikbare opvangplaatsen. Het Brussels Gewest heeft daarom 50 hotelkamers ter beschikking gesteld, in geval van verzadiging van het netwerk van opvangcentra of schuilplaatsen, voor vrouwen die slachtoffer zijn van geweld, met of zonder kinderen, met adequate psychosociale ondersteuning.

⁶⁵ Le Soir, 07/04/2020.

DOELSTELLING 1: DE STAD BRUSSEL VERGEMAKKELIJKT DE TOEGANG TOT HUISVESTING VOOR EENOUDERGEZINNEN.

ACTIE 1. De regels voor de toekenning van woningen met inkomensvoorwaarden aanpassen om voorrang te geven aan eenoudergezinnen in de wachtlijst.

Voortgang:

- Naast de inkomensvoorwaarde voorzien de toewijzingsvoorschriften in een anciënniteitscriteria op basis van de datum van inschrijving in haar registers. Indien alle andere eigenschappen gelijk zijn (huur niet meer dan 40% van het inkomen en de samenstelling van het huishouden in verhouding tot het aantal kamers in de woning) wordt momenteel prioriteit gegeven aan de eerste geregistreerde huishoudens.
- Gezien de moeilijkheden die eenoudergezinnen om verschillende redenen van meervoudige discriminatie ondervinden en de wens van de Grondregie om hier, in de mate van het mogelijke, op te antwoorden, wenst deze laatste alvast de situatie van haar huurders met de werkelijkheid binnen de Regio te confronteren.

Verbintenis voor 2022:

- De grondregie voert een onderzoek uit om de regionale en gemeentelijke realiteit inzake eenoudergezinnen te vergelijken. Eens de resultaten van de studie bekend zijn, beoordeelt zij de relevantie van het handelen in het voordeel van deze gezinnen door hen te prioriteren in de attributieprocedure.

DOELSTELLING 2: DE STAD BRUSSEL STEUNT NOODOPVANG VOOR VROUWEN DIE SLACHTOFFER ZIJN VAN PARTNERGEWELD.

ACTIE 1. Huisvesting ter beschikking stellen voor vrouwen die slachtoffer zijn van partnergeweld voor noodopvang.

Voortgang:

- De grondregie wenst samen te werken met een partner die gespecialiseerd is in de opvang van vrouwelijke slachtoffers van partnergeweld door voor deze vrouwen voor een bepaalde periode (mogelijks voor langere periodes in het geval van een grote gezondheids- en/of veiligheids crisis) een opvangplaats

beschikbaar te stellen. Omdat de huisvesting van de grondregie niet is ingericht, dient de partner van de Stad de inrichting en het beheer van het pand, in het kader van de opvang van de slachtoffers, voor zijn rekening te nemen.

Verbintenis voor 2022:

- Een samenwerking met een opvanghuis voor vrouwelijke slachtoffers van partnergeweld wordt opgezet om een opvang te openen voor deze vrouwen.

CULTUUR-JEUGD-VRIJE TIJD & SPORT

Het departement Cultuur - Jeugd - Vrije tijd - Sport wordt gekenmerkt door de diversiteit en complementariteit van zijn diensten, allemaal gericht op het onthaal van het publiek.

Hun activiteiten zijn gericht op de intellectuele, culturele en artistieke, sociale en lichamelijke ontplooiing van de burgers van de Stad Brussel.

CULTUUR

Eeuwenlang zijn vrouwen bijzonder gemarginaliseerd geweest in het culturele leven. Zij worden geconfronteerd met vele barrières om toegang te krijgen tot, bij te dragen aan en deel te nemen aan het theater, de film, de kunst, de muziek en het erfgoed. Dit verhindert hen om hun volledige potentieel te ontwikkelen en belemmert de sociale en inclusieve duurzame ontwikkeling.

Het verslag van de UNESCO over gendergelijkheid, erfgoed en creativiteit⁶⁶ toont aan dat er behoefte is aan verder debat, onderzoek en bewustmaking voor gelijke rechten, verantwoordelijkheden en kansen voor vrouwen en mannen, meisjes en jongens op het gebied van erfgoed en creativiteit. Het verslag identificeert symptomen die verwant zijn met andere gebieden van het sociaaleconomische leven: beperkte aanwezigheid van vrouwen in besluitvormingsfuncties; discriminatie op bepaalde werkerreinen; beperkte mogelijkheden voor verdere opleiding, capaciteitsopbouw en netwerkontwikkeling; ongelijke verdeling van onbetaald zorgwerk, slechte arbeidsomstandigheden (deeltijds werk, contractueel of informeel werk, enz.), alsook genderstereotypen en vastgeroeste ideeën over cultureel geschikte genderrollen, die niet noodzakelijk gebaseerd zijn op de instemming van de betrokken personen (Bokova, 2014)⁶⁷.

De Stad heeft en herbergt talrijke musea en kunstcentra; theater-, dans-, muziek-, bioscoopzalen en lokale culturele centra. Ze biedt onderdak aan een hele reeks festivals en culturele evenementen en koestert een folklore die nog steeds erg levendig is. Deze brede en gevarieerde betrokkenheid op cultureel gebied biedt de instellingen van de Stad dan ook een scala aan mogelijkheden om vrouwen en hun werk te promoten bij de burgers en de talrijke bezoekers, kunstenaars en andere actoren in de sector.

⁶⁶ https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000230304_fre

⁶⁷ Bokova, I.G. Egalité des genres, patrimoine et créativité. UNESCO. Directeur-Generaal, 2014, blz. 163.

DOELSTELLING 1: DE STAD BRUSSEL VERSTERKT DE VERTEGENWOORDIGING VAN VROUWEN EN HUN WERK IN HAAR CULTURELE INFRASTRUCTUUR EN NETWERKEN.

ACTIE 1. Het ontwikkelen van een handvest, dat voornamelijk is opgesteld met de cultuurhuizen die structureel door de Stad worden ondersteund (met uitzondering van musea), met als doel de cultuurhuizen te engageren voor het ontwikkelen van verschillende pijlers van goede praktijken rond vrouwenkwesties.

Voortgang:

- De schepen van Cultuur heeft de projectverantwoordelijke voor het cultuurbeleid aangesteld. Een van de opdrachten is het sturen van de ontwikkeling van een handvest en/of een label voor culturele actoren. Dit handvest/label zal tot doel hebben alle aspecten met betrekking tot vrouwenkwesties in detail te beschrijven: de vertegenwoordiging van vrouwen in de cultuur, de verbetering van de relatie tussen mannen en vrouwen, het bestuur,... en dit op verschillende niveaus zoals de programmering, het beleid, de arbeidsomstandigheden, enz.

De uitwerking van dit handvest/label zal worden geleid door een denkproces met deskundigen, culturele organisaties, kunstenaars, projectverantwoordelijken,... Na de eerste uitwisselingen over dit onderwerp begin 2020 werd besloten om de oefening in eerste instantie te beperken tot cultuurhuizen die structureel worden ondersteund door de Stad Brussel en die publiek ontvangen, zoals culturele centra, theater- en concertzalen, en om musea uit te sluiten. In deze context werd in het begin van het academisch jaar 2020 een stuurgroep opgericht waarin vertegenwoordigers van de diensten Cultuur en Gelijke Kansen van de Stad en verschillende vertegenwoordigers van culturele instellingen op het grondgebied van de Stad zetelen.

Verbintenis voor 2022:

- Opstelling van een handvest, ondertekend door de culturele instellingen (theaters, concertzalen, enz.) van de vzw's van de Stad die het publiek verwelkomen en die zich er door hun ondertekening toe verbinden dit handvest te eerbiedigen. Dit handvest zal dan door een bredere kring worden ondertekend.

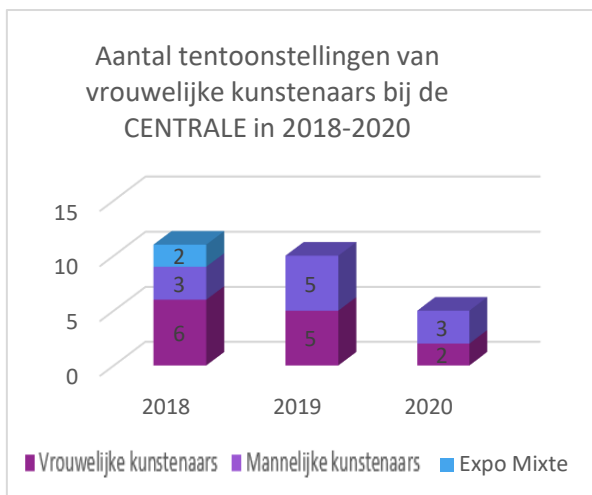
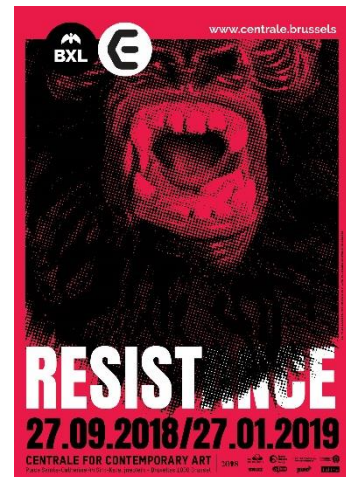
ACTIE 2. Streven naar genderpariteit in artistieke beroepen in de musea, kunstcentra en theaters van de Stad.

Voortgang:

- Naar aanleiding van de vaststelling van de *Guerrilla Girls*⁶⁸ over de plaats van vrouwen in moderne kunstsecties en de daaruit voortvloeiende vraag naar musea en centra voor hedendaagse kunst, werkt de CENTRALE aan de promotie van het werk van vrouwelijke kunstenaars.

Van september 2018 tot januari 2019 organiseerde de CENTRALE for Contemporary Art de tentoonstelling “Resistance”⁶⁹. Bij deze gelegenheid heeft de curatrice van de tentoonstelling vele werken van vrouwen geselecteerd (bijna 40 %).

✳️ **Opmerking:** de programmering van de CENTRALE kent de afgelopen jaren een vrijwel gelijk aantal vrouwelijke en mannelijke kunstenaars in de verschillende tentoonstellingszalen.



Noot 1: De gemengde tentoonstellingen omvatten zowel mannelijke als vrouwelijke kunstenaars, maar voor de twee tentoonstellingen in 2018 zijn er meer mannelijke dan vrouwelijke kunstenaars, waardoor het aantal vrouwelijke en mannelijke kunstenaars in de loop van het jaar weer in evenwicht is.

Noot 2: Voor 2020 zijn de gegevens halverwege het jaar verzameld en de programmering kan dus nog worden gewijzigd.

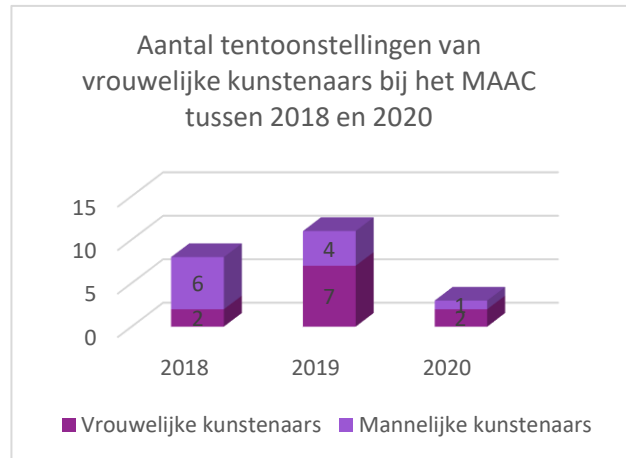
Van 26 september tot 26 oktober 2019 heeft het MAAC/HHKK (Huis voor Hedendaagse Kunst Kartuizers) voor Watch This Space 10, de jonge kunstbiënnale van het Réseau 50° Nord, het werk van de jonge beeldende kunstenaar Caroline Lemaire geselecteerd. Als voormalig stripper ontwikkelt ze haar fotografisch onderzoek rond het thema van de identiteit, de relatie

⁶⁸ Deze groep vrouwelijke kunstenaars is ontstaan in de jaren '80 en vecht al meer dan 25 jaar tegen de discriminatie van vrouwen in de kunstwereld.

⁶⁹ Een tentoonstellingsproject dat onderzocht hoe kunst tussen 1968 en 2018 reageerde op en deelnam aan maatschappelijke en politieke uitdagingen.

tot het lichaam, tot het zelfbeeld en de verhouding tot de anderen binnen onze socio-culturele omgeving.

✳ Het MAAC/HHKK werkt ook aan een goede vertegenwoordiging van vrouwelijke kunstenaars, die er sinds 2019 talrijker exposeren dan mannen.



- Op culturele plaatsen worden de vrouwelijke benamingen van artistieke beroepen zelden op de voorgrond geplaatst. Voor zowel de kunstenaressen als de beroepen die erbij aanleunen, blijft de tewerkstelling van vrouwen in deze functies gecompliceerd. Enkele voorbeelden van beroepen:
 - *In musea en kunstcentra*: kunstenaar, curatrice, scenografe, museografe, geluidsontwerpster, beeld- en video-ontwerpster, fotografe,...
 - *In theaters*: actrice, dramaturge, decorontwerpster, regisseur, auteur, kostuumontwerpster, choreografe, muziekcomponiste, lichtontwerpster, ...

➡ Actie 2 betreft de beroepen voor aanwervingen van korte duur. Het zal inderdaad gemakkelijker zijn om met dit soort contracten te beginnen dan met aanwervingen van lange duur.

Om dit doel te bereiken, zullen 2 interventiedomeinen worden uitgewerkt:

1. Het personeel dat deze aanwervingen doet, bewust maken van deze problematiek.
2. Het aantal artistieke banen van korte duur tellen vóór de operatie en tegen 2022. Momenteel bestaan er nog geen kwantitatieve gegevens hierover.

Hoe?

Door het organiseren van 2 ontmoetingen met het personeel dat belast is met de aanwerving, de cel Gelijke Kansen en de deskundigen op dit gebied. De doelstellingen van deze 2 ontmoetingen zijn:

- De vragen van het personeel bespreken, goede praktijken uitwisselen, oplossingen en leessleutels vinden met deskundigen.
- Een tabel opstellen met een overzicht van alle artistieke beroepen van korte duur per culturele locatie. Elke locatie moet het aantal vrouwen dat per project in dienst is, kwantificeren voor elk beroep. De tabel zal worden

opgesteld vóór de bewustmaking en twee jaar later om de doeltreffendheid en de evolutie ervan te meten.

Verbintenissen voor 2022:

- De pariteit tussen mannen en vrouwen die hun werk in de kunstcentra van de Stad tentoonstellen, wordt gehandhaafd of bereikt
- Een tabel om te tellen en zo te zorgen voor een betere genderpariteit in artistieke beroepen van korte duur in cultuurhuizen
- Er wordt aandacht besteed aan het aantal stukken dat door vrouwen is gemaakt onder de aanwinsten van musea, en in het bijzonder van het Mode & Kant Museum.

ACTIE 3. De burgers bewust maken van de ongelijkheden tussen vrouwen en mannen door middel van cultuur in musea en kunstcentra en in het kader van culturele en folkloristische evenementen van de Stad.

Voortgang:

- De Stad Brussel organiseert jaarlijks een aantal evenementen in de openbare ruimte en/of op verschillende culturele plaatsen die het mogelijk maken om initiatieven te organiseren die gericht zijn op de gelijkheid van vrouwen en mannen of de plaats van vrouwen in de samenleving.
De folkloristische tradities kunnen ook worden gebruikt als een middel om boodschappen over te brengen in dit verband. Musea en kunstcentra zijn ontmoetingsplaatsen waar het nodig is om een groot publiek over verschillende maatschappelijke thema's te informeren en te initiëren.
- **“Nuit Blanche”**, het vlaggenschip van de Stad om kunst aan een breed publiek te laten zien, heeft verschillende installaties over de genderproblematiek gepresenteerd.

In 2017 werden drie opstellingen geïntegreerd in het parcours van het evenement:

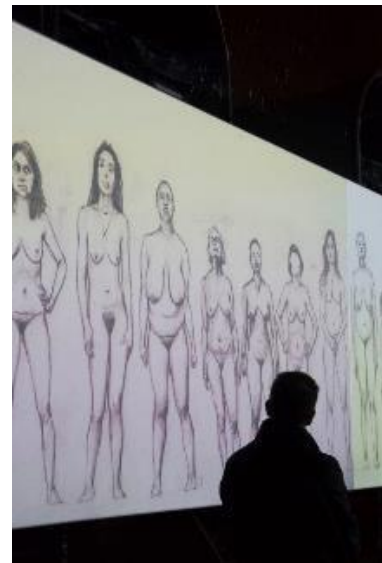


“Adam&Eve / Eve&Adam”

(Klaus Verscheure & Tom Mc Rae): een werk dat de voorstelling van het koppel in vraag stelt door de mythe van Genesis te herinterpreteren.

“Mutumia”

De Anglo-Keniaanse kunstenaar laat ons zien hoe vrouwen, zelfs als hen het zwijgen wordt opgelegd, met hun lichaam kunnen spreken. Phoebe Boswell heeft gewerkt met vrouwen uit alle lagen van de bevolking rond de begrippen protest, opstand en vrouwelijkheid.



“Syada”

(Yacout Kabbaj) De toeschouwer wordt uitgenodigd om in vivo de morele en verbale intimidatie te ervaren waarmee vrouwen dagelijks geconfronteerd worden in de straten van Casablanca.

✳ Dat jaar werd parallel animatie voor scholen georganiseerd. De leerlingen die de installatie “Syada” bezochten, werden uitgenodigd om deel te nemen aan een debat over hun persoonlijke ervaring. Dat vond plaats in de vorm van een rollenspel, geleid door de vzw Touche Pas à Ma Pote en acteurs van de Improvisatie Liga.

In 2018 voerde het collectief The Airport Society *“Unknown, I live with you”* op, een echte opera-installatie, geïnspireerd op gedichten van Afghaanse vrouwen. Een vrouwelijke stem, die streeft naar vrede en zich verzet tegen alle vormen van het patriarchale systeem, werd geïnterpreteerd door zangeressen, danseressen, een strijkkwartet en een live elektronisch ensemble. In deze context werd een workshop over de bevrijdende kracht van de stem georganiseerd met mensen die opgevangen worden door de vzw Pag-Asa, een vzw die slachtoffers van mensenhandel helpt.



“A Descent into Glamour”

(Giovanna Maria Cassetta) Heeft veel vraagstukken aangesneden, met name over de zoektocht naar de “perfecte vrouwelijkheid” en de gevolgen daarvan. De jurk, een symbool van verfijning, beperkt en wijzigt bewegingen en gedrag

en symboliseert daarmee de druk op vrouwen.

- Folklore neemt een belangrijke plaats in in de Stad Brussel.

In 2020 kreeg Manneken Pis ter gelegenheid van de Week van de Vrouwenrechten, georganiseerd door het schepenamtb en de cel Gelijke Kansen, een kostuum om de centrale boodschap van de campagne over te brengen, die betrekking had op de gelijke verdeling van de huishoudelijke taken.



- De musea van de Stad (Mode & Kant Museum, GardeRobe MannekenPis, Riolenmuseum,...) zijn op een meer permanente manier ingericht. Dit maakt het moeilijker om nieuwe werken of kunstenaressen op te nemen. Wel kan worden gedacht aan samenwerking bij projecten die gericht zijn op de gelijkheid van vrouwen en mannen, bijvoorbeeld door op tijdelijke basis beeldmateriaal van de campagne (of van andere campagnes) in de etalages van de musea te plaatsen.

➡ Ontwikkeling van de nieuwe actie:

Creatie van een culturele gids in de vorm van een flyer die gericht is op de inwoners en bezoekers van Brussel en die culturele initiatieven voorstelt over vrouwen, door vrouwen of onderwerpen die gaan over gender, representativiteit, instemming, vrouwelijke seksualiteit,... vanuit een artistieke en culturele invalshoek, in het kader van tentoonstellingen, voorstellingen, concerten, debatten, conferenties die op het grondgebied van de Stad worden geprogrammeerd.

Een naam, een huisstijl, een keuze van de invalshoek voor de selectie van de projecten zouden worden voorgesteld om een coherent en duidelijk geheel te bekomen. De doelstellingen:

- Zichtbaarheid geven aan de projectverantwoordelijken die zich met deze vraagstukken bezighouden
- Het grote publiek sensibiliseren vanuit een andere invalshoek
- Een duidelijke en zichtbare communicatie van de Stad over deze kwesties

Verbintenissen voor 2022:

- In het kader van de culturele en folkloristische evenementen van de Stad worden initiatieven die de ongelijkheden tussen mannen en vrouwen aanpakken, toegejuicht.
- Tentoonstellingen of acties die te maken hebben met de plaats van de vrouw in de cultuur, de sociale constructie van gender, de gelijkheid van vrouwen en mannen, vrouwenrechten of feministische acties en bewegingen worden in de kunstcentra en musea van de Stad georganiseerd.
- Creatie van een culturele gids voor burgers met een selectie van activiteiten, shows, tentoonstellingen, concerten, films, enz. die deze onderwerpen vanuit een culturele invalshoek behandelen.

ACTIE 4. Zorgen voor een evenwichtige vertegenwoordiging van vrouwelijke en mannelijke kunstenaars in de openbare ruimte van de Stad.

Voortgang:

- De Stad Brussel streeft ernaar om de zichtbaarheid van vrouwelijke kunstenaars in de openbare ruimte te vergroten, ondanks de moeilijkheden om vrouwelijke straatkunstenaars te vinden en de veiligheidsproblemen waarmee ze in de openbare ruimte te maken krijgen.

- Tot op heden telt het Street Art Parcours van de Stad Brussel 8 fresco's gemaakt door vrouwen. Vier fresco's van vrouwen of mannen brengen hulde aan vrouwen (MOTHER van de kunstenaar Sainer) of vrouwen die geschiedenis hebben geschreven (Annie Cordie, Greta Thunberg en Yvonne Reynders).



Sainer



"De vrouwen" door Madame La Belge



Soaz

Verbintenis voor 2022:

- Er wordt nagedacht over het vergroten van het netwerk van kunstenaressen in verschillende artistieke disciplines die, naast de zeldzame vrouwelijke graffitikunstenaressen, zouden kunnen deelnemen aan het Street Art Parcours van de Stad met het oog op het vergroten van de zichtbaarheid van kunst gemaakt door vrouwen en het aansnijden van de plaats van de vrouw in de openbare ruimte.

JEUGD

De dienst Jeugd zorgt via zijn Huizen voor het Kind voor de begeleiding van kinderen en jongeren buiten de schoolperiode. Hij organiseert ook activiteiten en animatie voor kinderen van 6 tot 12 jaar in verschillende wijken van de Stad. De vakantieactiviteiten⁷⁰ worden georganiseerd door de vzw Jeunesse à Bruxelles⁷¹ in nauwe samenwerking met de jeugddienst. Kinderen tussen 3 en 12 jaar worden hier tijdens de schoolvakanties opgevangen.

Het hele jaar door worden educatieve, spel-, culturele en sportactiviteiten aan kinderen aangeboden om hun socialisatie en autonomie te ontwikkelen, hen bewust te maken van hun sociale en culturele omgeving, hun nieuwsgierigheid en kritische zin aan te scherpen om hen voor te bereiden om verantwoordelijke burgers te worden. Het merendeel van de kinderen die deelnemen aan de activiteiten van de dienst jeugd en de vzw Jeunesse à Bruxelles bezoekt de scholen van de Stad. In de Huizen voor het Kind worden ook gezamenlijke activiteiten met scholen georganiseerd, zoals filosofieworkshops.

De jeugddienst zorgt voor een evenwicht tussen jongens en meisjes in zijn activiteiten⁷² om stereotypen te doorprikken en om zoveel mogelijk aspecten van gendergelijkheid in zijn projecten aan de orde te stellen.

De Stad Brussel heeft ook een opleidingscentrum gewijd aan de animatieberoepen: het Centrum Elisabeth Carter werd opgericht door de Jeugddienst van de Stad Brussel in samenwerking met de vzw Jeunesse à Bruxelles en biedt elk jaar een opleidingssessie aan die de deelnemers in staat stelt het “brevet van animator of animatrice” voor vakantiecentra of dat van “coördinator of coördinatrice van vakantiecentra” te behalen. Het beheert ook de permanente vorming voor de onderwijshulpverleners van de Stad Brussel, in samenwerking met Openbaar Onderwijs en de cel Opvang Vrije Tijd van de Stad

⁷⁰ vakantiepleinen, thematische stages, sportstages, cursussen in de Boerderij van het Maximiliaanpark, residentiële verblijven 6-12 jaar, ICT-cursussen en circusstages.

⁷¹ <http://www.jeunesseabruelles.be/site>

⁷² Een indicator met betrekking tot het aantal meisjes en jongens in sportactiviteiten is al opgenomen in de Agenda 21 van de Stad.

DOELSTELLING 1: DE STAD BRUSSEL LEIDT HAAR ANIMATOREN/TRICES EN TOEKOMSTIGE ANIMATOREN/TRICES IN HAAR JEUGDDIENSTEN OP IN GENDERSTEREOTYPEN EN ONGELIJKHEDEN.

ACTIE 1. De animatoren/trices van de Huizen voor het Kind in de Stad bewust maken voor genderstereotypen en ongelijkheden.

Voortgang:

- De laatste opleiding van de animatoren/trices van de Huizen voor het Kind in de Stad Brussel over de problematiek van de genderstereotypen en -ongelijkheden gaat ver terug in de tijd. Het lijkt dan ook gepast om deze oefening de komende jaren te herhalen.

Verbintenis voor 2022:

- Er wordt minstens één opleiding voor de animatoren/trices van de Huizen voor het Kind georganiseerd om de genderstereotypen en -ongelijkheden aan te pakken.

ACTIE 2. Toekomstige animatoren/trices van vakantiecentra opleiden in genderstereotypen en -ongelijkheden.

Voortgang:

- De opleiding van Centrum E. Carter, die de deelnemers de mogelijkheid biedt om het “brevet van animator of animatrice” voor vakantiecentra of het “brevet van coördinator of coördinatrice van vakantiecentra” te behalen, bevat geen specifieke module over het geslacht. Het onderwerp wordt op een transversale manier behandeld in verschillende modules, in het bijzonder in de module “Verwelkoming van de diversiteit”, die door de vzw Bruxelles Laïque⁷³ wordt aangeboden.
- Het lijkt nog steeds relevant om de kennis van de animatoren/trices te versterken en hen instrumenten aan te bieden om het onderwerp op een transversale manier te integreren in de opleiding en tijdens de bezoeken op het terrein.

⁷³ Het lijkt moeilijk om een extra module aan de opleiding toe te voegen omdat het programma al erg druk is. De inhoud van deze opleiding is gekoppeld aan een decreet en een besluit inzake de vakantiecentra. Het centrum E. Carter heeft al modules toegevoegd aan de verplichte eisen.

In 2018 werden 2 opleiders⁷⁴ van de vzw Jeunesse opgeleid rond de thema's seksisme en genderstereotypen in het kader van een gratis opleiding aangeboden door de GOB in samenwerking met de vzw Le Monde selon les femmes.

Verbintenis voor 2022:

- Opleidingen over de thema's genderstereotypen en gendergeweld worden aangegrepen om de opleiders van de toekomstige animatoren/trices en coördinatoren/trices van de vakantiecentra op te leiden.

DOELSTELLING 2: DE STAD BRUSSEL ZORGT VOOR DE MIX MEISJES/JONGENS IN HAAR HUIZEN VOOR HET KIND.

ACTIE 1. *Het aantal meisjes en jongens monitoren dat in elk van de Huizen voor het Kind is ingeschreven.*

Voortgang:

- De aanwezigheid in de Huizen voor het Kind is over het algemeen gelijk tussen meisjes en jongens, hoewel het erop lijkt dat de pariteit in sommige wijken minder systematisch is. Het zou daarom goed zijn om vanaf nu het aantal ingeschreven meisjes en jongens te monitoren om mogelijke ongelijkheden op te sporen en in dit geval te proberen de oorzaken op te sporen om deze te verhelpen.

Verbintenis voor 2022:

- Er wordt een analyse gemaakt van de aanwezigheid in de Huizen voor het Kind vanaf 2019 om de pariteit tussen meisjes en jongens te waarborgen en eventuele ongelijkheden aan te pakken.

⁷⁴ Een van de opleidsters heeft inmiddels de Stad Brussel verlaten. De tweede ging in 2020 aan de slag bij de dienst Jeugd van de Stad.

SPORT

Sport is niet alleen onmisbaar voor de gezondheid, maar speelt ook een belangrijke rol in de verrijking van het gemeenschapsleven. Iedereen heeft recht op toegang tot sportactiviteiten en -faciliteiten. Mannen en vrouwen hebben soms verschillende interesses, maar dit kan het gevolg zijn van de internalisering van stereotypen.

De analyse van de verdeling van meisjes en jongens in de vrijetijdsruimtes, -voorzieningen en momenten toont aan jongens de bovenhand hebben bij georganiseerde vrijetijdsbesteding en dat meisjes massaal afhaken. Inderdaad, veel jonge vrouwen lijken te stoppen met sporten in de puberteit, twee derde voor de leeftijd van 18 jaar.⁷⁵ We zien ook jongens de openbare ruimte innemen terwijl meisjes verdwijnen en zich terugtrekken in de privésfeer.

Ongelijke toegang, gezien de voordelen van culturele, sport- en vrijetijdsactiviteiten, is dan ook een echte uitdaging⁷⁶

De Dienst Sport beheert de terbeschikkingstelling en het onderhoud van alle sportinfrastructuren van de Stad Brussel. Ze communiceert met het publiek over de verschillende mogelijkheden van sportactiviteiten op het gemeentelijk grondgebied, organiseert sportevenementen voor alle leeftijden in de openbare ruimte en in haar infrastructuur en coördineert de sportopleidingen⁷⁷ voor jongeren. De Stad Brussel biedt ook Sporthulp voor kinderen aan. Deze financiële steun is geldig voor personen tussen 6 en 18 jaar die op het grondgebied van de Stad wonen en stelt hen in staat om lid te worden van een sportclub of zich in te schrijven voor een sportstage. Tot slot ondersteunt de Dienst Sport de activiteiten van sportgroepen door middel van subsidies of logistieke ondersteuning.

⁷⁵ <https://www.asblcefa.be/cefa/images/pdf/txt2.pdf>: “Hommes et femmes, quelle égalité dans le sport?”, vzw Centre d'éducation à la famille et à l'amour, 2004, geraadpleegd op 28/05/2018

⁷⁶ TALLEU C., “L'accès des filles et des femmes aux pratiques sportives” in: *Manuel de bonnes pratiques nr. 2*, Raad van Europa, november 2011, en MARUEJOULS E., “La mixité à l'épreuve des loisirs des jeunes dans trois communes de Gironde” in: *Agora, Débats/Jeunesses*, nr. 59, 2011.)

⁷⁷ Tijdens de schoolvakanties organiseert de Dienst Sport initiatiestages in verschillende sporten. Deze activiteiten zijn gericht op jonge sporters van 8 tot 16 jaar.

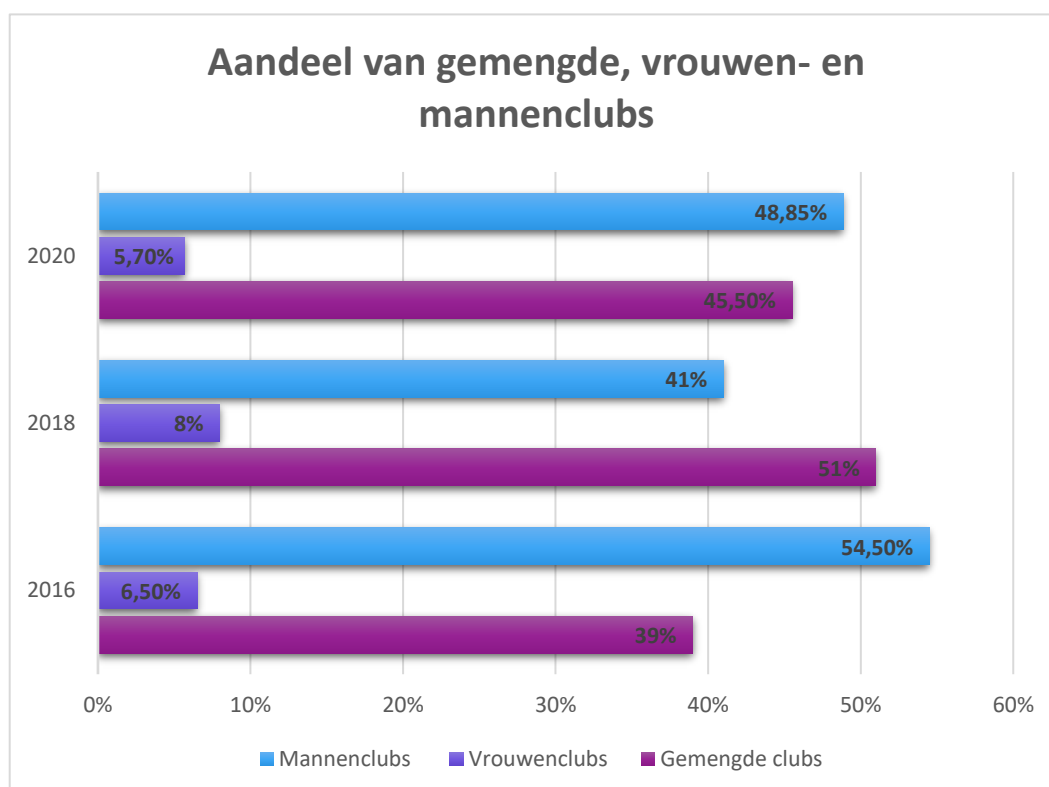
DOELSTELLING 1: DE STAD BRUSSEL WERKT AAN GENDERPARITEIT IN DE SPORTBEOEFENING.

ACTIE 1. *Vrouwen-, gemengde en mannensportclubs op gelijke voet verwelkomen in de sportfaciliteiten van de Stad.*

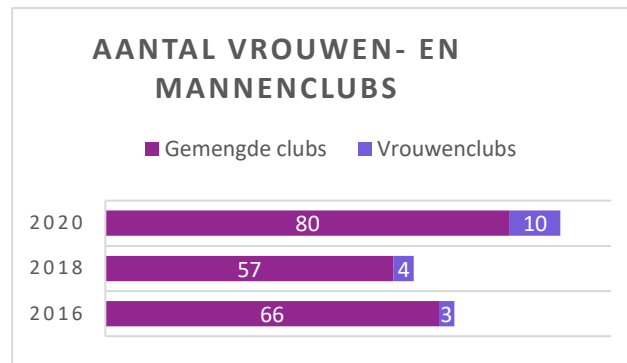
Voortgang:

- Voor het bezetten van een zaal of sportveld dat eigendom is van de Stad (voor een seizoen of af en toe), wordt elke sportclub of -vereniging uitgenodigd om een aanvraagformulier in te vullen.

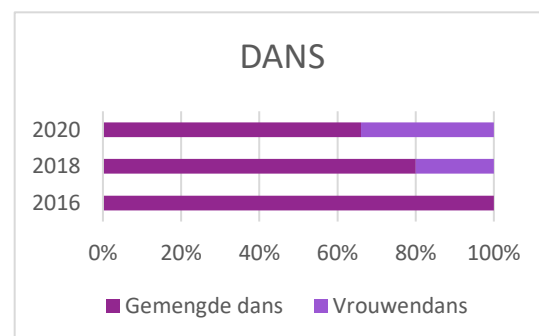
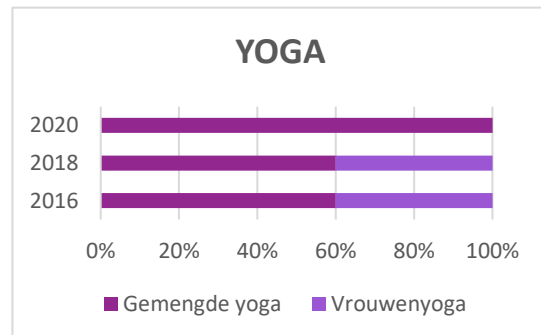
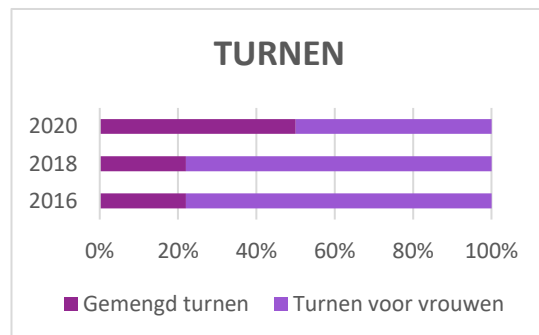
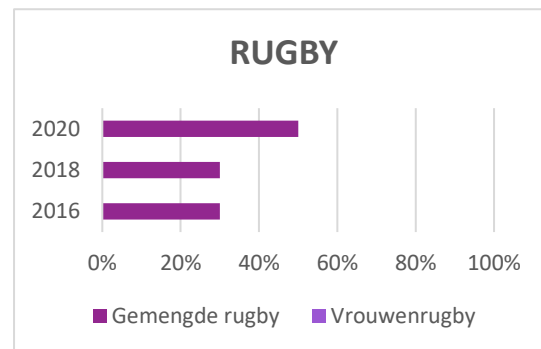
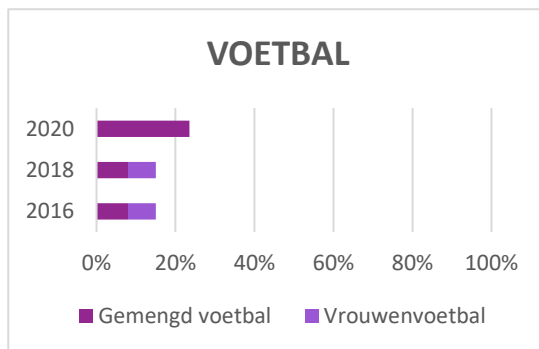
Het aandeel van de vrouwen- versus mannenclubs of gemengde clubs die de sportfaciliteiten van de Stad gebruiken, hangt dus af van de aanvragen van de clubs. Er wordt een analyse gemaakt om de uren eerlijk te verdelen, volgens de aanvragen en de verschillende sporten die worden beoefend. Clubs die sportactiviteiten voor een vrouwelijk publiek aanbieden, krijgen meer subsidies.



- Aantal vrouwen- en mannenclubs:



- Aandeel van stereotiepe sportclubs:



Opmerking: Vrouwendansclubs zijn oosterse dansgroepen met een uitsluitend vrouwelijk publiek.

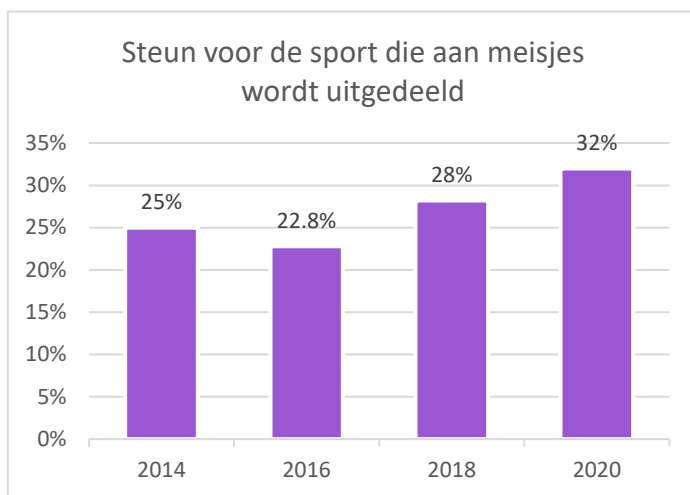
Verbinding voor 2022:

- Er wordt een campagne gevoerd om vrouwensportclubs te stimuleren gebruik te maken van de infrastructuur van de Stad.

ACTIE 2. Meisjes aanmoedigen om aan sport te doen door middel van de financiële steun voor sport die de Stad jaarlijks aan deze burgers verleent.

Voortgang:

- De Stad Brussel biedt een financiële tussenkomst aan⁷⁸ voor kinderen tussen 6 en 18 jaar. Elk jaar worden de burgers uitgenodigd om hun aanvragen in te dienen in het kader van een campagne die medio augustus op de website van de Stad wordt gepubliceerd en via de sportclubs die hun leden van het aanbod op de hoogte brengen. In het verleden kregen burgers die eerder van deze steun hadden geprofiteerd, een persoonlijke herinnering aan deze campagne, maar gezien het aantal aanvragen werd deze actie stopgezet.
- Aandeel van de “Steun voor de sport” die aan meisjes wordt uitgedeeld:



✳ Aangezien het merendeel van de financiële steun voor sport nog steeds ten goede komt aan jongens, zou het relevant zijn om na te denken over manieren om gezinnen proactief aan te moedigen om deze steun voor hun dochters aan te vragen.

Verbintenis voor 2022:

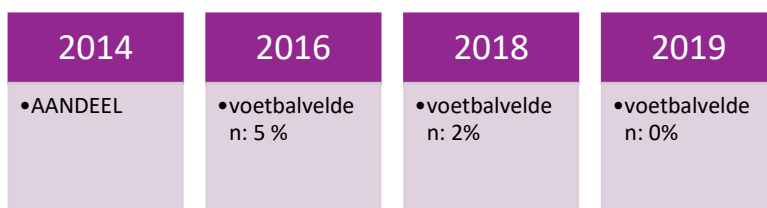
- Een gemengde communicatie (mailing of papier) en een communicatie op de website van de Stad wordt tegelijk met de informatiecampagne over de financiële steun aan de sport gelanceerd.

⁷⁸ De financiële steun bedraagt maximaal 100 €.

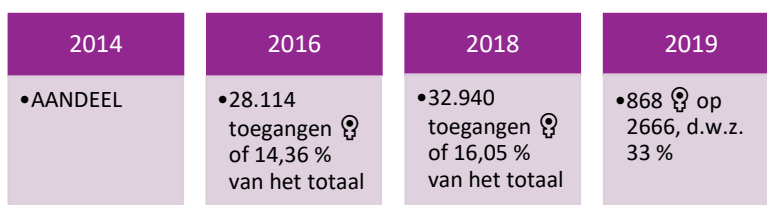
ACTIE 3. Meisjes en vrouwen stimuleren om gebruik te maken van de binnen- en buitensportfaciliteiten van de Stad, waarvoor geen reservering nodig is.

Voortgang:

- Alle sportclubs in de stad Brussel zijn uiteraard toegankelijk voor vrouwen, sommige cursussen zijn zelfs exclusief voor hen voorbehouden. Alle sportfaciliteiten in de Stad beschikken over aparte kleedkamers, douches en toiletten. Sommigen hebben ook een bewaker of de toegang verloopt via een aanwezigheidslijst, wat het gevoel van veiligheid van meisjes en vrouwen kan verhogen, een bekende barrière voor deze doelgroep in sommige buurten.
- Zoals vermeld in het meerderheidsakkoord werkt de Stad Brussel aan de ontwikkeling van gezondheidsjoggingroutes in de stadsparken met het departement Groene Ruimten en in de gewestelijke parken met Leefmilieu Brussel. Deze routes zullen verlicht en veilig zijn en zullen vrouwen in staat stellen om in alle veiligheid te sporten in de openbare ruimte.
- Aandeel van meisjes in het gebruik van buitenfaciliteiten:



- Zwembadbezoek:



Opmerking: Voor 2019 alleen de abonnementen voor 1 en 6 maanden voor de zwembaden van NOH, Laken en de Baden van het Centrum en de kaarten voor 10 toegangen die in 2019 zijn verkocht in het zwembad van Laken en de Baden van het Centrum. We hebben het totale aantal toegangen niet kunnen verzamelen, maar we stellen toch een flagrante ongelijkheid vast in het gebruik van de zwembaden van de Stad tussen vrouwen en mannen.

- Tot nu toe biedt alleen het zwembad van Laken op maandag en donderdag van 17u30 tot 19u30 uren voorbehouden voor vrouwen aan.
- In het kader van het Wijkcontract van De Marollen werd door het ontwerpbureau van het agentschap Arter een studie uitgevoerd voor de

herinrichting van de Baden van Brussel. De vzw Garance werd eind 2019 gebruikt om een reeks aanbevelingen op te nemen voor de inclusie van meisjes en vrouwen in dit renovatieproject.

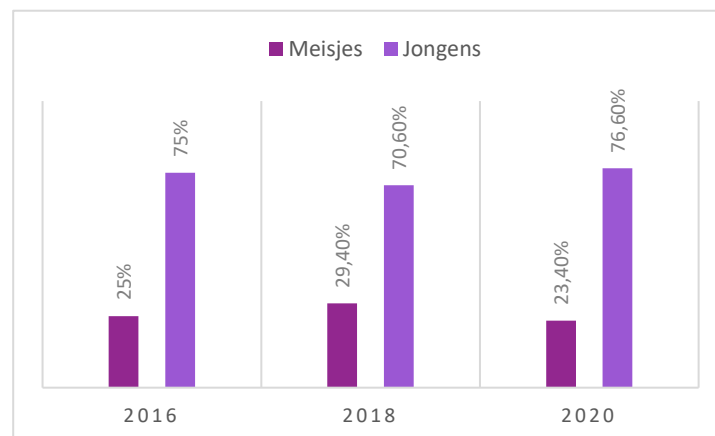
Verbintenis voor 2022:

- In elk project voor de herinrichting van sportinfrastructuur van de Stad wordt een genderanalyse opgenomen om de inclusie van meisjes en vrouwen te versterken.

ACTIE 4. *Meisjes aanmoedigen om deel te nemen aan sportvakanties georganiseerd door de Stad.*

Voortgang:

- De sportvakanties zijn gericht op iedereen met het oog op de initiatie en de verbetering van sporten in verschillende disciplines: multisport, tennis, hockey, voetbal, basketbal, atletiek, roeien, zeilen,... Sommige stages bieden zogenaamde “vrouwelijke” sportdisciplines aan, zoals dans, maar om de genderstereotypen niet te versterken en geen discriminatie te genereren, volgens de richtlijnen van ADEPS, worden de stages niet op een exclusieve manier georganiseerd voor meisjes of jongens.
- Aanwezigheid bij sportvakanties:



✪ Als de deelname van meisjes aan sportvakanties duidelijk lager blijft dan die van jongens, is het de moeite waard de inspanningen te versterken om de trend te veranderen. Voor het schooljaar 2019-2020 zien we verschillende trends per leeftijdsgroep: in de leeftijdsgroep 8-10 jaar waren 17 % van de deelnemers meisjes; dit aandeel neemt toe in de leeftijdsgroep 10-12 (25 %) en 12-14 (30 %), maar keert om in de leeftijdsgroep 14-16 (25 %). Het zou interessant zijn om deze trends over

meerdere jaren te observeren om te begrijpen of meer gerichte acties per leeftijdsgroep gepast zijn.

✳ Het idee van een uitsluitend vrouwelijke stage gaat in tegen het door ADEPS bepleite sportprogramma, dat de genderdiversiteit in sportactiviteiten en stages wil bevorderen. De Dienst Sport bevordert de gemengdheid.

Verbintenis voor 2022:

- De Dienst Sport werkt aan de ontwikkeling van stages waarvan de disciplines meer meisjes zullen aantrekken.

ACTIE 5. Vrouwelijke en gemengde sportclubs financieel ondersteunen.

Voortgang:

- Veel stereotypen komen nog steeds voor in de keuze van de beoefende sport. Het is dan ook belangrijk om clubs te waarderen die vrouwelijke of gemengde teams promoten.
De Stad werkt vooral met clubs en organiseert slechts op beperkte wijze sportactiviteiten. De relatie met de clubs is dus zeer belangrijk om een meer gelijke toegang tot de door de Stad gefinancierde infrastructuur mogelijk te maken.
- De Dienst Sport heeft onlangs nieuwe regels en criteria voor subsidies aan sportclubs aangepast en ontwikkeld. Een sportclub die vrouwenteams of sportactiviteiten voor vrouwen voorstelt en aanbiedt, zal hogere subsidiebedragen ontvangen. De hoogte van de toegekende subsidie is afhankelijk van het aantal vrouwenploegen of het percentage vrouwelijke leden van de club.
- Subsidies voor vrouwelijke of gemengde clubs:

| 2016 | 2018 | 2020 |
|------------------------|------------------------|------------------------|
| •Gemengd: 178.575 € | •Gemengd: 221.750 € | •Gemengd: 683.350 € |
| •♀: 250,00 € | •♀: 2.750 € | •♀: 6000 € |

Verbintenis voor 2022:

- Er wordt een proactieve communicatieactie ontwikkeld voor vrouwensportverenigingen om hen bewust te maken van de mogelijkheid om een subsidie van de Stad te krijgen.

DE WERKCENTRALE & DE LOKALE MISSIE VAN DE STAD BRUSSEL

De vzw De Werkcentrale wordt voorgezeten door de Schepen van Economische Zaken en Werkgelegenheid van de Stad Brussel. Als aanspreekpunt heeft zij tot doel verschillende doelgroepen te informeren over werkgelegenheid en opleiding en de behoeften op het vlak van werkgelegenheid en opleiding in de Stad Brussel te analyseren.

Concreet biedt de Werkcentrale van de Stad Brussel de volgende diensten aan:

- ✓ Een eerstelijnsonthaal; een algemeen onthaal en oriëntatie van het publiek in het Jobhuis van de Stad Brussel en individuele sociale bijstand met een maatschappelijke assistentie.
- ✓ Ontmoetingen in de vorm van jaarbeurzen (over werkgelegenheid en opleiding) en via de Bus naar Werk, die elke week in verschillende wijken van de Stad Brussel aanwezig is, om werkzoekenden advies en hulp te bieden.
- ✓ Hulpmiddelen om het zoeken naar een baan te vergemakkelijken: brochures, website, enz.
- ✓ Openbare computerruimten en computercursussen.
- ✓ Opleiding voor eerstelijns maatschappelijk werkers om “Aanspreekpunt voor Tewerkstelling en Opleiding” te worden.
- ✓ Diverse publicaties en arbeidsmarktanalyses.

De Werkcentrale, die een min of meer gemengd publiek verwelkomt, heeft aandacht voor gendergelijkheid: ze communiceert op een inclusieve manier, wil genderstereotypen in de professionele wereld doorprikken via haar publicaties⁷⁹ en evenementen en past haar diensten aan de specifieke behoeften van haar verschillende doelgroepen aan.

De Werkcentrale werkt nauw samen met de vzw Mission Locale pour l'Emploi (MLOC) van de Stad Brussel. De Mission Locale pour l'Emploi, een privé-organisme voor socio-professionele integratie, heeft als missie het begeleiden van werkzoekenden die ver van de arbeidsmarkt af staan. In 2019 was het percentage vrouwen en mannen dat steun kreeg van MLOC bijna gelijk. Het percentage positieve uitkomsten⁸⁰ was iets hoger voor vrouwen (53 % positieve uitkomsten tegenover 51 % positieve uitkomsten bij mannen). Vrouwen (23 %) zijn echter vaker dan mannen (11 %) geneigd om een opleiding te volgen. MLOC organiseert opleidingen om vrouwen aan te moedigen een opleiding te volgen voor zogenaamde mannelijke beroepen (bijvoorbeeld logistieke opleiding) en werkt aan het doorprikken van genderstereotypen in haar communicatie.

⁷⁹ Zo verscheen in april 2019 ter gelegenheid van de Digitale Vrouwendag een publicatie met het portret van drie computerpioniers: <http://www.werkcentraledemplei.be/nl/portret-van-drie-computerpioniers/>

⁸⁰ Werkzoekende die een baan of opleiding heeft gevonden

DOELSTELLING 1: DE WERKCENTRALE VAN DE STAD VERGEMAKKELIJKT DE INTEGRATIE VAN VROUWEN IN DE ARBEIDSWERELD.

ACTIE 1. *Vrouwen die het slachtoffer zijn van geweld, begeleiden bij het vinden van een baan.*

Voortgang:

- De workshop “*Nouveaux départs*” is een project onder leiding van de Mission Locale⁸¹ en wordt ondersteund door alle partners van het Jobhuis. Het doel van het programma is vrouwen die het slachtoffer zijn geweest van partnergeweld, familiaal geweld en/of mensenhandel te helpen bij het vinden van werk.
Deze actie is gericht op de emancipatie en sociale reïntegratie van de zeer kwetsbare doelgroep, door de ontwikkeling en uitvoering van een professioneel project.
- *In 2019* werden 13 vrouwen door de maatschappelijk assistente van de Centrale begeleid in workshops (1/2 dag per week). Deze workshops zijn bedoeld om de deelnemers te helpen hun zelfvertrouwen terug te winnen. Parallel aan de workshops leidt een werkgelegenheidsadviseur van de MLOC wekelijks sessies met betrekking tot het zoeken naar een baan.
- Met de ambitie om het project *in 2020* te herhalen, zijn enkele aanpassingen van het programma voorgesteld om met name de psychologische ondersteuning te verminderen en de workshops meer te richten op leren en het zoeken naar een baan.

Verbintenis voor 2022:

- Onder voorbehoud van de verlenging van de door Actiris toegekende subsidie, een constant aantal nieuwe vrouwen in het project “Un nouveau Départ” verwelkomen.

⁸¹ Daarnaast zijn een 15tal MLOC-medewerkers opgeleid in het opsporen van tekenen van huiselijk en partnergeweld, in eerste instantie onder collega's.

ACTIE 2. De computervaardigheden van vrouwen versterken, onder andere met het oog op het vergroten van hun professionele vaardigheden.

Voortgang:


- In de Openbare computerruimte (OCR) van het Stadscentrum worden verschillende informaticamodules aangeboden voor werkzoekenden. Het doel is om snel de basis in de informatica te verwerven om het zoeken naar een baan te vergemakkelijken. In 2019 konden 63 mensen profiteren van een of meer opleidingsmodules.
- Vrouwen behoren tot de groepen die het grootste risico lopen op digitale uitsluiting⁸². Deze uitsluiting heeft een negatieve invloed op de ontwikkeling en de levenskwaliteit van een persoon. In 2019 was slechts 21 % van de OCR-gebruikers in de Centrale vrouw.

Verbintenis voor 2022:

- Er worden nieuwe samenwerkingsverbanden met vrouwenorganisaties ontwikkeld om It-opleidingen voor vrouwen aan te bieden.

ACTIE 3. Evenementen organiseren die specifiek gericht zijn op het doorprikken van genderstereotypen op de werkplek.

Voortgang:

- De Werkcentrale heeft onlangs in de buurthuizen van Haren en Anneessens gedecentraliseerde werkgelegenheidsinformatieantennes opgezet. In Anneessens wordt een project opgezet om meer specifiek met een vrouwengroep te werken voor hulp bij het zoeken naar werk en computercursussen.
-  In het kader van de bouw van het toekomstige metrostation “Toots Thielemans” is het de bedoeling jobdays te organiseren om de inwoners van de wijk de mogelijkheid te bieden om een opleiding te volgen in de bouwsector en hen een kans op een baan te bieden.

⁸² Risicogroepen zijn volgens verschillende studies de minst gekwalificeerde mensen, ouderen, mensen met een handicap, maar ook jongeren, vrouwen en etnische minderheden. Bron: Analyse de la fracture numérique sur le territoire de la Région Bruxelles-Capitale, Verslag voor het CIBG, november 2017.

Verbindenissen voor 2022:

- In het werk met vrouwengroepen in de antennes van de Centrale acties opnemen die erop gericht zijn de deelnemers te (her)oriënteren naar meer “mannelijke” beroepen.
- Zorgen voor inclusieve communicatie over de jobdays in het kader van de bouw van het station Toots Thielemans zodat ook de vrouwen uit de wijk gemotiveerd zijn om te solliciteren.

ACTIE 4. *Versterking van de vaardigheden van lokale actoren die met voornamelijk vrouwelijke doelgroepen werken op het gebied van sociaal-professionele integratiebegeleiding (SPI).*

Voortgang:

- Na diverse contacten met het verenigingsleven moest de Werkcentrale regelmatig vaststellen dat er een gebrek aan informatie en kennis over de SPI-sector bij de verschillende actoren op het terrein bestaat. Naar aanleiding van deze vaststellingen heeft de Werkcentrale van de Stad Brussel een opleiding “Aanspreekpunt voor Tewerkstelling en Opleiding (ATO)” opgezet met als doel de actoren op het terrein (buurtbemiddelaars, personeel van jeugdcentra, maatschappelijk werkers, enz.) bewust te maken van de bestaande werkgelegenheidsstructuren en hen een gestructureerde en relevante eerstelijnsinterventietoolkit te bezorgen.

Verbindenissen voor 2022:

- Op verzoek van de verenigingen, de versie voor werkzoekenden (1 dag) van de ATO-opleiding aanbieden aan vrouwenverenigingen.

DEMOGRAFIE

Het departement Demografie is de etalage van de Stad Brussel en concentreert 90% van de activiteiten aan de loketten van de Stad. Het is het contactpunt voor mensen die naar de hoofdstad komen, en de plek waar alle inwoners hun leven lang naartoe komen. Het is ook de drukste Dienst Burgerlijke Stand en Bevolking van het Koninkrijk.

Het departement Demografie is vastbesloten de burgers een multikanaalsaanpak aan te bieden om hun traject binnen het Departement te vergemakkelijken via eenvoudige en moderne communicatiemiddelen (toename van de online diensten, realtime opvolging van de voortgang van de aanvragen, betere leesbaarheid van de documenten en de website, ...) en via een reorganisatie van de diensten (snelle, thematische loketten, veralgemening van de afspraken, late opening op donderdagavond, ...).

Het departement Demografie is zich ook bewust van de digitale kloof die een deel van de bevolking kan raken. Daarom werkt het aan de versterking van de begeleiding en de opleiding van de burgers met betrekking tot de nieuwe digitale of IT-hulpmiddelen die hen ter beschikking staan, en aan de creatie van nieuwe openbare computerruimten die de burgers persoonlijke begeleiding bieden.

Daarnaast is er speciale aandacht voor de lokale opvang via de gedecentraliseerde antennes en is er een dienst aan huis “home” voorzien voor mensen die zich moeilijk kunnen verplaatsen.

Het departement Demografie beheert de opvang van jonge kinderen via een netwerk van 34 opvangplaatsen en een netwerk van co-onthaal, verspreid over het grondgebied van de Stad. Toegang tot financieel toegankelijke kinderopvang is voor sommige vrouwen een *conditio sine qua non* om te kunnen blijven werken, en dus om financiële onafhankelijkheid en persoonlijke ontplooiing te behouden. Dit is des te belangrijker omdat in eenoudergezinnen de gezinshoofden in Brussel in bijna 90 % van de gevallen vrouwen zijn. Aan de andere kant zijn crèches (en andere opvanginstanties) de eerste plek om de sociale vaardigheden van een kind te ontwikkelen, waar de maatschappelijk opgelegde stereotypen worden versterkt of bestreden.

In 2019 werden in de duurzame wijk Tivoli twee nieuwe eco-crèches geopend. Ze zijn vernoemd naar twee historisch belangrijke vrouwen: Régine Orfinger-Karlin en Wangari Muta Maathai, om vrouwelijke rolmodellen voor te stellen aan de jonge Brusselaars en hun families. Momenteel dragen 7 (van de 35) kinderopvanglocaties de naam van een vrouw.

DOELSTELLING 1: DE STAD BRUSSEL LEIDT HAAR PERSONEEL BINNEN DE DIENSTEN VAN DE DEMOGRAFIE, OP INZAKE GENDERSTEREOTYPEN EN -ONGELIJKHEDEN.

ACTIE 1. Eerstelijns personeel in de bevolkingsdiensten bewust maken en opleiden op het gebied van genderstereotypen en -ongelijkheden.

Voortgang:

- In 2018 werden door de vzw Genres Pluriels twee opleidingen gegeven voor 17 personeelsleden van het departement demografie.

In 2018 werden ook 2 medewerkers van het departement opgeleid in het kader van de campagne “All Genders Welcome”.

- In 2020 is voorzien om 15 medewerkers van de diensten “Identiteitsbewijs en rijbewijs” op te leiden in het kader van de campagne “All Genders Welcome”.

Verbintenissen voor 2022:

- Alle medewerkers van de diensten demografie zijn opgeleid in het doorprikken van genderstereotypen en het bestrijden van genderongelijkheden.

DOELSTELLING 2: DE CRECHES VAN DE STAD BEVORDEREN DE GELIJKHEID TUSSEN VROUWEN EN MANNEN.

ACTIE 1. Het personeel van de crèches bewust maken van de genderstereotypen.

Voortgang:

- In het algemeen waken de diensten voor jonge kinderen over de gendergelijkheid in al hun praktijken en communicatie.

Af en toe worden er hulpmiddelen voor het doorprikken van stereotypen aan de teams in de crèches aangeboden. *In 2017* is de vzw Le Wolf uitgenodigd om een reeks niet genderspecifieke boeken te presenteren op een conferentie voor de Directeurs/trices van de crèches.

- In 2020 werd er voorzien om in april animaties rond gender te organiseren voor het personeel van de crèches, in samenwerking met de Gezinsliga in het kader van de campagne “Fais pas ton genre”. Ten gevolge van de sanitaire crisis moesten deze uitgesteld worden tot nader order.

- Het LGBTQI+-actieplan van de Stad is al gericht op het bewustmaken van personeel van de crèches rond genderstereotypen en -ongelijkheden. Zo werden in 2019 alle documenten van de kinderdagverblijven ter attentie van de ouders herzien om genderstereotypen en -ongelijkheden uit te sluiten. De term "ouder" (in de zin van "de verantwoordelijke voor het kind") vervangt nu de woorden "Mevrouw", "Meneer", "Vader" of "Moeder". Het zal belangrijk zijn de inspanningen te bundelen om de doelstellingen van de twee actieplannen op het gebied van bewustmaking en opleiding te verwezenlijken. Genderstereotypen zijn namelijk gekoppeld aan stereotypen met betrekking tot seksuele geaardheid en genderidentiteiten.

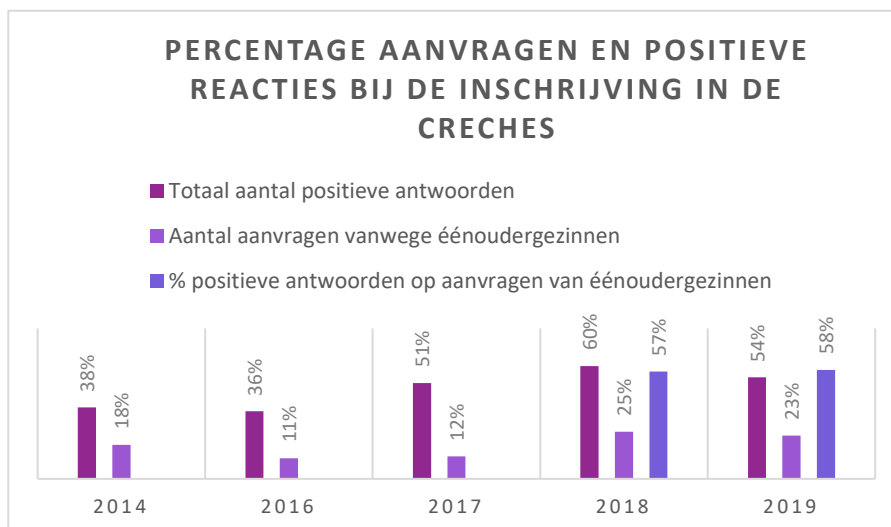
Verbintenissen voor 2022:

- Genderongelijkheden en -stereotypen worden opgenomen in elke actie of opleiding voor het personeel van de crèches van de Stad, met het oog op de bewustmaking van het personeel voor de genderidentiteiten en de seksuele geaardheid.

ACTIE 2. De opvang van kinderen uit eenoudergezinnen vergemakkelijken.

Voortgang:

- Het aantal kinderopvangplaatsen neemt voortdurend toe en hoewel er steeds meer aanvragen zijn, stijgt het aantal positieve reacties sneller.
- In 2018 en 2019 zien we een aanzienlijke toename van het aantal aanvragen tot inschrijving in crèches vanuit eenoudergezinnen. Deze aanvragen worden niet specifiek geprioriteerd. Alleen aanvragen van gezinnen in een precaire sociale situatie krijgen voorrang en waarschijnlijk gaat het om een aanzienlijk deel van de eenoudergezinnen.



Opmerking: Cijfers niet beschikbaar vóór 2017

Verbintenissen voor 2022:

- Het percentage positieve reacties op aanvragen tot inschrijving in de crèches bedraagt ten minste 60 %.
- Het percentage positieve reacties op de inschrijvingsaanvragen van eenoudergezinnen is ten minste gelijk aan het percentage positieve reacties voor alle gezinssamenstellingen.

BRAVVO

De vzw Bravvo is de preventiedienst van de Stad Brussel, belast met de strijd tegen sociale uitsluiting en het onveiligheidsgevoel. Gebaseerd op dialoog, wederzijdse kennis en respect, stelt Bravvo een multidisciplinaire aanpak voor die zo dicht mogelijk bij het buurtleven staat.

In de openbare ruimte voorkomen de dag- en nacht*gemeenschapswachten* en *stewards van het Bruciteam*⁸³ incidenten en zorgen ze voor de levenskwaliteit in de wijken. Hun aanwezigheid in de openbare ruimte stelt mensen gerust en verhoogt het veiligheidsgevoel. Dankzij hun kennis van de wijk proberen de *gemeenschapswachten* en *stewards* eventuele problemen in de wijk zo vroeg mogelijk op te sporen. Hun waarnemingen (problemen met netheid/sluikstorten, defecte verlichting, beschadiging van het straatmeubilair, baldadig gedrag...) worden doorgegeven aan de bevoegde stadsdiensten.

De *jeugddiensten* bieden sportworkshops, educatieve en culturele projecten aan voor tieners in de 8 jeugdcentra en jeugdhuizen in de Stad. Naast een deur die wijd open staat en een stem bieden de animatoren de jongeren een kans om actieve burgers te worden. In de jeugdcentra en in de openbare ruimte zijn ook *straathoekwerkers* actief om jongeren in moeilijkheden te helpen kiezen voor een positief levenspad.

De *bemiddelaars* van Bravvo komen tussenbeide om de dialoog te helpen herstellen en de spanningen te verlichten in geval van conflicten of preconflictsituaties (lokale bemiddeling tussen familieleden of burens, schoolbemiddeling binnen de scholen, sociale bemiddeling op buurtniveau),...

⁸³ De Bruciteam-stewards van Bravvo zorgen voor gezelligheid en veiligheid in het centrum van de Stad. Net als de *gemeenschapswachten* staan zij dagelijks ten dienste van de bevolking.

DOELSTELLING 1: DE VZW BRAVVO ZORGT VOOR EEN GENDERMIX BINNEN HAAR PERSONEEL

*ACTIE 1. Een gendermix en diversiteit bevorderen bij het personeel van de vzw Bravvo*⁸⁴

Voortgang:

- In 2020 is een derde van het personeel van de vzw Bravvo vrouwelijk: het tekort zit vooral bij de gemeenschapswachten en in mindere mate bij de animatoren/trices in de jeugdcentra.

Er kan dus best worden gewerkt aan het doorbreken van mogelijke stereotypen binnen de preventieberoepen.

Verbintenis voor 2022:

- In samenwerking met Actiris wordt een cel Diversiteit opgericht om een “Diversiteitsactieplan” te ontwikkelen om onder meer de gendermix en de diversiteit binnen het personeelsbestand te bevorderen.

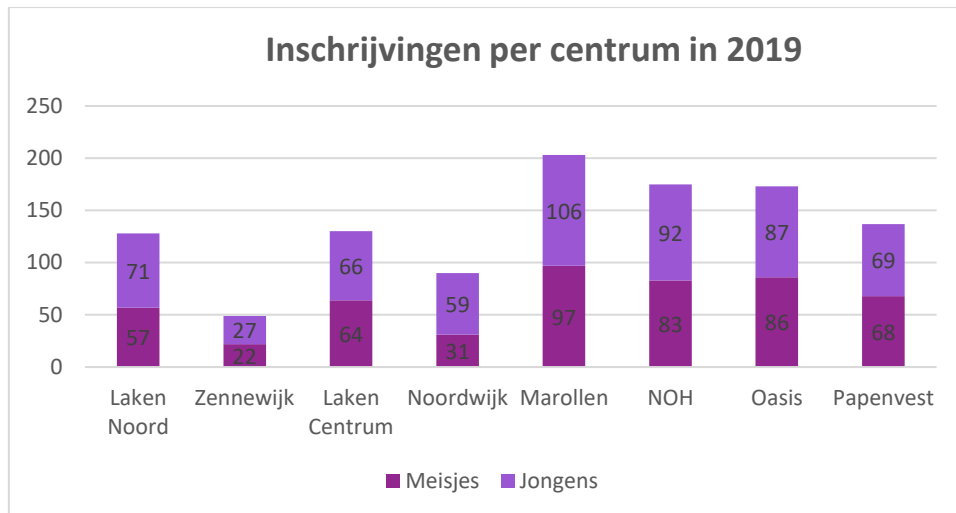
DOELSTELLING 2: DE VZW BRAVVO ZORGT VOOR EEN GENDERMIX BIJ HAAR BEGUNSTIGDEN.

Actie 1. Zorgen voor een gendermix in jeugdcentra.

Voortgang:

- Gemiddeld 47 % meisjes, voor alle centra samen, werd in 2019 geregistreerd en nam deel aan de activiteiten van de 8 centra die door de vzw Bravvo worden beheerd (5 Jeugdcentra (JC), 1 Jeugdhuis en 2 Gemeenschapscentra).

⁸⁴ De ordonnantie van 4 september 2008 bevordert de diversiteit (qua geslacht maar ook qua afkomst, leeftijd, enz.) en de strijd tegen discriminatie bij de ambtenarij van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (“Madrane-ordonnantie”).⁸⁴



- De aanwezigheid van ten minste één animatrice in elk centrum en de diversificatie van het aanbod aan workshops stimuleert deze aanwezigheid en de inclusie van meisjes. Het actieplan van elk centrum houdt rekening met het thema van de gemengdheid.
- Ondanks een algemene gendermix die bij de inschrijvingen in de JC wordt waargenomen, is het belangrijk om ervoor te zorgen dat er ook een gendermix is in elk van de voorgestelde workshops.

Verbindenissen voor 2022:

- De analyse en opvolging van de gendermix binnen de workshops wordt opgevolgd en ondersteund door de implementatie van een instrument voor de opvolging van de dagelijkse aanwezigheid. Op basis van de observaties wordt de toegang voor iedereen en de gendermix binnen de JC bevorderd, met name op het niveau van de activiteiten.
- Het thema van de gendermix komt aan bod in de workshops over burgerschap (“ça s’débat”).
- Er wordt voortgebouwd op goede praktijken op het gebied van gendergelijkheid.

DOELSTELLING 3: BRAVVO VZW VECHT TEGEN GEWELD TEGEN MEISJES EN VROUWEN IN DE OPENBARE RUIMTE.

ACTIE 1. Mobilisatie van de gemeenschapswachters (GW(N))⁸⁵ van de vzw Bravvo om de strijd aan te binden met het probleem van intimidatie op straat.

Voortgang:

- In het kader van de overeenkomst tussen de Stad Brussel en de vzw Touche pas à ma Pote (TPAMP) werden in 2018-2019 bewustmakingsworkshops georganiseerd voor GW's en politieagenten. In samenwerking met actoren en een actrice van de Ligue Impro werden rollenspellen gebruikt om het debat over de grenzen van intimidatie te openen, de deelnemers bewust te maken van het fenomeen, hen te herinneren aan de geldende wetgeving en mogelijke acties voor te stellen. Een honderdtal GW(N)'s werd zo bewust gemaakt van het probleem.
- De GW(N)-zoning is gebaseerd op actieplannen, gericht op prioritaire locaties en zones. Het probleem van intimidatie op straat kan in deze gebieden aanwezig zijn, hoewel het als zodanig geen prioriteit is voor de actieplannen.

Het lijkt nuttig om de observaties over de fenomenen van intimidatie en seksisme in de openbare ruimte te ontwikkelen⁸⁶ om op lange termijn de problematische plaatsen beter te identificeren, de aangepaste antwoorden in de actieplannen te voorzien en de aanwezigheid van GW's aan te passen.

⁸⁵ Gemeenschapswachters en nachtgemeenschapswachters.

⁸⁶ Op basis van de resultaten van het onderzoek dat Plan International België in samenwerking met de Stad heeft uitgevoerd en de analyse van de klachten en hot spots van het wijkobservatorium van Bravvo.

Verbintenissen voor 2022:

- Na de eerste twee dagen gewijd aan interculturaliteit wordt een opleidingsdag voor de GW(N)'s georganiseerd, gewijd aan interculturele kwesties in verband met de genderproblematiek in de publieke ruimte (genderrelaties, seksisme, stereotiepe machtsverhoudingen).
- De GW(N)'s worden voortdurend bewust gemaakt en opgeleid rond de problemen van intimidatie op straat (tools ontwikkeld door de Stad/QR-code, herinnering aan de TPAMP-opleiding, enz.)
- De bevindingen worden door de GW(N)'s doorgegeven aan het buurtobservatorium om de doelgebieden te identificeren (QR-code, klachten, adviesraden, verkenningwandelingen...).
- De codering van waarschuwingen en klachten over dit onderwerp door de GW(N)'s wordt verbeterd. (nieuwe LIOS-coderingssoftware)
- In de GW-zonering zijn zwarte punten voor intimidatie op straat ingebouwd.
- Preventieve ondersteuning (preventie van daders / zorg voor slachtoffers) wordt aan de GW's ter beschikking gesteld.
- Er wordt nagedacht over de integratie van de problematiek van de intimidatie op straat in de actieplannen van de wijk (transversale inter-ISO-teamactieplannen), in samenhang met de aandachtspunten per wijk.

ACTIE 2. Straathoekwerkers en animatoren/trices van jeugdcentra opleiden op het gebied van intimidatie in de openbare ruimte.

Voortgang:

- Ook in het kader van de overeenkomst met de vzw TPAMP heeft de cel Gelijke Kansen in juli 2019 een improvisatieworkshop voor Brusselse tieners georganiseerd om het probleem van de intimidatie op straat aan te pakken. In samenwerking met de coördinatie van de jeugdcentra van de vzw Bravo konden een groep jongeren en twee animatoren van jeugdcentra deelnemen.

Verbintenissen voor 2022:

- Alle straathoekwerkers en animatoren/trices zijn opgeleid op het gebied van intimidatie in de openbare ruimte.

ACTIE 3. Alle betrokken actoren mobiliseren in het kader van het handvest voor het nachtleven om seksisme en ongewenst seksueel gedrag in de context van het nachtleven te bestrijden.

Voortgang:

- De uitgaansgelegenheden, die bijzonder talrijk zijn in het centrum van de Stad, zijn ontmoetingsplaatsen waar bezoekers vrij zijn om in alle veiligheid contacten te leggen.

Hiertoe werd in 2019 in de wijk Sint-Jacob een eerste charter van het nachtleven afgesloten met het gemeentebestuur, de vzw Bravvo, de politie, vertegenwoordigers van de etablissementen en de inwoners. Het omvat een reeks maatregelen om risico's te verminderen, overlast te voorkomen en discriminatie (inclusief seksisme) te bestrijden.

Verbintenissen voor 2022:

- Het personeel van de cafés is bewust gemaakt en opgeleid rond het belang van de rol van de getuige in gevallen van ongewenst seksueel gedrag en seksisme.
- Er is een procedure ontwikkeld om de zaak door te geven aan de politie en eventueel aan het IGVM, met instemming van het slachtoffer.
- Preventieve displaymedia worden gecreëerd om het publiek te informeren over de getroffen maatregelen.
- Safe Spaces worden ontwikkeld binnen de cafés als toevluchtsoord voor

ACTIE 4. De daders bewust maken en de positieve toe-eigening van de openbare ruimte door vrouwen bevorderen om te strijden tegen agressief flirten en intimidatie op straat.

Voortgang:

- In het kader van de overeenkomst met de vzw TPAMP heeft de cel Gelijke Kansen in juli 2019 een improvisatieworkshop voor Brusselse tieners georganiseerd om het probleem van de intimidatie op straat aan te pakken. In samenwerking met de coördinatie van de jeugdcentra van de vzw Bravvo konden 20 jongeren deelnemen.

Verbindenissen voor 2022:

- In de openbare ruimte worden bewustmakingsactiviteiten voor ouders opgezet en gericht op het begeleiden van slachtoffers, met name op sociaal-culturele evenementen.
- Het thema van de strijd tegen het seksisme wordt behandeld in het kader van de workshops over burgerschap (workshops *ça s'débat*).

ACTIE 5. *De expertise versterken van de teams op het gebied van genderbewuste inrichting van de openbare ruimte.*

Voortgang:

- “Genderplanning” is de integratie van gender in de stedenbouw en de inrichting van de openbare ruimte, met name voor meer veiligheid. Daarbij wordt rekening gehouden met het huidige en het gewenste toekomstige gebruik (flexibiliteit, veiligheid, participatie, gevarieerde en lokale buurtdiensten, enz.).

Naast de gewestelijke “Gids voor de integratie van veiligheidsvoorzieningen in de openbare ruimte”, die dit onderwerp opnieuw op de agenda zet, heeft de vzw Bravvo reeds een zekere expertise op het terrein ontwikkeld door de creatie van een module om de technische preventieadviseurs bewust te maken.

Verbindenissen voor 2022:

- De vzw Bravvo blijft haar expertise in genderplanning ontwikkelen in samenwerking met het departement Stedenbouw door onder meer advies te geven in het kader van herinrichtingsprojecten en in het bijzonder in het kader van de wijkcontracten.

DOELSTELLING 4: BRAVVO VZW VECHT TEGEN PARTNERGEWELD EN INTRAFAMILIAAL GEWELD.

ACTIE 1. De lokale, sociale en juridische bemiddelaars van de vzw Bravvo opleiden op het gebied van geweld tegen vrouwen.

Voortgang:

- Aangezien de Covid-periode wordt gekenmerkt door een toename van huiselijk geweld en de teams van GW(N)'s, animatoren en EDR in 2019 een bewustmakingsmodule over intimidatie hebben gevolgd, lijkt een opleiding over geweld de logische volgende stap om de opleiding van eerstelijnswerkers binnen de vzw Bravvo af te ronden.

Verbintenissen voor 2022:

- De eerstelijnswerkers worden opgeleid op het gebied van geweld tegen vrouwen (seksistisch geweld, intrafamiliaal geweld...) om dit te identificeren, te signaleren en eventueel in te grijpen.

STEDENBOUW

Het departement Stedenbouw heeft als algemene opdracht om toe te zien op de harmonieuze ontwikkeling van het grondgebied. Stedenbouw is verantwoordelijk voor de aanpak van de veiligheidsproblemen die zich voordoen op plaatsen die toegankelijk zijn voor het publiek in de hele stad Brussel. Speciale openbaarmakingsmaatregelen (openbaar onderzoek en/of overlegcommissie) worden om verschillende redenen georganiseerd, voorafgaand aan de afgifte van een stedenbouwkundige, verkavelings- of milieuvergunning indien de wet dit vereist en voorafgaand aan de goedkeuring van een stedenbouwkundig plan of stedenbouwkundige verordening.

Stedenbouw kan impliciet bijdragen aan het creëren of in stand houden van bepaalde genderstereotypen door het versterken van de genderrollen in het ontwerp van de stad. Stedelijke categorieën zoals dichtheid, gemengdheid of wegeaanleg hebben een impact op diensten, veiligheid en toegankelijkheid die niet gelijk is voor verschillende groepen gebruikers (Tummers, 2010)⁸⁷. Het is daarom belangrijk om stedenbouwkundige documenten - verslagen, statistieken, plannen, bestekken, enz. - te bestuderen met een genderaanpak om nuttige informatie te verkrijgen voor de bouw van een stad op maat van iedereen. Een openbare raadpleging die ervoor zorgt dat alle categorieën burgers vertegenwoordigd zijn, is ook een *conditio sine qua non* voor een egalitaire en inclusieve stadsinrichting.

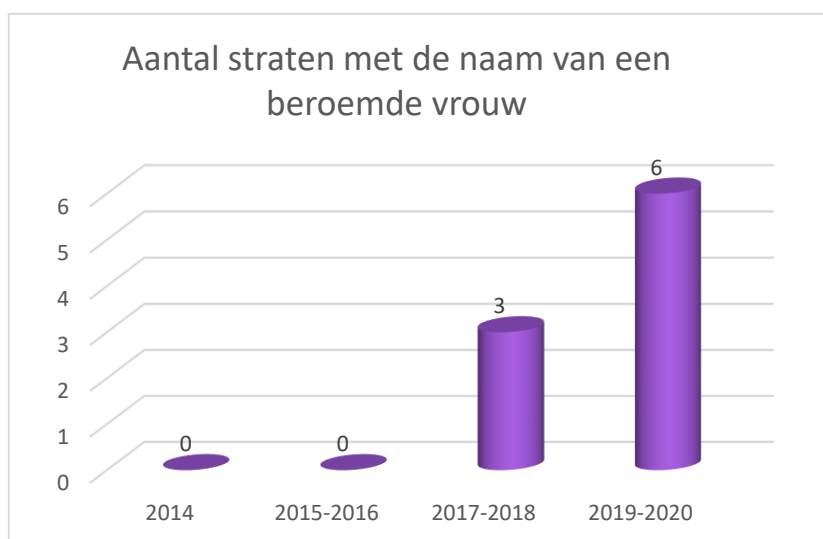
⁸⁷ TUMMERS Lidewij, 2010, "To the Heart of Planning: is the Hardware of Spatial Planning open to Feminist Alternatives?" in Ernst WALTRAUD (dir.), *Geschlecht und Innovation. Gender-Mainstreaming im Techno-Wissenschaftsbetrieb. Internationale Fraue- en Genderforschung in Nedersaksen, Teilband 4 Reihe Focus Gender Bd. 12*, Berlijn, Münster, Wenen, Zürich, Londen, LIT Verlag.

DOELSTELLING 1: DE STAD BRUSSEL VERSTERKT DE VERTEGENWOORDIGING VAN VROUWEN IN DE OPENBARE RUIMTE.

ACTIE 1. Het aantal pleinen, parken, stedelijke infrastructuren en straten die vernoemd zijn naar beroemde vrouwen, verhogen.

Voortgang:

- Het blijft moeilijk om bestaande plaatsen een andere naam te geven in de openbare ruimte. Bij het zoeken naar een naam voor een nieuwe plek voldoen de voorstellen van de burgers namelijk niet noodzakelijkerwijs aan het gestelde doel. Toch is de Stad Brussel er de laatste jaren in geslaagd om verschillende gelegenheden aan te grijpen om de straatnamen op haar grondgebied te vervrouwelijken.



✦ Naar aanleiding van de verbintenis van de Stad in het kader van het eerste actieplan voor de gelijkheid van vrouwen en mannen dat in 2014 is aangenomen, heeft de gemeenteraad in november 2016 een lijst met namen van beroemde vrouwen goedgekeurd⁸⁸.


- In 2018 was de inhuldiging van het *Jo Coxplein* de eerste concrete uiting van deze verbintenis. Datzelfde jaar besloot de gemeenteraad twee straten in de nieuwe wijk Tivoli te vernoemen naar *Yvonne Nèvejean* en *Andrée de Jongh*. Deze twee straten werden eind 2019 officieel ingehuldigd.

⁸⁸ https://www.brussel.be/sites/default/files/bxl/20161117_Beroemde_Vrouwen.pdf

- In 2019 reageerde de Stad Brussel met veel enthousiasme op de oproep van radio- en televisiepresentatrice Sofie Lemaire.

In een tv-programma dat gepland is voor maart 2020, daagde ze verschillende Vlaamse steden uit om de zichtbaarheid van vrouwen in hun openbare ruimte te vergroten⁸⁹. Ze ging uit van een eenvoudige vaststelling: in alle Vlaamse steden was slechts 15 % van de straten met de naam van een beroemd persoon vernoemd naar vrouwen, tegenover 85 % naar mannen.

De Stad riep de burgers vervolgens op om hun suggesties voor namen in te sturen om deel te nemen aan een grotere vervrouwelijking van de openbare ruimte. Zo werd besloten om vier straten te reserveren voor *Eliane Vogel-Polsky*, *Isala van Diest*, *Chantal Akerman* en *Anna Boch*; een brug voor *Suzanne Daniel* en een dreef voor *Willy de Bruyn*, geboren als Elvira de Bruyn.

 Naast de straten die naar vrouwen worden vernoemd, is door de gemeenteraad ook overeengekomen dat twee straten in de Stad symbolisch “Emancipatiestraat” en “Gelijke Kansenstraat” worden genoemd ter ondersteuning van de feministische zaak.

Verbindenis voor 2022:

- Het aantal straten dat wordt vernoemd naar beroemde vrouwen neemt toe op het grondgebied van de Stad.

⁸⁹ Tv-uitzending gepresenteerd op de Vlaamse zender CANVAS

ACTIE 2. Het aantal muurschilderingen van vrouwelijke auteurs in de striproute van de Stad vergroten.

Voortgang:

- In 2017 werd een eerste muurschildering, geïnspireerd op het werk van een vrouw, geïntegreerd in de striproute van de Stad. De muurschildering, getiteld **“In My Area”**, stelt een originele tekening voor van de Schotse kunstenares Lucy McKenzie.



- In 2018 werd de muurschildering **“Hageltoren”** gecreëerd, bedacht door 9 auteurs en Carine de Brabanter, een Franstalige Belgische striptekenaar, voornamelijk bekend van de stripreeks Vlooiënbaal.

In datzelfde jaar werd de muurschildering **“De grote wolf die het schaap draagt”** van de tekenares Dominique Goblet toegevoegd aan de route, in de wijk Alhambra.



- In 2020 is een muurschildering geïnspireerd op het project Krokodillen op basis van een tekening van Thomas Mathieu en Juliette Boutant⁹⁰ opgenomen in de striproute van de Stad. Dit project bestaat uit het illustreren van verhalen over intimidatie en alledaags seksisme met als doel deze fenomenen van genderdiscriminatie te bestrijden.



- In september 2020 werd ook een muurschildering gemaakt door de kunstenaar Anthea Missy in samenwerking met de vzw Zij-Kant om de vrouw op de fiets af te beelden.

⁹⁰ <https://projetcrocodiles.tumblr.com/>

- In 2020 werd slechts 6 % van de muurschilderingen (mee) gecreëerd door vrouwen;



Verbintenissen voor 2022:

- Het aantal door vrouwen (mede)gecreëerde muurschilderingen in de Striproute van de Stad neemt toe¹.

DOELSTELLING 2: DE STAD BRUSSEL ZORGT VOOR DE VERTEGENWOORDIGING VAN VROUWEN IN DE PROCESSEN VAN BURGERPARTICIPATIE IN PROJECTEN VOOR DE HERINRICHTING VAN DE OPENBARE RUIMTE.

ACTIE 1. Effectrapportages maken op het gebied van de gelijkheid van vrouwen en mannen in het kader van (her)inrichtingsprojecten voor de openbare ruimte.

Voortgang:

- In 2018 werden in samenwerking met de vzw GARANCE tien verkennende wandelingen georganiseerd in het kader van het Duurzame Wijkcontract “De Marollen”.
Deze verkennende wandelingen bestaan uit het maken van een diagnose op het terrein met groepen vrouwen van verschillende leeftijdsgroepen, origine, ... in een specifieke wijk, en het aanduiden van de elementen van de ruimtelijke inrichting die aan de basis liggen van een gevoel van onveiligheid. Na de verschillende wandelingen kon de vzw Garance voorstellen uitwerken om de inrichting te verbeteren, die in de vorm van een verslag aan het stadsbestuur werden voorgelegd.
- Een tweede opdracht werd afgesloten met Garance vzw van oktober 2019 tot juni 2020 om de observaties die tijdens de verkennende wandelingen werden verzameld, verder onder de aandacht te brengen en op te volgen.

De missie van de vzw is om:

- vrouwen in de wijk te mobiliseren om hun betrokkenheid bij het revitaliseringsproject te versterken gedurende de hele ontwikkelingsfase van het project;
- de teams van het stadsbestuur op te leiden om een genderanalyse in hun werk te ontwikkelen, die op lange termijn kan worden omgezet in andere wijkcontracten;
- de lokale actoren bewust te maken van het genderprobleem bij revitaliseringsprojecten en meer in het bijzonder bij projecten voor burgerparticipatie;
- de communicatie-instrumenten (projectoproepen, bestekken, enz.) en analyse-instrumenten (evaluatieroosters voor juryprojecten, restauratiestudies, enz.) te herwerken

Het adviestraject resulteerde in een methodologische gids met algemene aanbevelingen en een reeks instrumenten voor stedenbouwkundige teams en meer specifiek voor stadsvernieuwingsprojecten.

- Het Gemeentelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO) dat begin 2020 is opgesteld, is geïnspireerd op de resultaten van een online enquête die van 14 oktober tot 30 november 2019 is georganiseerd.

De feedback van de 1.634 deelnemers hielp om de diagnose per wijk te stellen en een volgorde van prioriteiten toe te kennen aan de in het GPDO voorgestelde ambities. Hoewel de analyse van de resultaten van de enquête de antwoorden van de deelnemers in eerste instantie niet naar geslacht heeft uitgesplitst, kon de oefening gedeeltelijk worden uitgevoerd in een tweede fase, op verzoek van de cel Gelijke Kansen. Hoewel de genderanalyse het deze keer mogelijk maakte om enkele bijna onbeduidende verschillen in de waardering van de stedelijke inrichting tussen de deelnemers aan de enquête vast te stellen, maakte de oefening het mogelijk om de teams bewust te maken van deze complementaire aanpak. Zo kon zonder al te veel extra inspanningen een diagnose worden gesteld die tot doel heeft een kader vast te stellen en indicatoren te definiëren voor de evaluatie van een ontwikkelingsplan voor het grondgebied dat betrekking heeft op een zeer diverse bevolking en dus belang heeft bij een zo groot mogelijke inclusie.

Verbintenissen voor 2022:

- Elke analyse van de gegevens die worden verzameld tijdens de diagnose (bv. openbare onderzoeken) in het kader van stedelijke herinrichtingsprojecten omvat een uitsplitsing naar geslacht om het effect te meten van het geslacht op de waardering en de behoeften van de deelnemers op het gebied van inrichting.
- De aanbevelingen in de gids voor genderanalyse die de vzw Garance voor de Stad heeft opgesteld, worden systematisch toegepast in herinrichtingsprojecten zoals wijkcontracten.

ACTIE 2. *De teams van het departement Stedenbouw opleiden om een genderbenadering te ontwikkelen voor (her)inrichtingsprojecten voor de openbare ruimte.*

Voortgang:

- Hoewel er sinds de uitvoering van het actieplan voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (2014-2018) geen ambtenaar van de diensten voor stedenbouw is opgeleid in de integratie van genderanalyse in projecten voor de inrichtingsprojecten van de openbare ruimte, hebben zich in 2020 verschillende mogelijkheden voorgedaan:
 - ✓ Vier medewerkers van de cel Planning en Ontwikkeling (departement Stedenbouw) hebben deelgenomen aan een halve dag durende opleiding, aangeboden door de GOB, over de integratie van de genderproblematiek in de inrichting van openluchtrecreatiegebieden voor jongeren en kinderen. Deze opleiding had tot doel om theoretische aspecten te combineren (met name door een analyse van de manier waarop gender kan worden geïntegreerd in het *vademecum* van het “speelnetwerk” van de BIM) met meer praktische onderdelen waarbij de deelnemers in de praktijk moeten nadenken over de implicaties van gender in het ontwerp van de vrijetijdsruimtes.
 - ✓ In het kader van het adviestraject van de vzw Garance (zie actie 1) werd een opleiding over gender in de inrichting van de openbare ruimtes en meer bepaald over de implementatie van de gids en de instrumenten die de vzw in het kader van haar samenwerking met de Stad heeft ontwikkeld, georganiseerd voor 6 medewerkers van het departement Stedenbouw en 3 medewerkers van de cel Gelijke Kansen.

Verbintenissen voor 2022:

- Elk jaar worden er interne of externe opleidingen over de integratie van genderanalyse in stedelijke inrichtingsprojecten georganiseerd voor een of meer medewerkers van het departement Stedenbouw.
- De gids "Intégration du genre dans le dispositif des contrats de quartier" ("Integratie van gender in het opzetten van wijkcontracten") die de vzw Garance in het kader van haar advieswerkzaamheden heeft ontwikkeld, wordt verspreid binnen de teams die belast zijn met de wijkcontracten en wordt regelmatig (opnieuw) gepresenteerd door de cel Gelijke Kansen.

DOELSTELLING 3: DE STAD BRUSSEL VERSTERKT HET VEILIGHEIDSGEVOEL VAN VROUWEN DOOR DE INRICHTINGEN IN DE OPENBARE RUIMTE AAN TE PASSEN AAN HUN BEHOEFTE.

ACTIE 1. Aanbevelingen over het veiligheidsgevoel van vrouwen opnemen in het plan voor de verbetering van de straatverlichting van de Stad.

Voortgang:

- Sibelga, dat de elektriciteitsdistributienetwerken van de 19 gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beheert, heeft zijn studies altijd opgemaakt volgens de aanbevelingen van de geldende fotometrische normen. In 2003 zijn deze normen sterk geëvolueerd, waarbij voor het eerst verticale halfcilindrische verlichting werd geïntroduceerd, een indicator die verband houdt met de herkenning van gezichten op afstand, wat een belangrijke factor is in het veiligheidsgevoel: hoe meer de intentie van de voorbijganger die van de andere kant komt, vanop afstand waarneembaar is, hoe meer mensen de mogelijkheid voelen om te reageren en desnoods te schuilen.

Op het terrein zijn de hoogtes van de installaties sterk gereduceerd, waardoor de verlichting op gezichtsniveau voor voorbijgangers wordt gemaximaliseerd in plaats van een "lichtdouche" van bovenaf, die elke waarneming verhindert.

De verlichting is ook bilateraal geworden, waardoor een betere symmetrie van de niveaus op de 2 trottoirs gewaarborgd is.

In 2012 heeft Sibelga vergelijkende tests gedaan in de Voltawijk in Elsene. Deze hebben aangetoond dat wit licht gemiddeld 30 % meer veiligheidsgevoel oplevert dan geel licht, voor een gelijkwaardig niveau. Het witte licht zorgt ook voor een beter perifeer zicht voor voetgangers. Het verbetert ook de kleurherkenning, wat vooral waardevol is in een parkeeromgeving (snellere

identificatie van het eigen voertuig en de mogelijkheid om het sneller te bereiken). Naast de voorschriften van de verlichtingsplannen hebben deze laatste twee elementen Sibelga ertoe gebracht de overgang naar wit licht in het hele gebied te systematiseren. De operatie zal in 2021 worden afgerond. De Stad Brussel is als eerste begonnen met de overgang.

De laatste jaren heeft Sibelga ook een systematische controle gevoerd van de niveaus die tijdens de fotometrische studies op de voetpaden worden verkregen.

- Investeren in de vernieuwing en het onderhoud van het verlichtingsnetwerk is uiteraard ook belangrijk om de frequentie, de impact en de duur van de storingen tot een minimum te beperken. Sibelga heeft de afgelopen 10 jaar gemiddeld 1,5 miljoen euro per jaar geïnvesteerd in de vernieuwing van de installaties op het grondgebied van de Stad.

Met de uitvoering van beheer op afstand (verlichtingsbeheer op afstand) hopen we proactiever en relevanter te zijn bij het oplossen van problemen en zo de beschikbaarheid van onze installaties te verbeteren.

Verbindenissen voor 2022:

- De operatie om over te schakelen op wit licht in de openbare ruimte is nu voltooid voor het hele grondgebied van de Stad Brussel.
- Aangezien de internationale normen momenteel worden herzien om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van voetgangers verder te integreren, worden ze systematisch geïntegreerd in het verlichtingsplan van en toegepast op het grondgebied van de Stad.

HET OPENBARE CENTRUM VOOR MAATSCHAPPELIJK WELZIJN

Omdat elke persoon recht heeft op maatschappelijke bijstand, die tot doel heeft iedereen in staat te stellen een leven te leiden dat in overeenstemming is met de menselijke waardigheid, heeft het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) als opdracht ervoor te zorgen dat individuen en gezinnen de bijstand krijgen die de gemeenschap hen verschuldigd is. Deze hulp kan materieel, sociaal, medisch, medisch-sociaal of psychologisch zijn.

Om zijn maatschappelijke welzijnsopdracht uit te voeren, beschikt het OCMW van de Stad Brussel over 11 lokale maatschappelijke kantoren. Het is in deze kantoren dat maatschappelijk werkers en assistenten:

- alle relevante informatie aanbieden;
- de nodige stappen ondernemen om de rechten van personen na te gaan en te laten gelden;
- begeleiding bieden en concrete bijstand verlenen in de meest geschikte vorm (zoals: toekenning van materiële steun, een leefloon of gelijkwaardige sociale bijstand, financiële voorschotten - op werkloosheidsuitkeringen, ziekenfondsvergoedingen, pensioen, alimentatie, invaliditeitsuitkering, RIZIV, enz.)

De prioritaire opdracht van de dienst Huisvesting van het OCMW is het bevorderen van de toegang tot fatsoenlijke, aangepaste woningen en betaalbare huurprijzen voor degenen die hulp zoeken. De dienst beheert ook 42 transit huizen die tijdelijk onderdak bieden aan mensen met acute huisvestingsproblemen.

Tewerkstelling en opleiding behoren ook tot de bekommernissen van het OCMW van de Stad Brussel. Het heeft diensten en partnerschappen ontwikkeld met verschillende vzw's om passende opleidingsoplossingen te bieden voor de verschillende situaties waarin veel OCMW-begunstigden zich bevinden. Elk jaar worden meer dan 3.250 mensen begeleid door integratiemedewerkers om hen te helpen bij het vinden van een baan op de reguliere arbeidsmarkt.

Het OCMW heeft meer vrouwen in dienst, vooral vanwege het grote aantal medisch-sociale functies. Op dit moment is het geen prioriteit om meer mannen aan te werven.

DOELSTELLING 1: HET OCMW VAN BRUSSEL ONTWIKKELT EEN GENDERGEVOELIGE ORGANISATIECULTUUR.

ACTIE 1. Een diversiteitsplan ontwikkelen ter bestrijding van onder andere genderdiscriminatie binnen de diensten van het OCMW.

Voortgang:

- Momenteel beschikt het OCMW nog niet over een diversiteitsplan, maar het wil toch de procedures formaliseren en de HR-beslissingen en -processen (aanwerving, promotie, opleiding, ...) systematischer opvolgen om onder meer de ongelijkheden tussen mannen en vrouwen in de diensten van het OCMW te bestrijden.
- In november 2019 werd een “Diversiteam” opgericht dankzij de steun van Bruxeo in het kader van het project So-Diversity⁹¹. Het doel van het Diversiteam is:
 - In de eerste plaats het personeel van het OCMW bewustmaken alvorens de acties van het OCMW bij de begunstigden uit te breiden.
 - Maatregelen nemen om discriminatie in de praktijk te bestrijden.
 - Diversiteit binnen het OCMW stimuleren.

Bruxeo biedt een reeks collectieve en individuele diversiteitsopleidingen aan die vooral gericht zijn op de verantwoordelijken (directeurs, HR) van de begeleide bedrijven. Dit verhoogt het bewustzijn op het niveau van de besluitvorming en is een eerste stap in het opbouwen van een organisatiecultuur die gevoelig is voor discriminatie.

De 3 voornaamste criteria waarop zij zich wil richten zijn: handicap, seksuele geaardheid en geslacht.

Verbintenissen voor 2022:

- Het Diversiteam ontwikkelt een vragenlijst om de gevoelens van het personeel over discriminatie op basis van geslacht, genderidentiteit, seksuele geaardheid en handicap te verzamelen om het diversiteitsplan van het OCMW te verrijken.

⁹¹ <https://sodiversity.bruxeo.be/>

ACTIE 2. Een genderbewuste begroting ontwikkelen.

Voortgang:

- Tot op heden zijn de OCMW-teams nog niet opgeleid in Gender Budgeting. Er is bereidheid om de komende jaren een genderbewuste begroting te ontwikkelen. Deze aanpak is des te relevanter in het licht van de wens om een diversiteitsbeleid te ontwikkelen, aangezien het mogelijk zal zijn om mogelijke genderongelijkheden vanuit begrotingsoogpunt te analyseren en op te volgen.

Verbintenissen voor 2022:

- Het team dat belast is met het financieel beheer en de diensthoofden van het OCMW zijn opgeleid in gender budgeting.

DOELSTELLING 2: HET OCMW STRIJDT TEGEN GEWELD TEGEN VROUWEN¹

ACTIE 1. Maatschappelijk assistenten (MA's) en maatschappelijk werkers (MW's) opleiden op het gebied van geweld tegen vrouwen.

Voortgang:

- Momenteel worden verschillende opleidingsmodules, verspreid over meerdere weken, gegeven aan MA's en MW's die nieuw zijn aangeworven bij het OCMW.
De opleiding is vooral gericht op interne procedures, wettelijke bepalingen, beroepsgeheim, enz. maar bereidt het personeel nog niet voor op kwesties van gendergerelateerd geweld. Er is in het verleden geen ad-hocopleiding op dit gebied geweest.

Verbintenissen voor 2022:

- Een module over de problematiek van geweld tegen vrouwen wordt geïntegreerd in de basisopleiding van nieuw aangeworven MA's en MW's bij het OCMW.
- In samenwerking met de verenigingssector wordt een ad-hocopleiding voor MA's en MW's bij het OCMW georganiseerd.

ACTIE 2. Bewustmakings- en communicatiemateriaal ontwikkelen over huiselijk geweld voor het personeel en de begunstigden van diensten voor maatschappelijk welzijn.

Voortgang:

- Het is de bedoeling dat de door het Diversiteam ontwikkelde vragenlijst, gericht op het verzamelen van de perceptie van discriminatie bij het personeel, vragen over geweld tegen vrouwen zal bevatten. Dit zou het mogelijk moeten maken om in de toekomst een bewustmakingscampagne over geweld tegen vrouwen te voeren.

Verbintenis voor 2022:

- Het communicatiemateriaal dat in de kantoren en netwerken van het OCMW voor het personeel en de begunstigden van de diensten voor maatschappelijk welzijn moet worden verspreid, wordt in samenwerking met de cel Gelijke Kansen en de plaatselijke verenigingen in verschillende talen ontwikkeld.

ACTIE 3. Huisvesting ter beschikking stellen voor vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld.

Voortgang:

- Het OCMW beschikt over een aantal transithuizen om op ad-hocbasis en voor een beperkte periode mensen in een sociale noodsituatie op te vangen, waaronder vrouwen die het slachtoffer zijn van huiselijk geweld.
- Zodra het CPVCF zijn administratieve zetel naar het grondgebied van de Stad Brussel verhuisde (2010), werd een samenwerking met het OCMW opgezet. Sindsdien worden jaarlijks tussen 5 en 10 vrouwen, slachtoffers van huiselijk geweld, opgevangen in transithuizen van het OCMW, totdat een meer permanente oplossing kan worden gevonden die is aangepast aan de gezinssamenstelling. De duur van het verblijf van deze vrouwen in transit is over het algemeen beperkt tot maximaal 6 maanden. Indien een transithuis geen optie is, zoekt het Anneessens-kantoor van het OCMW, die de samenwerking met het CPVCF coördineert, soms naar oplossingen in andere structuren van het OCMW via de huisvestingsdienst of in andere aangepaste opvangcentra.

Verbintenis voor 2022:

- Het OCMW reageert positief op 100 % van de verzoeken van het CPVCF om vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld in zijn transithuizen op te vangen.

DOELSTELLING 3: HET OCMW ONDERSTEUNT ALLEENSTAANDE MOEDERS.

ACTIE 1. *Aangepaste begeleiding bieden aan de begunstigen van de OCMW-diensten in een eenoudersituatie.*

Voortgang:

- Het OCMW Brussel kon genieten van een subsidie van de POD Maatschappelijke Integratie in het kader van het MIRIAM 2.0-project⁹².

Dit project heeft tot doel de empowerment te versterken van alleenstaande moeders die aankloppen bij het OCMW, hun sociaal isolement te doorbreken en de armoede te verminderen, met bijzondere aandacht voor hun socioprofessionele integratie.



- Van september 2018 tot november 2019 werden 15 alleenstaande moeders⁹³ in Laken begeleid door een casemanager die specifiek werd aangeworven om een intensieve collectieve en individuele begeleiding met een holistisch en genderbewust perspectief te bieden. De begunstigen van deze eerste fase waren 19 tot 40 jaar oud, van diverse afkomst en met gemiddeld 2,5 kinderen ten laste.
- Gedurende het hele traject werden workshops georganiseerd in samenwerking met verschillende interne actoren (directies van de departementen Werkgelegenheid, Huisvesting,...) en externe actoren zoals het Centre de Prévention des Violences Conjugales et Familiales,


⁹² De naam van dit Brusselse project is een Engels acroniem dat betekent: “Hervorming van het minimuminkomen - innovatie en empowerment van vrouwen.” Dit project, dat in 2015 van start ging, is het resultaat van een samenwerking tussen de Vrouwenraad, de POD Maatschappelijke Integratie, de Karel de Grote-Hogeschool en een aantal OCMW's. MIRIAM wil betere ondersteuning bieden aan alleenstaande vrouwen die hun kinderen alleen opvoeden met weinig of geen steun, vaak in een precaire situatie. Het project biedt intensieve coaching, zowel op individueel als op collectief niveau.

<https://www.mi-is.be/nl/miriam>

⁹³ Deze vrouwen werden geselecteerd uit 29 aanvragen, onder meer op basis van de volgende voorwaarden: een alleenstaande moeder zijn, een integratie-inkomen of een equivalent daarvan ontvangen, ten minste één kind ten laste jonger dan 6 jaar hebben, kunnen communiceren in een van de nationale talen, zich in een situatie van aanhoudende armoede bevinden en vrijwillig aan het project willen deelnemen.

centra voor gezinsplanning, Vie Féminine, de vzw Darna en de vzw Bruzelle.

- Dankzij de begeleiding konden 3 begunstigden worden aangeworven overeenkomstig artikel 60. Een van hen werd door het OCMW van Brussel aangeworven als ervaringsdeskundige begeleidster om de casemanager te helpen bij de volgende fase van het MIRIAM-project. 4 begunstigden hebben een taalopleiding of opfriscursus gevolgd, 1 andere heeft zich ingeschreven voor een kwalificerend opleidingsprogramma en 2 moeders hebben zich ingeschreven voor een arbeidsbemiddelingsprogramma.

 Gezien de positieve resultaten van het MIRIAM-project heeft het OCMW Brussel besloten om met eigen middelen de ervaring met een nieuwe groep van 20 vrouwen in de Marollenwijk te herhalen.

Verbintenis voor 2022:

- Het MIRIAM-project wordt bestendig en ondersteunt ten minste 20 vrouwen in een eenoudersituatie per jaar.

BAPA BXL vzw is een onthaalbureau voor nieuwkomers⁹⁴ erkend door het College van de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF) ⁹⁵ dat sinds 2016 het onthaalprogramma voor nieuwkomers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ⁹⁶ uitvoert. Via dit onthaalbureau voor nieuwkomers creëert de Stad Brussel een kader dat op collectief en individueel niveau wordt georganiseerd om ervoor te zorgen dat de integratie van nieuwe bevolkingsgroepen in de beste omstandigheden en met respect voor ieders rechten en plichten plaatsvindt. BAPA BXL stelt dus alles in het werk om nieuwkomers individueel te begeleiden zodat ze hun leven zelfstandig kunnen leiden. Dit om om hun sociale, economische en culturele participatie te verhogen, om open te bloeien, maar ook om hen bewust te maken van de uitdagingen die verband houden met hun integratie in België.

Het publiek dat door de dienst wordt begeleid, bestaat voor 58 % uit vrouwen en 42 % uit mannen, van alle leeftijden⁹⁷ en komt voornamelijk uit India, de Maghreb, Syrië, Irak, Latijns-Amerika en Afrika ten zuiden van de Sahara.

Het onthaalprogramma bestaat uit twee delen, het *“primaire deel”* omvat een gezellig onthaal, waarbij er geluisterd wordt naar de nieuwkomer, in de taal van de begunstigde, een taalkundige en sociale evaluatie om zijn prestaties en sociaaleconomische behoeften (huisvesting, bestaansmiddelen, gezondheid, tewerkstelling, ...) te bepalen, een evaluatie van zijn kennis van de Franse taal en een 10 uur durende informatiemodule over rechten en plichten. Het *“secundaire deel”* biedt individuele, duurzame sociale begeleiding, aangepast aan de behoeften van de nieuwkomers, oriëntering naar aangepaste hulp- en ondersteuningsdiensten (werkgelegenheid, opleiding, ...), gratis cursussen Frans (alfabetisering, Frans als vreemde taal) en burgerschapsopleidingen ⁹⁸ met verschillende thema's (werkgelegenheid, institutioneel België, rechten, plichten, huisvesting, ...). Het thema gender wordt transversaal behandeld. Aan het einde van het traject ontvangt de begunstigde een certificaat van het volgen van het traject, wat wordt erkend voor de aanvraag van de Belgische nationaliteit.

⁹⁴ Onder een nieuwkomer wordt verstaan een persoon ouder dan 18 jaar, ingeschreven in het vreemdelingenregister van een gemeente van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die meer dan 3 maanden en minder dan 3 jaar legaal in België verblijft.

⁹⁵ Besluit van 21 december 2016 van het College van de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF)

⁹⁶ Decreet van 18 juli 2013 van het College van de COCOF betreffende het onthaalprogramma voor nieuwkomers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (hierna het “COCOF-decreet” genoemd) en zijn uitvoeringsbesluit 2014/562 van het College van de COCOF van 24/04/2014.

⁹⁷ Activiteitenverslag BAPA BXL 2019, met een hogere concentratie in de leeftijdsgroep 18-25 jaar en 30-45 jaar.

⁹⁸ Gegeven in het Frans, Engels, Arabisch en Spaans

Voor buitenlanders die recentelijk in België zijn aangekomen en die hun land, hun cultuur en soms ook hun familie, al dan niet vrijwillig, verlaten, brengt dit verschillende trauma's met zich mee. Ze staan ook voor een grote uitdaging: het leren van een nieuwe taal, een nieuwe cultuur, een nieuw netwerk,... om een nieuw leven op te bouwen. Gedurende dit proces worden nieuwkomers geconfronteerd met veel vooroordelen en moeilijkheden. Voor vrouwelijke nieuwkomers is de discriminatie tweeledig, of zelfs driedig: het feit dat ze een vrouw zijn, van buitenlandse afkomst, en de taal niet kennen, maakt het inclusieproces complexer. Deze meervoudige discriminatie heeft een directe invloed op het vermogen van vrouwen om hun rechten uit te oefenen, hun veiligheid te waarborgen en hun plaats in een samenleving die hoofdzakelijk patriarchaal blijft, veilig te stellen.

DOELSTELLING 1: DE STAD BRUSSEL BESTEEDT BIJZONDERE AANDACHT AAN DE OPVANG VAN NIEUWKOMERS OP HAAR GRONDGEBIED.

ACTIE 1: De sociale begeleiders van de vzw BAPA BXL opleiden inzake geweld tegen vrouwen.

Voortgang:

- In 2017 kwamen alle medewerkers van BAPA BXL samen met het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen voor een presentatie van hun activiteiten en informatie over het wettelijk kader voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.
- In 2018 werden alle sociale begeleiders door de vzw's Intact en GAMS gesensibiliseerd rond het fenomeen van vrouwelijke genitale verminkingen.
- In 2018 werd een opleiding van de maatschappelijk werkers van BAPA BXL verzorgd door de vzw Voix des femmes: “*Intersection migration & genre - violences dans un contexte de migration*”, met aandacht voor het Verdrag van Istanbul, de soorten geweld tegen vrouwen en gelijke rechten.
- In 2019 werd er bij BAPA BXL een multidisciplinaire opleiding georganiseerd door GAMS voor professionals om de zorg voor migrantenvrouwen die te maken hebben met gendergeweld in België te verbeteren.

Verbintenis voor 2022:

- Elke begeleider volgt opleidingen over geweld tegen vrouwen.

ACTIE 2: Bestrijding van de vrouwenhandel bij nieuwkomers

Voortgang:

- Tot op heden melden sommige begeleiders dat ze met het probleem worden geconfronteerd, maar dat ze niet zijn opgeleid om op de best mogelijke manier te reageren en zich te richten op nieuwkomers in de prostitutie.

Verbintenis voor 2022:

- Elke begeleider is opgeleid op het gebied van de sekshandel bij vrouwelijke nieuwkomers.

ACTIE 3: Creëren van exclusieve activiteiten en ruimtes voor vrouwelijke nieuwkomers.

Voortgang:

- In 2018 heeft een groep vrouwelijke begunstigden van de diensten van BAPA BXL in het kader van een exclusief voor hen bestemde workshop een traject voor een audiowandeling “*Pas à pas: elles filent*” door de straten van Brussel ontwikkeld. Het doel is om de moeilijkheden te bespreken die veel migrantenvrouwen ondervinden bij hun aankomst in België door een gebrek aan informatie en een gebrek aan kennis van de ondersteunende structuren⁹⁹
- Om vrouwen in staat te stellen een taal-, beroeps- en andere opleiding te volgen, is een samenwerking met de kinderopvangdiensten van Actiris opgezet, die momenteel wordt voortgezet.

Verbindenissen voor 2022:

- Praatgroepen, georganiseerd in verschillende talen, worden opgezet om intieme ruimtes te creëren waar thema's waarmee vrouwelijke nieuwkomers worden geconfronteerd, in vertrouwen kunnen worden besproken en waar thema's als vrouwenrechten, gendergerelateerd geweld, enz. aan bod komen.
- De samenwerking met Actiris wordt versterkt voor de kinderopvang.

⁹⁹ Zie de samenwerking met de Internationale Solidariteit in het kader van de Veertiendaagse van de Internationale Solidariteit en gepresenteerd tijdens het festival *Bewogen* in 2019.

DE BUURTHUIZEN

De opdracht van de 16 Buurthuizen (BH) van de Stad Brussel bestaat erin te strijden tegen het isolement van iedereen die wil deelnemen aan het sociale en culturele leven van de wijk. Ze helpen ook de sociale cohesie in de wijk te bevorderen en te versterken door de bewoners een multifunctionele, lokale opvang te bieden. Dit biedt iedereen de mogelijkheid tot uitwisseling en het scheppen van banden rond activiteiten, workshops, bezoeken of projecten met een sociaal karakter.

De voornaamste werkdomeinen zijn:

- individueel sociaal werk: eerstelijns algemene sociale diensten en beheer van de dossiers “taxi- en tv-cheques”
- permanente opleiding: huiswerkklas, multimediacursussen maar ook doordachte consumptie, budgetbeheer, themadiscussies,...
- alfabetisering en Frans als vreemde taal
- collectieve en gemeenschapsacties: sociaal-culturele en vrijetijdsactiviteiten tegen een symbolische prijs en activiteiten die gericht zijn op de samenhang tussen ouders/kinderen in het gezin, intergenerationale en interculturele samenhang

De Buurthuizen willen een ruimte zijn die openstaat voor iedereen, met speciale aandacht voor vrouwen: veel acties gericht op deze doelgroep worden daar het hele jaar door georganiseerd. Ter gelegenheid van 8 maart nemen verschillende Buurthuizen al jarenlang deel aan de Week van de Vrouwenrechten die door de Stad wordt georganiseerd.

Het humanresources-beheer binnen de Buurthuizen is onafhankelijk van dat van de Stad. Begin 2020 waren daar 48 vrouwen en 25 mannen¹⁰⁰ actief, maar in de loop van het jaar zal het team een aanzienlijke groei doormaken, aangezien de organisatie het beheer van de seniorenkantoren van de Stad zal overnemen.

¹⁰⁰ Gegevens eind juni 2020.

DOELSTELLING 1: HET HR-BELEID VAN DE BUURTHUIZEN BEVORDERT DE GELIJKHEID TUSSEN VROUWEN EN MANNEN.

ACTIE 1. Een diversiteitsplan ontwikkelen binnen het bestuur van de buurthuizen met onder andere een gendergelijkheidscomponent.

Voortgang:

- Het is nooit nodig geweest om een alomvattend HR-beleid of diversiteitsplan te ontwikkelen om te zorgen voor gendergelijkheid onder het personeel. Het team van de BH was tot nu toe inderdaad relatief klein en daarom gemakkelijk per situatie te beheren.

Met het oog op de groei van de teams wil de directie nu de procedures formaliseren en de beslissingen en processen op het vlak van personeelsbeheer (aanwerving, promotie, enz.) systematischer opvolgen.

Verbintenis voor 2022:

- Er loopt een project om een diversiteitsplan te ontwikkelen binnen de Buurthuizen om de diversiteit, en meer bepaald de gendergelijkheid, binnen de teams te evalueren en op te volgen.

ACTIE 2. Streven naar genderpariteit in managementfuncties binnen de organisatie.

Voortgang:

- Sinds de verkiezingen van 2018 heeft een vrouw de leiding van het OCMW in Brussel overgenomen. In 2020 zijn 3 van de 4 coördinatoren mannen.

Verbintenis voor 2022:

- Acties om OCMW-werkneemsters te stimuleren om door te stromen naar managementfuncties en om externe vrouwen te motiveren om te solliciteren voor kaderfuncties die de komende jaren vacant zouden worden, worden ontwikkeld.

ACTIE 3. De teams bewustmaken en opleiden om te strijden tegen seksistische intimidatie op de werkplek

Voortgang:

- Het personeel van de BH profiteert van de gemeenschappelijke interne dienst voor preventie en bescherming op het werk (GIDPBW) binnen het stadsbestuur.

Slachtoffers of getuigen van seksistische intimidatie op de werkplek, in de Buurthuizen, hebben dus een plek waar ze terecht kunnen en worden hierover geïnformeerd.

Er werd een informatiesessie georganiseerd om mensen te informeren over de cel Psychosociale Risico's en de mogelijkheden om een beroep te doen op de cel in geval van conflicten, intimidatie en andere problemen in verband met het psychosociaal welzijn.

Verbintenis voor 2022:

- Er wordt een workshop of bewustmakingscampagne voor het personeel van de Buurthuizen ontwikkeld om seksistische intimidatie op de werkplek tegen te gaan.

ACTIE 4. Animatoren en maatschappelijk assistenten opleiden in het doorprikken van genderstereotypen door adequate instrumenten te bieden om de activiteiten voor de doelgroepen van de Buurthuizen te animeren.

Voortgang:

- Tot op heden is in dit kader geen enkel initiatief genomen.

Verbintenis voor 2022:

- In samenwerking met een of meer lokale verenigingen met expertise op het gebied van genderstereotypen wordt een opleiding over het doorprikken van genderstereotypen georganiseerd voor de animatoren en maatschappelijk assistenten van de Buurthuizen.

DOELSTELLING 2: ER WORDT EEN GENDERBEWUST BUDGET ONTWIKKELD BINNEN DE BUURTHUIZEN.

ACTIE 1. Het team dat belast is met het financiële beheer van de Buurthuizen, opleiden in gender budgeting.

Voortgang:

- Tot op heden beschikt het team dat belast is met het financieel beheer binnen de Buurthuizen niet over de nodige kennis om een genderbewust budget te ontwikkelen.

Verbintenis voor 2022:

- Ten minste één lid van het team dat verantwoordelijk is voor het financiële beheer van de Buurthuizen is opgeleid in het concept van gender budgeting.

DOELSTELLING 3: DE BEGUNSTIGDEN VAN DE DIENSTEN DIE IN DE BUURTHUIZEN WORDEN AANGEBODEN, WORDEN GESENSIBILISEERD ROND GENDERSTEREOTYPEN EN -ONGELIJKHEDEN.

ACTIE 1. Bewustmakingsactiviteiten over genderstereotypen en -ongelijkheden organiseren voor de verschillende doelgroepen in de Buurthuizen.

Voortgang:

- Afhankelijk van het publiek behandelt het merendeel van de Buurthuizen van de Stad regelmatig onderwerpen die verband houden met genderongelijkheid en vrouwenrechten. Zo dienen verschillende Buurthuizen al jaren projecten in bij de cel GK in het kader van de projectoproep voor de Week van de Vrouwenrechten.

De voorgestelde activiteiten zijn vaak gericht op het welzijn van vrouwen (schoonheidswerkshops enz.) EN gaan gepaard met workshops voor uitwisseling en discussie (rondetafels, filmdebatten, ...). Deze worden omkaderd door externe sprekers die deskundigen zijn op dit gebied.

- Het Buurthuis Anneessens is bijzonder actief op het gebied van de gelijkheid van vrouwen en mannen. De coördinatrice van dit Buurthuis is ook onze referentiepersoon voor de andere Buurthuizen.

In 2020 is, nog steeds in het kader van de WVR, een nauwgezette follow-up voorgesteld door de cel GK om rond 8 maart activiteiten te ontwikkelen in het kader van het vlaggenschipthema van de WVR editie 2020: de bondgenoten van de feministische strijd.

Er is een speciale inspanning gedaan om mannen in sommige workshops te laten deelnemen aan alfabetiseringscursussen - een unieke kans om de strijd van de vrouwen met dit voor het bestuur zeer moeilijk te bereiken publiek aan te pakken.

Verbintenissen voor 2022:

- De Buurthuizen en de cel GK organiseren minstens één workshop voor vrouwen, in samenwerking met lokale verenigingen die expertise aanbieden over onderwerpen die verband houden met genderongelijkheid (gynaecologische mishandeling, objectivering van vrouwen in de media en intimidatie op straat)

ACTIE 2. Sport en cultuur voor vrouwen bevorderen door middel van sport- en culturele uitstapjes met vrouwen die de Buurthuizen bezoeken

Voortgang:

- De Buurthuizen organiseren twee zwembaduitstappen per week voor vrouwen en een sportsessie in het Zuidpaleis.

Verbintenissen voor 2022:

- Het aantal vrouwen dat deelneemt aan de verschillende zwembaduitstappen en sportsessies neemt in de loop der jaren toe.
- Het aantal en de aard van de door Buurthuizen georganiseerde sportactiviteiten voor vrouwen neemt in de loop der jaren toe.

POLITIE

De missie van alle lokale politiediensten is bij te dragen aan de veiligheid en de kwaliteit van het leven van de burgers. Zij beheert ook fenomenen en evenementen die verband houden met haar grondgebied.

Elke zone verzekert haar eigen basispolitieopdrachten in overeenstemming met het Nationaal Veiligheidsplan (NVP) met inachtneming van de lokale bijzonderheden van een grootstad.

De politie Brussel Hoofdstad Elsene¹⁰¹ zet zich in voor de kwaliteit van haar diensten en de voortdurende verbetering ervan. De vereisten voor de uitoefening van de functie van politieagent zijn: een kwaliteitsvolle, gepersonaliseerde en toegankelijke opvang; buurtwerk gericht op de gemeenschap(pen) in samenhang met het leven van de wijk; gepersonaliseerde bijstand aan slachtoffers waarbij luisteren en begeleiding de sleutelwoorden zijn; kwalitatief beheer van dringende en niet-dringende interventies; professioneel beheer van de ordehandhaving in de geest van het onderhandelde beheer van de openbare ruimte.

Bij de bestrijding van geweld tegen vrouwen, of het nu gaat om gendergerelateerd geweld op openbare plaatsen of om partnergeweld en intrafamiliaal geweld, is een onmisbare rol weggelegd voor de ordediensten. Het feit dat een overweldigende meerderheid van de vrouwen nooit een klacht heeft ingediend in gevallen van seksistische intimidatie op straat¹⁰² of dat veel vrouwen die het slachtoffer zijn van partnergeweld, geen beroep doen op de politie, is echter verontrustend.

Er zijn vele redenen waarom slachtoffers van seksistisch en seksueel geweld¹⁰³ besluiten om niet alleen geen klacht in te dienen tegen hun agressor, maar ook om volledig te zwijgen en niemand, inclusief familieleden, in vertrouwen te nemen. De redenen hiervoor zijn onder meer het gebrek aan kennis van het rechtssysteem, de manier waarop de autoriteiten er naar kijken en het gebrek aan zorg.

Veel vrouwen zijn slecht geïnformeerd over hun rechten en de middelen die ze kunnen inzetten om klacht in te dienen. Er is ook angst voor de politie (over het algemeen slecht opgeleid om specifiek deze slachtoffers op te vangen) en

¹⁰¹ De zone Brussel Hoofdstad Elsene omvat het grondgebied van de Stad Brussel, de vroegere gemeenten Laken, Neder-over-Heembeek, Haren en de gemeente Elsene.

¹⁰² JUMP, *Mon expérience du sexisme : Étude sur la perception des comportements sexistes en Europe*, november 2016.

¹⁰³ De algemene term “seksueel geweld” komt vaak overeen met wat de wet als “seksuele agressie” noemt, en de term “seksistisch geweld” komt vaak overeen met wat de wet “seksuele intimidatie” noemt.

slachtoffers kunnen bang zijn voor het oordeel van politieagenten, die hun verhaal in twijfel trekken of zelfs gewelddadig tegenover hen zijn¹⁰⁴.

Het is dan ook van essentieel belang dat de opvang passend is, afhankelijk van de situatie, in een omgeving van vertrouwen en respect voor de persoonlijke levenssfeer.

Het is van essentieel belang dat al het politiepersoneel bereid is zo goed mogelijk in te spelen op de behoeften van een slachtoffer van geweld.

De zone Brussel Hoofdstad Elsene erkent het belang van dit fenomeen, dat in het zonaal veiligheidsplan 2020-2025 is opgenomen onder de titel “*ervaring van vrouwen in de openbare ruimte*”. Er zal een specifiek actieplan worden ontwikkeld.

¹⁰⁴ Bron: “Violences sexuelles : les connaître pour mieux les appréhender et les combattre.” ; Fédération des Centres de planning familial des Femmes Prévoyantes Socialistes (<https://www.planningsfps.be/nos-dossiers-thematiques/dossier-violences-sexuelles/>)

DOELSTELLING 1: DE POLITIE VAN BRUSSEL HOOFDSTAD ELSENE STRIJDT TEGEN GENDERSTEREOTYPEN EN -DISCRIMINATIE BIJ HAAR PERSONEEL.

ACTIE 1. De politieagenten bewust maken van de genderstereotypen en seksistisch gedrag.

Voortgang:

- Tot op heden is er in de politiezone Brussel Hoofdstad Elsene nog geen specifiek initiatief genomen rond de bewustmaking voor genderstereotypen en -discriminatie.
- Vanaf september 2020 zal de kwestie van het seksisme onder politiepersoneel aan de orde komen in opleidingen. Het thema van de intimidatie op straat¹⁰⁵ zal worden behandeld door de vzw Garance. Slechts een deel van de agenten zal echter deze opleiding kunnen volgen, aangezien deze op basis van inschrijvingen wordt gegeven. Het zal dus de ambitie zijn om een 'olievlekeffect' te creëren en in dit opzicht een nieuwe cultuur tot stand te brengen.
- In 2020 werd een paritaire "diversiteitswerkgroep" opgericht. Deze werkgroep, ondersteund door ACTIRIS, voert een diversiteitsscan uit en zal een diversiteitsactieplan voor de politiezone voorstellen. Hoewel de missie van deze werkgroep alle dimensies van de diversiteit omvat, zijn de ervaringen van vrouwen die in de zone werken door deze werkgroep als een prioritair aandachtsgebied aangeduid.
- Er zal een specifieke wervingscampagne worden ontwikkeld om vrouwen te overtuigen om te solliciteren voor secties waar weinig of geen vrouwen zijn.

Verbintenissen voor 2022:

- Er wordt een interne campagne gevoerd ter bestrijding van genderstereotypen en -discriminatie bij het personeel van de politiezone Brussel Hoofdstad Elsene, met permanente communicatiemiddelen over dit onderwerp.

¹⁰⁵ Zie doelstelling 2, actie 3

DOELSTELLING 2: DE POLITIE VAN BRUSSEL HOOFDSTAD ELSENE BEGELEIDT DE VROUWELIJKE SLACHTOFFERS VAN SEKSUEEL EN SEKSISTISCH GEWELD OP PASSENDE WIJZE¹.


ACTIE 1. De opvangfaciliteiten in de commissariaten aanpassen om meer passende zorg te bieden aan slachtoffers van seksistisch geweld.

Voortgang:

- *In 2020* is een werkgroep opgericht die zich bezighoudt met de algemene herinrichting van de ontvangst- en wachtkamers van de commissariaten. Het zal ook een gelegenheid zijn om na te denken over hoe we beter kunnen zorgen voor slachtoffers van geweld (o.a. seksistisch geweld) die naar de commissariaten komen.
De zone evalueert de mogelijkheid om het eerste contact te leggen met slachtoffers buiten de commissariaten, op neutrale locaties.
- In het kader van de COVID-19-gezondheids crisis en gezien de aanzienlijke toename van het partnergeweld werd al snel een *chatdienst* opgezet op de website van de politiezone Brussel Hoofdstad Elsene. Deze chat laat slachtoffers in lockdown toe om live te chatten met een politieagent¹⁰⁶. De chat kon gratis worden getest door de politie van Brussel Hoofdstad Elsene en Brussel-Zuid tijdens de lockdownperiode van *maart tot juni 2020*.

De resultaten van deze *chat* bleken zeer nuttig te zijn om het contact met de politiediensten te vergemakkelijken om de slachtoffers te informeren, te adviseren en te helpen en zo een vertrouwensband te ontwikkelen zonder dat dit tot administratieve procedures leidt.

Aangezien de ervaring positief is, is er de wil om het instrument te ontwikkelen en te bestendigen. Verschillende doelgroepen kunnen er hun voordeel mee doen.

 Schriftelijke dialoog en dialoog op afstand is ook een interessante manier om het contact met dove en slechthorende vrouwen, die vaak zijn uitgesloten van de traditionele communicatieprocedures en -middelen, te vergemakkelijken.

¹⁰⁶ <https://polbru.sittool.net/>

Verbintenissen voor 2022:

- De ontvangstruimten van de commissariaten in de politiezone Brussel Hoofdstad Elsene zijn heringericht om onder meer vrouwen die het slachtoffer zijn van geweld, de nodige opvang te bieden.
- De medewerkers van de politiezone zijn op de hoogte van het wettelijk kader van de anti-seksismewet en kunnen op basis van deze wet PV's opstellen.
- De online *chatdienst* voor slachtoffers van huiselijk geweld is voortgezet.
- Er wordt een communicatiecampagne ontwikkeld om het publiek te informeren over het bestaan van een online dienst voor slachtoffers van huiselijk geweld binnen de politiezone Brussel Hoofdstad Elsene.

ACTIE 2. *Politieagenten opleiden en bewustmaken voor de opvang van vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld.*

Voortgang:

- Op dit moment komen eerstelijnsagenten vaak tussenbeide in situaties van partnergeweld op het terrein. Ze zijn niet goed opgeleid om met dit soort situaties om te gaan en hebben daarom niet noodzakelijkerwijs de juiste reflexen.

Het opleiden van alle eerstelijnsagenten is een noodzaak. Om alle agenten te bereiken, is het echter essentieel dat er naast de basisopleiding op de politiescholen¹⁰⁷, ook bijscholingsmodules worden aangeboden.

- De zone heeft een gespecialiseerde verhoorcel (Emergency Victim Assistance - EVA) opgericht die het dienstenaanbod van de ZSG's zal uitbreiden tot slachtoffers van daden van meer dan 7 dagen tevoren en die een eerstelijnsdienstenaanbod ontwikkelt voor slachtoffers van intrafamiliaal en partnergeweld.

¹⁰⁷ De gewestelijke en provinciale politiescholen benaderen de verschillende opleidingsclusters verschillend. De cluster "Slachtofferhulp", waarin het probleem van partnergeweld zou moeten worden opgenomen, kan daarom afhankelijk van de school op een andere manier worden benaderd.

- Sinds 2018 is een specifieke module over de opvang van vrouwen met een handicap opgenomen in de opleiding van de zeden-inspecteurs.

Verbintenissen voor 2022:

- Een team van zeden-inspecteurs is specifiek opgeleid om slachtoffers van partnergeweld in de politiezone Brussel Hoofdstad Elsene op te vangen.

ACTIE 3. *De politieagenten opleiden en bewustmaken van intimidatie op straat.*

Voortgang:

- In 2018 werden door de Stad Brussel, in samenwerking met de vzw Touche Pas à Ma Pote en Ligue Impro, bewustmakingsworkshops over het thema van intimidatie op straat georganiseerd voor politieagenten en gemeenschapswachten van de vzw BRAVVO.

Het doel van deze opleiding: het verduidelijken van sleutelbegrippen (geslacht versus gender, seksisme en intimidatie, mechanismen van dominantie en privileges); herinneren aan de inhoud van de anti-seksismewet; door middel van rollenspel leren hoe je situaties van seksistische intimidatie in de openbare ruimte kunt herkennen en hoe je daar adequaat op kunt reageren.

De workshops hebben echter niet het verhoopte aantal politieagenten gemobiliseerd, om de volgende redenen:

- Aangezien de opleiding noch verplicht, noch geaccrediteerd is, hebben slechts zeer weinig agenten de verschillende sessies bijgewoond. We telden +/- 90 % gemeenschapswachten versus 10 % politieagenten. Het is belangrijk om te verduidelijken dat alleen politieagenten kunnen ingrijpen (klachten ontvangen, processen-verbaal opstellen, een GAS-boete opleggen).
- De meeste deelnemers bleven op hun honger zitten omdat de aandacht vooral uitging naar de introductie van het fenomeen. Er was een gebrek aan concrete instrumenten om agenten/gemeenschapswachten te leren hoe ze moeten ingrijpen. Er was geen verdere uitdieping van de te volgen administratieve procedures.

De anti-seksismewet werd pas helemaal aan het einde van de opleiding genoemd. Veel van de deelnemers leken pas tijdens de workshop het bestaan van deze wet te ontdekken.

- In 2020 werd in samenwerking met de vzw Garance een geaccrediteerde opleiding voor (uitsluitend) politieagenten van de zone Brussel Hoofdstad Elsene over intimidatie op straat ontwikkeld. De eerste sessies hadden vanaf maart 2020 moeten plaatsvinden. Door de COVID-19-gezondheids crisis zijn deze uitgesteld tot september en zullen ze in 2021 worden voortgezet¹⁰⁸.

De doelstellingen van de opleiding zijn de volgende:

- De sleutelbegrippen beheersen: geslacht/gender, seksisme, dominantie, privilege + begrijpen van de redenen, de geschiedenis, de vormen en de gevolgen van seksistische intimidatie in de publieke ruimte, onder andere door enceneringen.
- Het beheersen van de anti-seksismewet.
- Kennis nemen van de administratieve maatregelen die in het kader van deze wet moeten worden genomen.
- Leren hoe je je kunt ontfermen over slachtoffers op het ogenblik van de feiten als ze zelf aanwezig zijn, maar ook op het politiebureau.
- Leren ingrijpen op het moment van de feiten (bij het slachtoffer of de agressor).

Het theoretische gedeelte wordt gegeven door professionals van de vzw Garance, terwijl het technische gedeelte (het PV opstellen, welke administratieve procedure te volgen, aan welke voorwaarden moet worden voldaan) wordt gegeven door een vrijwillige politie-inspecteur.

- In 2019 nam de politiezone deel aan de uitwerking van het “charter van het nachtleven van de Stad Brussel”¹⁰⁹. Dit charter bevindt zich momenteel in de testfase in de Sint-Jacobswijk, met als doel het uit te breiden tot het grondgebied van de Stad. In het kader van dit charter verbindt de politiezone zich ertoe deel te nemen aan bewustmakings- en opleidingsacties ten behoeve van de exploitanten van de etablissementen. Het doel is om ervoor te zorgen dat de etablissementen een toevluchtsoord worden voor mensen die het slachtoffer zijn van gewelddadig (seksistisch) gedrag.
- In 2020 heeft een enquête¹¹⁰ van Plan International de omvang van seksistisch intimidatiegedrag bij concerten en festivals aan het licht gebracht. Deze plaatsen moeten 100 % veilig zijn zodat iedereen kan genieten van de muziek zonder het risico te lopen te worden lastiggevallen. Een preventieve en aanspreekbare aanwezigheid bij bepaalde drukke evenementen is daarom noodzakelijk.

¹⁰⁸ In totaal zijn er 20 sessies gepland, waarvan 10 in het Frans en 10 in het Nederlands; de verdeling per taal kan variëren naargelang de inschrijvingsaanvragen.

¹⁰⁹ https://www.brussel.be/sites/default/files/bxl/CMR19_001_brochureNL_WEB.pdf

¹¹⁰ <https://www.planinternational.be/fr/blog/harcelement-sexuel-les-festivals-dete-sont-ils-surs-en-belgique>

Verbintenissen voor 2022:

- Minstens 300 agenten van de politiezone Brussel Hoofdstad Elsene zijn gesensibiliseerd rond het fenomeen van intimidatie op straat en zijn opgeleid om er mee om te gaan.
- De zone ontwikkelt een concept van preventieve en aanspreekbare aanwezigheid op bepaalde drukke evenementen (stadsfestivals, oudejaarsavond, enz.)
- De zone draagt bij tot de ontwikkeling en de uitvoering van het concept “toevluchtsoord” in het kader van het charter van het nachtleven.

ACTIE 4. Politieagenten opleiden en sensibiliseren rond seksueel geweld


Voortgang:

- Een zestigtal zeden-inspecteurs is opgeleid¹¹¹ om verklaringen van slachtoffers van seksueel geweld op te nemen als ze een klacht willen indienen¹¹².

In de meeste gevallen gaan inspecteurs/inspectrices naar het Zorgcentrum na Seksueel Geweld (ZSG) (Hoogstraat 320, structuur van het UMC Sint-Pieter). De procedure in de zone voorziet in automatische begeleiding van slachtoffers die zich op een commissariaat aanmelden of die door agenten op het terrein naar het ZSG worden gebracht. Tot op heden is deze procedure alleen van toepassing op feiten van niet meer dan 7 dagen tevoren.

Van alle opgeleide agenten en vanwege het verloop en de overplaatsingen naar andere politiezones worden slechts een twintigtal inspecteurs gemobiliseerd.

Het is ook belangrijk op te merken dat elke politiezone zijn eigen procedure heeft voor de opvang van slachtoffers.

 De zone heeft een verhoorcel (Emergency Victim Assistance - EVA) opgezet die het serviceaanbod van het ZSG zal uitbreiden naar slachtoffers van feiten die meer dan 7 dagen oud zijn. Zij ontwikkelt een eerstelijnsdienstenaanbod voor slachtoffers van intrafamiliaal en partnergeweld.

¹¹¹ De opleiding wordt gedurende 9 dagen gegeven door een kerngroep van 4 inspecteurs zeden en een hoofdinspecteur, vertegenwoordigers van het parket en andere externe sprekers.

¹¹² De werking van de ZSG's heeft hun waarde bewezen; bijna 68 % van de slachtoffers van seksueel geweld hebben klacht ingediend tegen ongeveer 10 % buiten deze centra. Bron: <https://www.amnesty.be/campagne/droits-femmes/viol/article/accueil-victimes-viol-police>

Verbindenissen voor 2022:

- De zeden-inspecteurs/inspectrices in de politiezones Brussel-West, Zuid en Ukkel worden door het team van de zone Brussel Hoofdstad Elsene opgeleid om verklaringen op te nemen van slachtoffers van seksueel geweld die in de respectieve zones wonen.
- De opvang van de slachtoffers van seksueel geweld waarvan de feiten al meer dan 7 dagen oud zijn, wordt ook verzorgd door het team van opgeleide zeden-inspecteurs/inspectrices.

ACTIE 5. Het dienstenaanbod op het gebied van “gendergerelateerd geweld” voortdurend verbeteren door deel te nemen aan projecten ter verbetering en implementatie van goede praktijken.

Voortgang:

- De politiezone Brussel Hoofdstad Elsene neemt onder de coördinatie van de instelling van openbaar nut Brussel Preventie & Veiligheid deel aan een project dat gericht is op de ontwikkeling van een multisectorale aanpak van intrafamiliaal geweld. Dit project heeft tot doel de coördinatie tussen de verschillende gewestelijke actoren (Praxis, het ZSG, justitie, politie) op dit gebied te verzekeren om de uitwisseling van informatie over zaken te versterken.
- In 2020 zal de zone het instrument van de risicobeoordeling voor intrafamiliaal geweld, dat door het parket-generaal van Luik werd ontwikkeld en dat in het begin van het jaar werd getest, toepassen. Dit instrument biedt een leesrooster voor het analyseren van de dossiers en het beoordelen van de urgentie en de noodzaak tot interventie, vergelijkbaar met het rooster dat door de procureur-generaal van Luik is opgesteld.
- De zone neemt deel aan het project “Détection - Prise en charge - Orientation” (DPO) van de Fédération Laïque de Centres de Planning Familial, dat tot doel heeft instrumenten te ontwikkelen voor de opsporing van, de zorg voor en de oriëntatie van slachtoffers van seksueel geweld en partnergeweld.
- De politiezone neemt deel aan het Europese project INHERE onder leiding van de Universiteit Gent, met de volgende doelstellingen:
 - De kennis en vaardigheden van professionals die werken met migranten en vluchtelingen die het slachtoffer zijn van seksueel geweld, te verbeteren door middel van online en on-site opleiding.

- Het verbeteren van de praktijken voor het werken met deze doelgroepen (opsporing, verzorging, bescherming en doorverwijzing).
 - De conformiteit van de lokale praktijken met het Europese kader verbeteren (regelgeving en aanbevelingen).
 - De praktijken van verschillende soorten professionals samenbrengen om deze doelstellingen te bereiken.
- De ministeriële omzendbrief van 29 mei 2019 over het stalkingalarm in het kader van geweld tussen ex-partners voorziet in de terbeschikkingstelling van een "stalking"-alarmknop aan bepaalde slachtoffers, zodat zij in geval van gevaar de politie discreet kunnen waarschuwen. Dit principe wordt getest door de Gentse politie.

Verbindenissen voor 2022:

- De zone heeft een visie ontwikkeld op het beheer van intrafamiliaal en partnergeweld en het optreden van de verschillende diensten van de zone met een dienstenaanbod op dit vlak dat gecoördineerd wordt om tegemoet te komen aan de behoeften van de slachtoffers (politieassistenten, wijkagenten, onthaalpersoneel, wacht, politiebijstandsdienst voor slachtoffers, en lokale recherche).
- De politiezone organiseerde een studiedag rond het thema van intrafamiliaal en partnergeweld.
- De politiezone is betrokken bij de coördinatie van gevallen of een "keten"-aankpak van bepaalde gevallen van intrafamiliaal geweld.
- De zone heeft de "stalking-alarmknop" geïmplementeerd waarnaar wordt verwezen in de ministeriële omzendbrief van 29 mei 2019.

DOELSTELLING 3: DE STAD BRUSSEL ORGANISEERT FEMINISTISCHE EVENEMENTEN OP HAAR GRONDGEBIED TER GELEGENHEID VAN BELANGRIJKE DATA.

ACTIE 1. De organisatie van feministische evenementen ter gelegenheid van 8 maart en 25 november faciliteren.

Voortgang:

- Alle organisatoren van evenementen in de openbare ruimte zijn verplicht een verzoek om toestemming voor bijeenkomsten in te dienen bij de Stad. In het geval van feministische demonstraties worden deze verzoeken geacht een protestkarakter te hebben en worden ze dus rechtstreeks door de politie behandeld.
- Het Mirabal-platform coördineert al enkele jaren de manifestatie tegen geweld tegen vrouwen ter gelegenheid van 25 november.
- Het Collecti.e.f 8 maars van zijn kant organiseert sinds 2019 de jaarlijkse vrouwenstaking in België.
- Met betrekking tot de thema's die zij verdedigt, speelt de cel Gelijke Kansen een coördinerende rol voor elk evenement in de openbare ruimte. De feministische demonstraties maken er echter geen deel van uit, gezien hun protestkarakter. Een meer duurzame coördinatie van deze evenementen om de communicatie en de praktische organisatie te faciliteren, zou welkom zijn.

Verbintenis voor 2022:

- Een coördinerende rol wordt bij wijze van uitzondering toegekend aan de cel Gelijke Kansen tijdens de organisatie van de feministische evenementen van 8 maart en 25 november.